इजलासमा बिचौलिया | संवाद : केदारभक्त माथेमा

आइतबार • ६ साउन २०७५ • मूल्य रु. २५

नेपाल

राष्ट्रिय साप्ताहिक

nepal.ekantipur.com

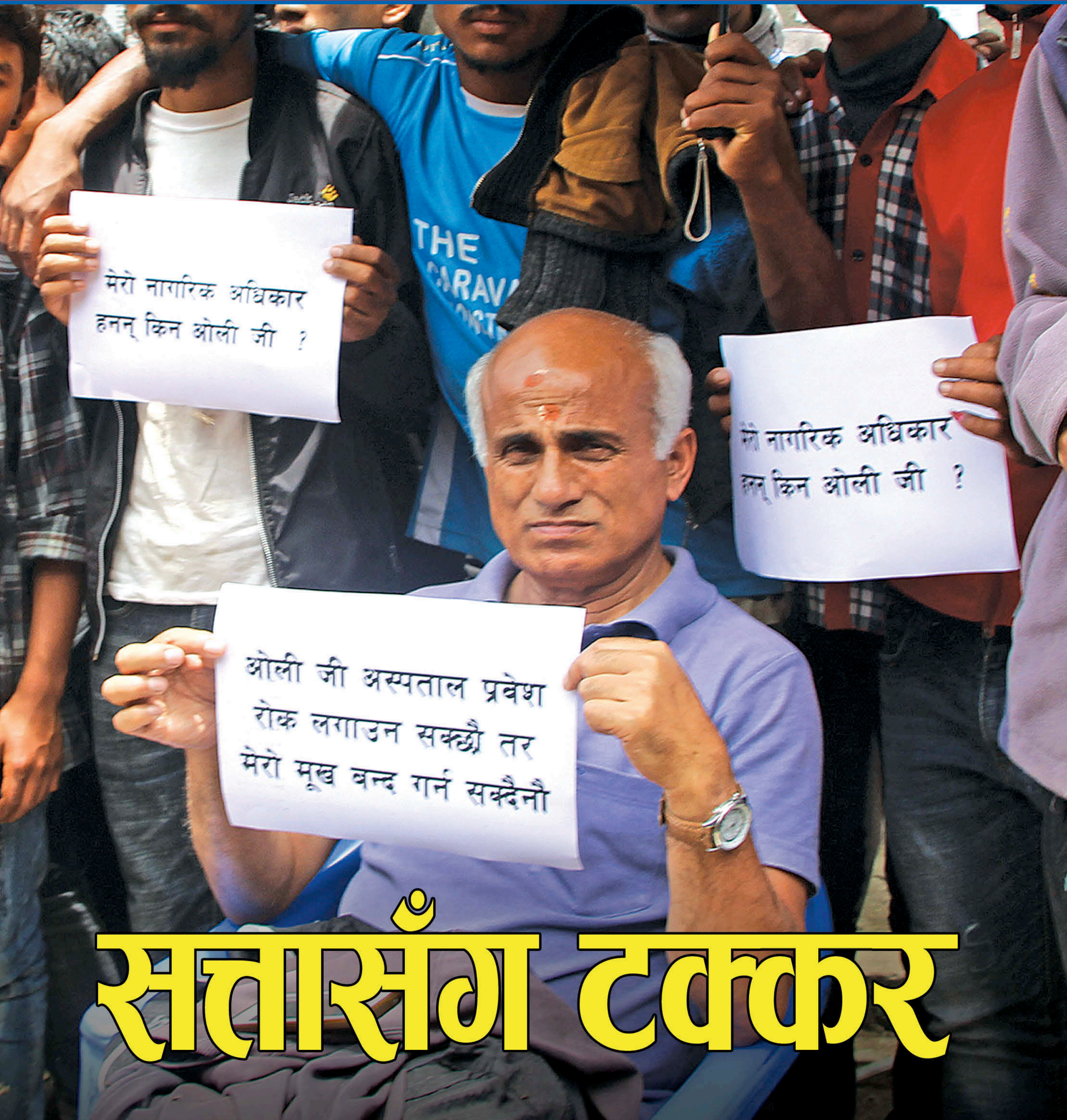
मेरो नागरिक अधिकार
हनन् किन ओली जी ?
मेरो नागरिक अधिकार
हनन् किन ओली जी ?
ओली जी अस्पताल प्रवेश
रोक लगाउन सक्यौ तर
मेरो मूख बन्द गर्न सक्दैनौ
THE CARAVAN

सत्तासँग टक्कर

shanker
JAGDAMBA STEEL
देशको मेरुदण्ड
मजबुत निर्माणको अभिभारा
राईनो फलामे डण्डीको साथमा
OYSTER
GUARANTEE
GUARANTEE
GUARANTEE
IS : 1786
NS:191
CM/L 4049454
Fe 500/Fe 500D
RHINO
500D 12
RHINO
GUARANTEED DUCTILITY
Fe 500D
नेपालमा पहिलो पटक, नेपालकै लागि
Lowest Carbon
Less Impurities (S+P= 0.075)
Min. Elongation 16 %

AMBE
GROUP

अम्बे सिमेन्ट

गुणस्तरीय पहिचान | मजबुत जडान | वर्षौंसम्मको शान

अम्बे सिमेन्ट

यो देशको शिर, उच्च राख्दै...

नेपाल गुणस्तर प्रमाण चिन्ह
ने.गुण ३८४

नेपालमा बनेको

ISO 9001:2008
CERTIFIED COMPANY

50 KG
NETT
WHEN PACKED
ISO 9001:2000 CERTIFIED COMPANY
UKAS
43-A
DO NOT USE HOOKS
W M Y
70
नेपाल गुणस्तर प्रमाण चिन्ह
ने. गुण ३८४
अम्बे सिमेन्ट
Portland Slag Cement
नेपालमा बनेको
अम्बे सिमेन्ट प्रा.लि.
पर्सा, नेपाल
50 KG
NET WT.
WHEN PACKED
AMBE CEMENT
AMBE CEMENT
PSC
Made in Nepal
AMBE CEMENT (P.) LTD.
Parsa, (Nepal)

झंडु बाम,
अब ROLL ON मा पनि

Fast Action
Fast Absorption

ZANDU
EXPERT IN LIFESTYLE DISORDERS

अब नयाँ झंडु रोल-अन पनि बजारमा उपलब्ध छ

अधिक दुखाईको लागि

सामान्य दुखाईको लागि

New Improved No.1
ZANDU
Balm
ZANDU
ZANDU
ROLL-ON
New Improved No.1
ZANDU
EXPERT IN LIFESTYLE DISORDERS
Balm
FAST ACTION
FAST ABSORPTION
ZANDU
EXPERT IN LIFESTYLE DISORDERS
ULTRA POWER
Balm
For Strong Headache, Bodyache & Cold

आइतबार, ६ साउन २०७५ (वर्ष १८, अंक ४९)
NEPAL National Weekly, 22 July 2018 (Vol. 18, No.49)
नेपाल
www.nepal.ekantipur.com

अदालतमा बिचौलिया राज

न्यायालय २४

१५ समाज
सेतीमा सिसैसिसा

२८ आवरण
सत्तासँग टक्कर

३६ संवाद
'प्रतिवेदनको मर्म बुझे भने नेकपाका कार्यकर्ता नै सडकमा आउँछन्'
– केदारभक्त माथेमा

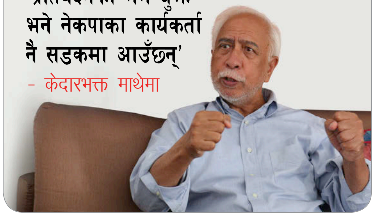

सम्पादकीय नेतृत्वमा हेरफेर

कान्तिपुर पब्लिकेसन्स सञ्चालक समितिले २९ असारमा *नेपाल* राष्ट्रिय साप्ताहिकको प्रधान सम्पादक पदमा नारायण वाग्लेलाई नियुक्त गरेको छ । वाग्ले *कान्तिपुर* दैनिकको प्रधान सम्पादकमा समेत नियुक्त भएका हुन् । निवर्तमान प्रधान सम्पादक सुधीर शर्माले *कान्तिपुर* र *नेपाल*बाट दिएको राजीनामा स्वीकृत भएको छ ।

५४ झल्याकझुलुक
जति विवाद उति व्यापार
नपाएको कि नखेलेको ?

४२ विश्वकप
महाभिडन्त

सुप्पत बात : सुरेन्द्र लाभ १२
हिमाली दुःख १८
दृष्टिकोण : रामेश्वर खनाल २०
अकस्मात् 'अक्षम' २२
खतिवडा छाप ३८
देखासिकी अंग्रेजी ४०
पर्सोनाज : कुमार नगरकोटी ४५
मझधारमा मुरलीधर ५६

स्थायी स्तम्भ >>

चिठ्ठी (६), स्मरण (७), सोझै (९), परिहास (१०), समीक्षा (४६), तीन किताब (४७), साहित्य (४८), प्रविधि (५०), चित्रपट (५२), नोटबुक (५८)

कान्तिपुर पब्लिकेसन्सका लागि अध्यक्ष तथा प्रबन्ध निर्देशक : कैलाश सिरोहिया । **निर्देशक** : स्वस्तिका सिरोहिया । **प्रधान सम्पादक** : नारायण वाग्ले
सहायक सम्पादक : बसन्त बस्नेत **समाचार संयोजक** : सन्तोष आचार्य **साहित्य/कला** : रमण घिमिरे **वरिष्ठ संवाददाता** : राजकुमार बानियाँ, बाबुराम विश्वकर्मा, जनक नेपाल, माधव बस्नेत
संवाददाता : मनबहादुर बस्नेत, गोकर्ण गौतम, क्रान्ति पाण्डे, विभु लुइटेल **अर्थ** : विजयराज खनाल

कपी डेस्क : गोकुल अर्याल, गुरुङ सुशान्त **तस्बिर** : रवि मानन्धर (संयोजन), भास्वर ओझा
सज्जा : चन्द्रकुमार प्रजापति (संयोजन), घनश्याम डंगोल, यमन मानन्धर, सुनीता अधिकारी **कार्टुन/ग्राफिक्स** : रवीन्द्र मानन्धर **मार्केटिङ** : असुरारी ज्ञवाली

कान्तिपुर पब्लिकेसन्स (प्रा.) **लि.**, सेन्ट्रल बिजनेस पार्क, थापाथली, काठमाडौं, पो.ब.नं. ८५५९, फोन नं : ५१३५००० (एक्सटे. २१०७),
फ्याक्स : ५१३५०२५, विज्ञापन : ५१३५००० (एक्सटे. ११०७), ग्राहक सेवा : ५१३५००० (एक्सटे. १२१३), इमेल : nepalmag@kmg.com.np
पृथ्वी प्रिन्टिङ प्रेस (प्रा.) लि. काठमाडौंमा मुद्रित, प्रकाशन मिति : ३१ असार २०७५, का.जि.द.नं. १०४/०५६/५७ म.क्षे.हु.नि.का.द.नं. २/०५७/५८

राष्ट्रिय सुरक्षा संयन्त्र कस्तो ?
भूमिसुधार नारा मात्रै
नेपाल
राष्ट्रिय साप्ताहिक
अनुयायीप्रति आशक्त
आलोचकप्रति अनुदार

nepalpatra@kmg.com.np

दुई तिहाइको दम्भ

प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीको शासकीय महत्त्वाकांक्षा हेर्दा लाग्छ, दुई तिहाई बहुमतको आडमा लोकतान्त्रिक अवयव नै रहँदैनन् *(अलोकतान्त्रिक आकांक्षा ३१, असार)*। बहुमतको आडमा जे गरे पनि हुन्छ भन्ने मैमत्त शासकीय चरित्रले नागरिकको मौलिक हक अन्तर्गतका अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र विरोध गर्ने शैलीलाई बन्देज पार्ने कोसिस गरेजस्तो लाग्छ ।

जनमतबाट चुनिने शासकले लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा जनताका नैसर्गिक मौलिक हक अधिकारलाई बन्देज गर्नु भनेको अधिनायकवादको पूर्वसंकेत हो । उसै पनि प्रधानमन्त्री ओलीले आफ्नो सिंहदरबारको शक्तिलाई बालुवाटारमा केन्द्रीकृत गरिसकेका छन् । प्रधानमन्त्री ओलीले सबै शक्ति आफूमाथि केन्द्रित गर्दै लैजानुको कारण पनि उनको शासकीय उन्माद नै हो । लोकतान्त्रिक व्यवस्थामा प्रतिपक्षीलाई छाया सरकार भनिन्छ । तर, प्रधानमन्त्री ओली प्रतिपक्षका आवाज सुन्नु त परै जाओस्, आफ्ना आसेपासे, अनुयायी र प्रशंसकप्रति उदार हुनु र नागरिक समाज तथा सर्वसाधारणका आवाजलाई गौण ठान्नु शासक बन्ने महत्त्वाकांक्षा हो ।

● **सन्तोष शर्मा**
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर, काठमाडौँ

सर्वसत्तावादको सवारी ?

सत्ता सम्हालेको ६ महिना नपुग्दै वाम गठबन्धनबाट प्रधानमन्त्री बनेका केपी ओली सरकारको रबैयाले अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता जोखिममा पर्दै गएको छ *(बोली दबाउने दुस्साहस, ३१ असार)*। सत्तारुढ नेकपा स्थायी समितिको बैठकमा समेत आफ्नै पार्टीका सांसद तथा स्थायी समितिका पदाधिकारीलाई पार्टी अध्यक्ष तथा प्रधानमन्त्रीद्वारा सरकारका काम-कारबाहीबारे प्रश्न नउठाउन चेतावनी दिइनु लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको मर्मविपरीत हो ।

नागरिक समाज र प्रतिपक्षको आवाजलाई बहुमतको आडमा डन्डा चलाउनु र आफ्नै पार्टीका सांसदले सरकारप्रति गुनासा व्यक्त गर्न नपाउनु अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको उपहास हो । प्रधानमन्त्रीले आफ्नै पार्टीभित्र व्यक्त हुने फरक मत निरुत्साहित गर्नेसम्मको हुर्मत लिनु लोकतन्त्रको बर्खिलाप पनि हो ।

● **धर्मराज सिलवाल**
बेलकोटगढी, नुवाकोट

सञ्चारमन्त्रीका कुतर्क

नागरिकको अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता हरण गर्ने र आफ्ना पीडा बिसौनी गर्ने स्थललाई निषेधाज्ञा तोकेर विधिको शासन आउँछ भन्ने सञ्चार तथा प्रविधिमन्त्री गोकुल बाँस्कोटाको अन्तर्वार्ता लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाका लागि चुनौती हो *('विधिको शासनका लागि अधिनायकवाद दिनदिनै आउँछ, ३१ असार)*।

अन्तर्वार्तामा मन्त्री बाँस्कोटाले शासकीय दम्भ देखाएका छन् । सरकारको विरोध गर्न, कालो झन्डा प्रदर्शन गर्न, गाली गर्न पाइने तर उनीहरूले भने अनुसारका स्थान र पात्र हुनुपर्ने कुतर्क कुनै पनि सभ्य समाजका लागि सुहाउँदैन । सरकारका प्रवक्तासमेत रहेका मन्त्री बाँस्कोटाले प्रतिपक्ष कांग्रेसलाई निषेध गरेरै अगाडि बढिने र तगारा हाल्ने जोकोहीलाई 'ठाउँ' मा ल्याइने चेतावनी दिनु कम्युनिस्ट संस्कार हो ।

● **अजय महरा**
शहीदनगर नगरपालिका-५, धनुषा

संघीयतामा सुरक्षा संयन्त्र

राज्य पुनः संरचनामा जिल्ला स्तरका धेरै निकाय स्थानीय तहमा लैजाने भनिए पनि जिल्लामा शान्ति-सुरक्षाको जिम्मा पाएका प्रमुख जिल्ला अधिकारीको हैसियत र अधिकार के हुने भन्ने निर्णय अहिलेसम्म टुंगो लागेको रहेनछ *(राष्ट्रिय सुरक्षा संयन्त्र कस्तो ?, ३१ असार)*।

मुलुक संघीयता कार्यान्वयनको चरणमा रहेकाले शान्ति-सुरक्षाजस्तो अति संवेदनशील विषयलाई राजनीतिक दल, नेतापिच्छेका भनाइ र स्वयं सुरक्षा निकायबाट व्यक्त हुने बुझाइमा एकरुपता हुनु आवश्यक छ । नेपालका सुरक्षा निकायको संरचना, जिम्मेवारी, अन्तरसम्बन्ध र तह संघीय राज्य व्यवस्था अनुसार हुनैपर्छ। सुरक्षाको महत्त्वपूर्ण अंग नेपाली सेनाको स्वरूप संघीय संरचनाअगाडि पनि विकेन्द्रित अवस्थामै थियो ।

संघीय राज्यमा गइसकेपछि अहिलेको नेपाल प्रहरीलाई केन्द्रीय पुलिस फौजमा रुपान्तरण गरी संघीय राज्यमा तैनाथी गर्नुपर्छ । प्रदेशहरूको आफ्नै प्रहरी संगठन हुने हुँदा कुनै पनि स्थानमा आइपर्ने सुरक्षा चुनौती सामना गर्न उनीहरूले नसक्ने भए केन्द्रीय प्रहरी फौजको सहायता लिन सकियोस् । अन्तरप्रदेश सुरक्षा संयन्त्र बनाउन सकिए देशैभर शान्ति-सुरक्षास्थिति थप बलियो हुन सक्थ्यो ।

● **आस्था पोखरेल**
रत्ननगर नगरपालिका-१४, चितवन

छनोट विद्यार्थीकै

उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि विषय छनोटमा दिइने पारिवारिक दबाबले कलिला विद्यार्थीको मनमस्तिष्कमा असर पर्न सक्छ *(रोजगारीका लागि रोजाइको पढाइ, ३१ असार)* । घरपरिवार र विद्यालयबाट दिइने अनावश्यक दबाबका कारण विद्यार्थीले चाहेर पनि अध्ययनलाई अगाडि बढाउन सक्दैनन् ।

आफ्ना सन्ततिका रुचि बुझेर मात्र अभिभावकले विषय छनोटका लागि सुझाव दिँदा उपयुक्त हुन्छ । छोराछोरीको रुचि बेगरको विषयलाई करकापमा पारेर अध्ययन गराइँदा उनीहरूबाट पाइने प्रतिफल सकारात्मक नहुन सक्छ ।

● **सुनयना राउत**
एसियन पब्लिक स्कुल, अनामनगर, काठमाडौँ

वैरागी काइँला ॥

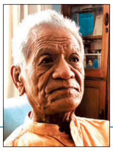

स्मरण

फिल्मी गानाले ढाड खुस्कियो

उतिबेला यातायातको साधन घोडा मात्रै थियो । मेरो बुबाको नाम मात्र डबल सुब्बा नभएर जीउडाल पनि डबल नै थियो । त्यसैले उहाँलाई टाढाको बाटो लरतरो ज्यानको घोडाले बोक्नै नसक्ने । पाँचथरदेखि मधेस अथवा इलामदेखि मधेससम्म घोडामै आउजाउ गर्नुहुन्थ्यो बुबा । डबल आङको डोमा नामक ग्यामु रङको भोटेघोडा थियो बुबाको । त्यो घोडा इलाम बस्दा फुक्यो भने अथवा पानी खुवाउन लगियो भने जबरजस्ती गरेर पनि बजारमा मुखराम मारवाडीको गद्दीमा पुगिहाल्थ्यो र दाना नदिउन्जेल उभिरहन्थ्यो । साहूले धानको दाना खान दिएपछि बल्ल लगेको ठाउँतिर जान मान्थ्यो । बूढो भइन्जेल बाँच्यो डोमा । परिवारको सदस्य थियो त्यो । सारतापको घरबारीमा बाँस झ्याङको फेदमा उसलाई सद्गत गर्‍यौँ पछि । झन्डै विसं ०४० सम्म नै हामीले पनि पाँचथरदेखि इलामसम्म र इलामदेखि झापा तलमाथि गर्दा घोडा नै प्रयोग गर्‍यौँ ।

इलामबजार पूर्व नेपालको विकसित बजार मानिन्थ्यो पहिले । जंगबहादुर राणाले साइनोमा ज्वाइँ पर्ने गजराज थापालाई इलामको बडाहाकिम बनाएर पठाएपछि उनले नै इलामबजारको पश्चिम पाटोमा ठूलो चियाबगान लगाएका थिए, विसं १९०८ तिर । काठमाडौँबाट नेवार व्यापारी- अवाले, श्रेस्तेदार र कालीगढहरू पनि लगेका थिए भन्ने पछि काठमाडौँका मन्दिरहरूका शैलीमा बनेका भीमसेनथान, माइथान, नारायणथान आदि र हिटीधाराले बताउँछन् ।

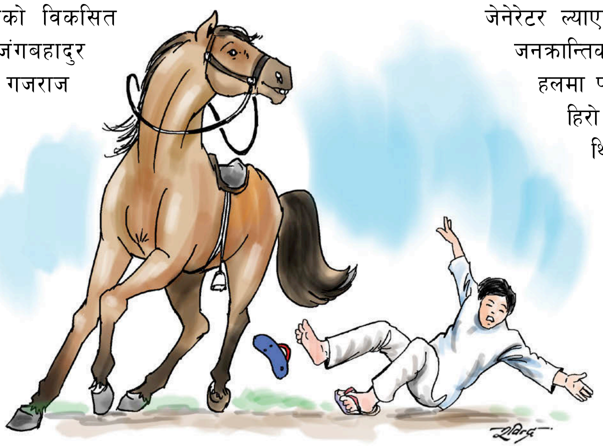

मेरा पिताजी आफ्ना दाजुभाइभन्दा लवाइ-खुवाइ मात्र होइन, विचार र जीवनशैलीमा पनि निकै आधुनिक हुनुहुन्थ्यो । हरेक राजनीतिक परिवर्तनले सामाजिक र सांस्कृतिक जीवनशैलीमा प्रभाव पार्दो रहेछ । ००७ को जनक्रान्तिपछि लाउने वस्त्रमा पनि परिवर्तन आयो । भारतका नेताहरूले लाउने जवाहर कोट तथा सेरवानी कोट उदाहरण हुन् । त्यसरी नै पञ्चायतकालमा नेपालभित्र विद्यमान भारतविरोधी वातावरणमा घरमा बस्दा धेरैजसो नेता वा मानिस लुंगी लगाएका देखिन्थे । पहिरिने पोसाकमा समसामयिक राजनीतिको छाप ब्रान्डजस्तो टाँसिएको हुन्छ कि ? नेपालका ठूला नेताहरूले लगाएको देखेर अरूले जस्तै मेरा पिताजीले पनि सेरवानी सिलाउनुभयो र मलाई पनि सिलाइ दिनुभयो । ०१० मा सिलाएको सेरवानीले धेरै वर्ष थाम्यो । कालो रङको त्यो सेरवानी-कोट पछि दार्जिलिङमा पढ्दा पनि लगेँ । साहित्यकार र समालोचक (पछि राजनेता) मित्र गुमानसिंह चामलिङसँग चिनजान र मित्रता भएपछि उनले समेत त्यो सेरवानी लगाए ।

उसबेला मनोरन्जनका साधन उति थिएनन् । अड्डा छुट्टी भएपछि हाकिम र कर्मचारीहरू बजारका चियापसलमा क्यारमबोर्ड खेल्थे । समयले खानपिन, लुगाफाटासँगै भाषामा पनि प्रभाव पार्दै थियो । उनीहरूले क्यारमबोर्ड खेल्दा बहुप्रयोग गर्ने अंग्रेजी शब्द ‘चानस’ थियो ।

‘चानस नै नदिने’, ‘चानस नै दिएनन्’ जस्ता शब्दावली प्रयोग हुन्थे । ००८/००९ तिर मुक्तिसेनाका जीओसी तथा बडाहाकिमहरू बाहिर गएर इलाम फर्कंदा माईथान फेदीको सानो टुँडिखेलमा १०-११ तोपको बढाइँ पनि खान्थे । बजार बीचमा भीमसेन थानको मन्दिरछेउमा नाम्सालिङका ढकालहरूका लामा र ठूला घर थिए । ती घरमा दार्जिलिङबाट जेनेरेटर ल्याएर फिल्म देखाउने काम पनि जनक्रान्तिका अगुवाहरूले गरे । मैले त्यसै हलमा पहिलोचोटि हिन्दी सिनेमा हेरेँ । हिरो दिलीपकुमार र हिरोइन नर्गिस थिए क्यार । फिल्म थियो *दिदार* । म घोडा कुदाउँदै हिरोले गाएको गीतको बोल अझै सम्झन्छु- ‘ओ ओ ओ बचपनके दिन भुला न देना...।’

एक दिन कसको छोरो यही गीत गाउँदै घोडालाई पानी खुवाउन लाँदा लगाम हातबाट खुस्काएर बाँसघारीमा जोडले पछारिएछ । हामी घोडालाई डोर्‍याएर पानी खुवाउन लैजाँदै गर्दा “ए हाँसुले, पाँडुले हो, ‘ओ... बचपन के दिन भुला न देना’ गाउँदै जालाऊ र पछारिएर हाड खुस्केला नि !” जेठा मामा पदमबहादुर देवानले पछिसम्म गिज्याउनुहुन्थ्यो । इलामबजारमा बसोबास थालेपछि निजी तवरमा स्कुल सञ्चालन गरी अंग्रेजी शिक्षाअनुकूल पठनपाठन गराउने पहिलो शिक्षक हुनुहुन्थ्यो पदमबहादुर देवान । राम्रो चित्रकार उहाँ । पत्रपत्रिका पढ्न रुचि राख्ने जेठा मामाका लागि उहाँले नियमित रूपमा *धर्मयुग*, *इलेस्ट्रेटेड विक्ली* र अन्य पत्रिका मगाइदिनुहुन्थ्यो । तिनमा बनारसबाट प्रकाशित हुने नेपाली पत्रिका *युगवाणी* पनि थियो । घरवरिपरि बारमा कलमी गरेको नीलकाँडामाथि १०-१५ वटा टोपी आफैँ धोएर लहरै सुकाउनुहुन्थ्यो । माइजू मायादेवी सुब्बाकहाँ छात्राहरू ट्युसन पढ्न आउँथे । निकै किताब प्रकाशित छन् उहाँका ।

॥ प्रस्तुति : **रमण घिमिरे**

विदेशबाट

गैँडा कूटनीति

नेपालले छिमेकी चीनलाई एक जोडी एकसिंगे गैँडा उपहारस्वरूप दिएको छ । रूद्र र रूपसी नाम गरेका दुई गैँडालाई २८ असारमा विज्ञहरूको टोलीसहित गोन्झाउमा सकुशल अवतरण गराइएको हो । थप अर्को जोडी गैँडा पनि छिट्टै उपहारस्वरूप पठाउने वचन प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले चिनियाँ दूतावासमा आयोजित कार्यक्रममा दिइसकेका छन् ।

यसअघि नेपालले २२ गैँडा अन्य मित्रराष्ट्रलाई उपहारस्वरूप दिइसकेको छ । त्यसमध्ये अमेरिकाले ६ र भारतले ४ गैँडा प्राप्त गरिसकेका छन् । प्रधानमन्त्री ओलीको पछिल्लो भ्रमणमा चीनले हवाई मार्ग र रेलमार्ग निर्माण, इन्धन सञ्चयलगायतमा नेपाललाई सहयोग गर्ने जनाएको थियो । *च्यानल न्युज एसियाले* लेखेको छ, 'यो लेनदेनको सम्बन्धले नेपालको पूर्वाधार विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने निश्चित छ ।' ◆

सुर-बेसुर

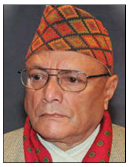

> “नेपाल-भारतबीचको सन् १९५० को सन्धि सुरुदेखि नै विवादित छ । ईपीजीको साझा प्रतिवेदनले नेपाल र भारत सम्बन्धलाई आगामी दिनमा कसरी अघि बढाउने भन्ने विषयको एउटा लिखित आधार तयार भएको छ । प्रतिवेदनलाई दुवै सरकारले बेवास्ता गरेर पछि हट्न सक्ने अवस्था अब छैन ।”

भेषबहादुर थापा
संयोजक, नेपाल-भारत प्रबुद्ध व्यक्ति समूह (ईपीजी) एवं परराष्ट्रविद्

तस्बिरमा इतिहास

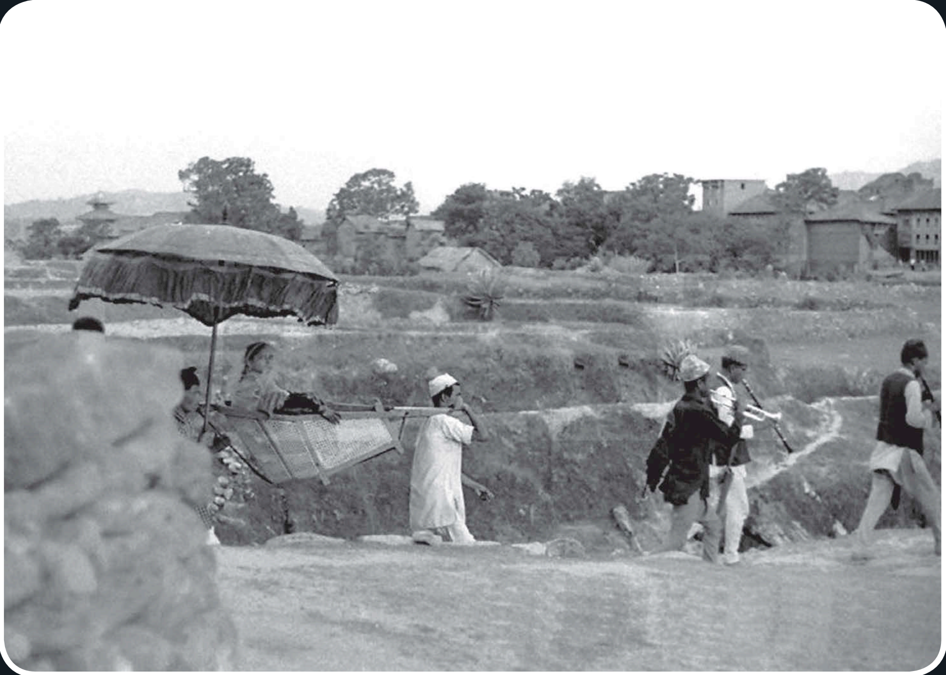

बेहुलीको बिदाइ

पाँच दशकअघि पनौतीमा भएको विवाहको दृश्य ।

सोझै

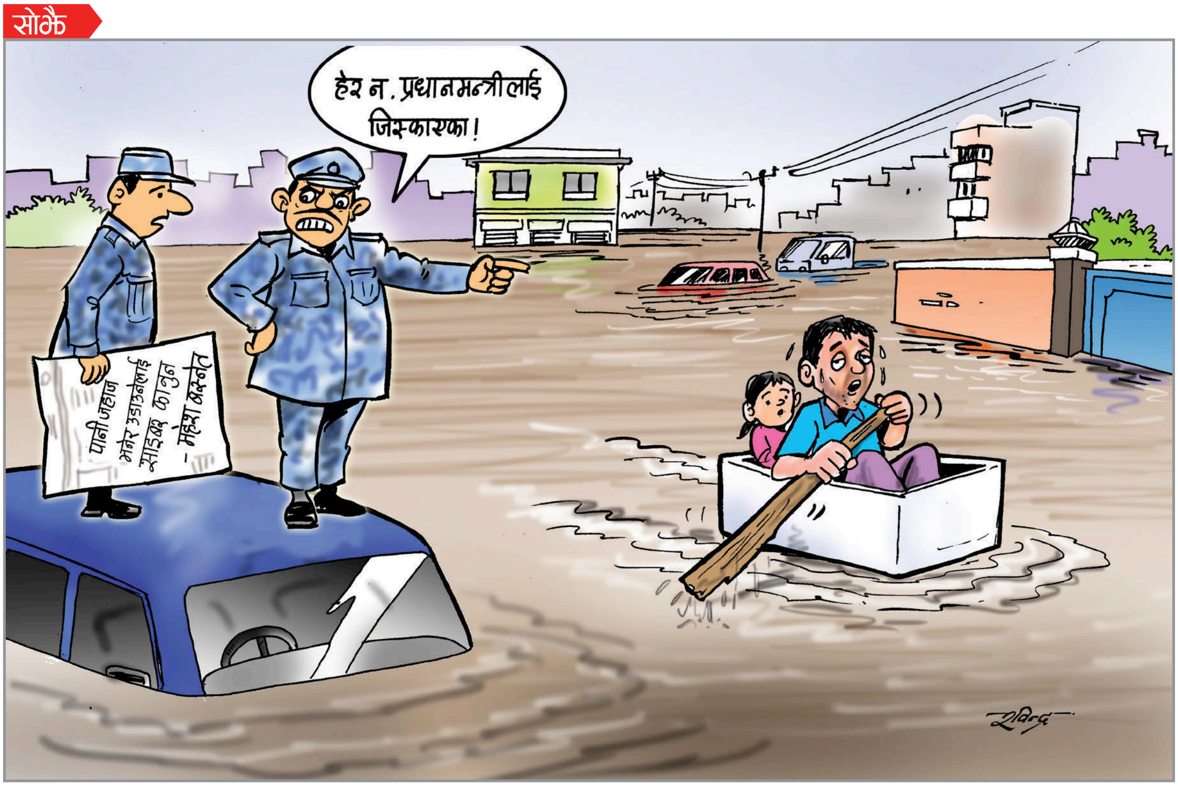
हेर न, प्रधानमन्त्रीलाई जिस्काएका !
पानी जहाज भनेर उडाउनेलाई साइबर कानुन – महेश बस्नेत
रविन्द्र

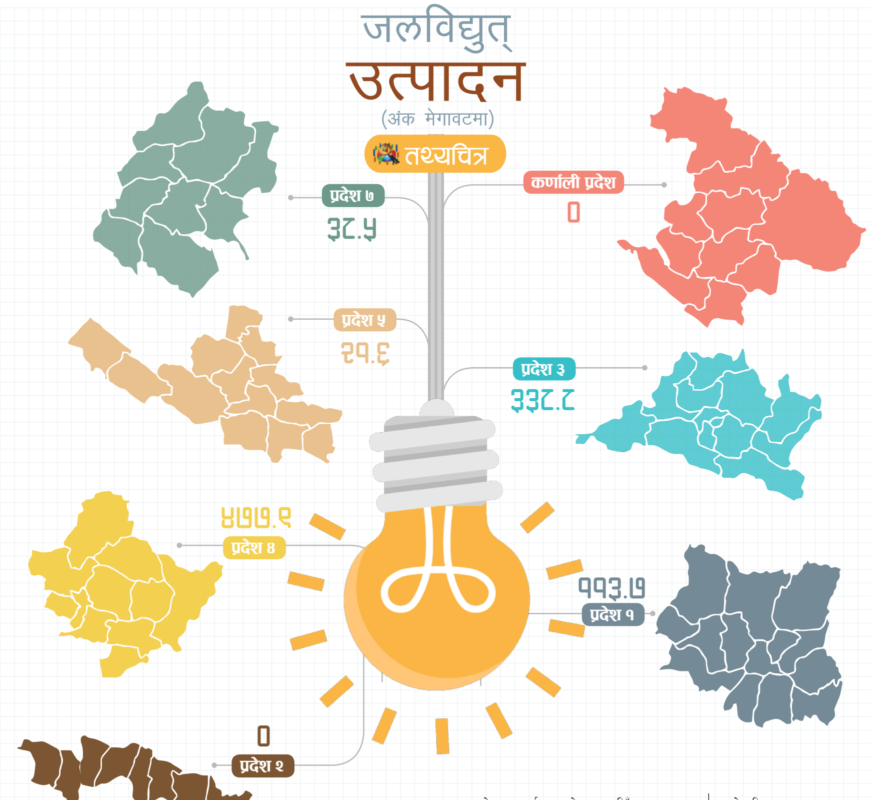

स्रोत : ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय | इन्फोग्राफिक्स : यमन मानन्धर

साताका चर्चित

हेमकला सुनुवार

इन्जेज इम्पावरिङ ह्विलचेयर बास्केटबल लिगमा उत्कृष्ट खेलाडीको उपाधि हात पारेकी । उनी डब्लुएस क्लबकी खेलाडी हुन् ।

सन्दीप लामिछाने

ग्लोबल टी-२० क्यानडा प्रिमियर लिगको प्लेअफ खेलमा ३ विकेट लिएकाले । यसले उनको टिम मोन्ट्रियल टाइगर्सलाई वेस्ट इन्डिज 'बी' सँग ६ विकेटको विजय दिलाएको थियो ।

जनताको मार्सीवाद !

चार महिनामा वाम सरकारले के नाप्यो ? सरकारलाई फुटेको आँखाले हेर्न नसक्नेले यस्ता बेतुकका प्रश्न सोझ्याउँछन् । तर, उनीहरूलाई के थाहा ! ओली सरकारले गोटापाँचे महिनामै 'मार्सीवाद' निर्माण गरेर आफ्नो अब्बलता दर्ज गराइसक्यो । कुरा प्रस्ट छ, यसले लुते, दीनदुःखीलाई भन्दा गाँठवालाको हित हेर्छ । पैसावालाले डाक्टरी पढेर देशको सेवा गरोस्, यो वादको पवित्र उद्देश्य यही हो । फेरि मार्सीवादको नाभीले नै त हो, यसअघि वर्गीय दुश्मनको कित्तामा रहेका दुई पार्टी एमाले र माकेलाई जोडेको ।

जबज, मार्क्सवादमध्ये कुनलाई पार्टीको सिद्धान्त बनाउने भन्दाभन्दै 'मार्सीवाद' जन्मियो । यसमा विदेशी गन्ध कति छैन । नेकपाले अब यही रैथाने वादलाई पार्टीको निर्देशक सिद्धान्त मानेर जनताको बृहत्तर हित खोज्न ढिलाइ गर्नुहुँदैन । नाथे एउटा डाक्टर अनसन बसेर के नै बिग्रिन्छ र ! यहाँ सवाल जनताको छ ।

■ **लुकुवा बाजे**

पड्किने बादल !

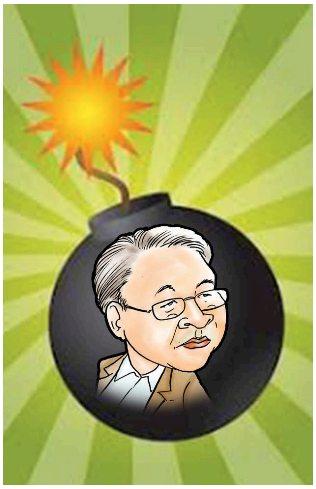

बहालवाला गृहमन्त्री रामबहादुर थापा 'बादल' 'महान् जनयुद्ध' कै ह्याङओभरमा छन् क्यारे ! कहिले भन्छन्- एयरपोर्ट तस्करको स्वर्ग हो, अपराधीको सेल्टर हो । कहिले फलाक्छन्- मुलुकमा माफियाको राज छ । अहिले भनेछन्- यातायात क्षेत्रमा सिन्डिकेट फर्काउने षड्यन्त्र भइरहेको छ ।

अरे बाबा ! गृहमन्त्रीको काम जनतामा डर, त्रास, भय, आतंक र हल्ला थोपरेर शासन गर्ने हो कि शान्ति, सुरक्षा, अमनचैनप्रति आश्वस्त पार्ने ? तस्करको स्वर्ग हो भने तिनलाई ठेगान लगाउने जिम्मा कसको हो ? भगवान् पशुपतिनाथको ! माफियाको राज छ भने त्यसलाई हटाउने कसले हो ? असुरी सेनाले ! यातायात क्षेत्रको सिन्डिकेट फर्काउने षड्यन्त्र भइरहेकै हो भने गृह मन्त्रालय रमिते मात्र हो ? कृपया गृहमन्त्रीज्यू, पड्किने काम छाडिदिनूस् । बकबक धेरै सुनिसकियो ।

■ **लाल कुमाल**

ड्याम्म ! ड्याम्म !!

- गुरूजी, अलि होश गरेर है । झन्डै हान्नुभाको ।
- हाहा, किन पीर गर्छस् कान्छा ? अब केको डर ?
- केको डर रे ? किन ?
- अँ, अब त हामी ट्रक व्यवसायीको ट्रकले जसलाई हिर्काए पनि, किचे पनि हाम्रो जिम्मेवारी हुँदैन नि । ट्रक व्यवसायी संघले सरकारलाई जानकारी नै गराइसक्यो त । अब त हाइसन्चो ।
- हो र ?
- हो नि । सरकारले हाम्रो समितिको नवीकरण नगर्ने रे । हामी पनि दुर्घटनाको जिम्मेवारी नलिने । समिति हुँदा पो त्यसलाई पैसा बुझाउँथ्यौं, जसबापत उसले टाकटुक पारेर घटना सामसुम पार्ने जिम्मा लिन्थ्यो । अब समिति नै नभएपछि... ।
- मान्छे हान्दा पनि जिम्मा लिनु नपर्ने गुरूजी ?
- स्पीड कुँदिरहेको ट्रकले छोएपछि मरिन्छ भन्ने थाहा पाई-पाई मर्न आएपछि सबको जिम्मा लिएर साध्य हुन्छ र केटा ?
- गुरूजी... ब्रेक...ब्रेक । (ड्याम्म...)

■ **छुल्याहा गुरु**

खाल्डोमा प्रधानमन्त्री

कांग्रेसका सर्वमान्य नेता गणेशमान सिंहले उहिल्यै जनतालाई त्यसै भेडा भनेका

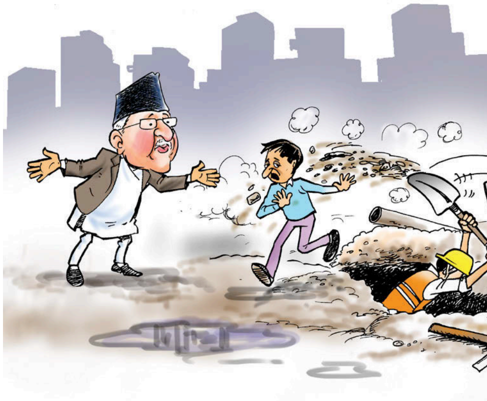

मन्त्रीजीको सकसक

सरकार समाजवादी छ । यसैले ऊ आत्मनिर्भर हुने र समृद्धि ल्याइहाल्ने हतारोमा छ । त्यसैले उद्योगमन्त्री मातृका यादवले बन्द रहेको चुरोट कारखाना सञ्चालन गर्ने निर्देशन दिइसकेका छन् ।

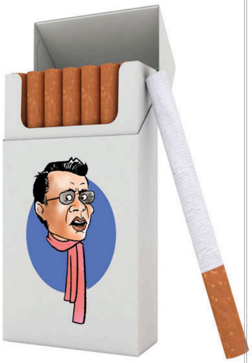

एकातिर चुरोट कारखाना सरकारले चलाउने, अर्कोतिर मेडिकल कलेज निजी क्षेत्रको जिम्मा लगाउने सरकारको रणनीति बडो गजबको छ । सरकारी चुरोट खाएर क्यान्सर भएमा निजी क्षेत्रका महँगा मेडिकल कलेजमै भर्ना हुनुपर्ने होला । तर, यो वाटरगेटको अनावश्यक आशंका पनि हुन सक्छ । सायद सरकारी चुरोटले फोक्सोको क्यान्सर नहुने सुनिश्चितताको खोजी गरिसक्नुभएको होला, उद्योगमन्त्रीले ।

वाटरगेट उपाध्याय

* * *

रहेनछन् । अहिले आएर पुष्टि भयो है । हाम्रा प्रधानमन्त्री केपी ओली कहाँ पूर्व-पश्चिम र उत्तर-दक्षिण कुद्ने चुच्चे रेलका कुरा गरिरहेका छन् । त्यो पनि छुकछुके हैन, सुलुल्ल कुद्ने विद्युतीय रेल । तर, जनता भने सहरका खाल्डाखुल्डीमा अल्झिरहेका छन् । हुँदाहुँदा संसद् र सडकमा समेत कुरा उठ्न थालेछ ।

त्यो कलंकी-थानकोट र चावहिल-जोरपाटी-बौद्ध सडक त काठमाडौंका मेयर विद्यासुन्दर शाक्यले सय दिनमै 'नमुना' बनाइसके । त्यहाँ गाडी हैन, साना हिले डुंगा चलाउन मिल्ने भइसकेको छ । प्रधानमन्त्रीसँग रेल, पानीजहाज र पाइपवाला ग्यास चुल्होको पो कुरा गर्नु त । महान् स्वप्नदर्शी प्रधानमन्त्रीलाई खाल्डाखुल्डीमै तान्न खोज्ने जनतालाई भेडा नभनेर के भन्ने ?

महर्षि

झटारो | **लक्ष्मण गाम्नागे**

आफ्नु सरकार आफ्नै हुन्छ

वर्तमान सरकारले गरेका जति पनि काम छन्, ती सबै काम हामीलाई साह्रै मन पर्छ । सरकारका कतिपय कामलाई विपक्षी दल र तिनका समर्थकहरूले नराम्ररी आलोचना गरेका छन् । हामीलाई लाग्छ, ती आलोचना होइनन्, पूर्वाग्रह हुन्, विपक्षीका कुण्ठा हुन् । सरकारले गरेका सबै निर्णय र कामलाई हामी त आँखा चिम्लेर ठीक भन्छौँ । किनभने, अहिले हामीले समर्थन गरेको पार्टी सरकारमा छ ।

भर्खरै एक विश्वविद्यालयका उपकुलपतिलाई कुलपति प्रधानमन्त्रीले गरेको अंकुशे कारबाही अत्यन्तै प्रशंसनीय छ । बिदा स्वीकृत गराउने त कुरै छैन, प्रधानमन्त्रीलाई जानकारी पनि नदिई विदेश भ्रमणमा जाने अनुशासनहीन र हठी उपकुलपतिलाई एयरपोर्टबाट अंकुशे लगाएर बालुवाटार पुऱ्याउने जुन कारबाही गरिएको छ, त्यो पनि कम भएको छ । हामी ती जण्ड उपकुलपतिलाई तत्काल पदबाट बर्खास्त गर्ने सल्लाह दिन्छौँ ।

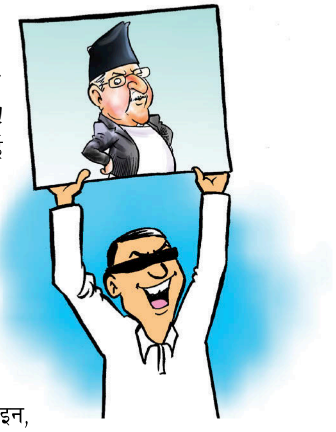

उपकुलपतिलाई अलमल्याएर जहाज नै छुटाइदिएको घटनालाई विपक्षीहरूले क्षुद्र चरित्र भनेर प्रधानमन्त्रीको आलोचना गरे । तर, त्यो त चलाखी पो हो भनेर हामी भन्छौँ, किनभने यो हाम्रा प्रधानमन्त्रीले गरेको काम हो । हाम्रो पार्टी प्रतिपक्षमा हुन्थ्यो र सरकारले त्यस्तो काम गर्थ्यो भने हामी सरकारलाई कसरी थर्काउँथ्यौँ होला ! एउटा विश्वविद्यालयको उपकुलपतिजस्तो प्रतिष्ठित व्यक्तित्वलाई पाकेटमारालाई गाडीबाट झारेजस्तो जहाजको सिँढीबाट झारेर अपहरणको शैलीमा बालुवाटार पुऱ्याएर बन्धक बनाउने जुन अमानवीय व्यवहार गरिएको छ, त्यसका लागि प्रधानमन्त्रीले तुरुन्त माफी माग्नुपर्छ भन्दै हामी यो बेला संसद् अवरुद्ध गरेर प्रधानमन्त्रीलाई पानी पनि पिउन दिने थिएनौँ ।

सरकारले राजधानीका विभिन्न ठाउँमा शान्तिपूर्ण प्रदर्शन गर्न रोक लगाएकामा हामी अत्यन्त हर्षित छौँ । हामी एकदमै चर्को स्वरमा भन्दैछौँ, प्रजातन्त्र भनेको छाडातन्त्र होइन, लोकतन्त्र भनेको अराजकता र मनपरीतन्त्र होइन । विरोध गर्ने भन्दैमा जहाँ पनि विरोध प्रदर्शन गर्न पाइँदैन । माइतीघर मण्डलालगायतका ठाउँमा प्रदर्शन गर्न रोक लगाउने सरकारको निर्णय ऐतिहासिक छ, सही छ र जनताको पक्षमा छ । विरोधीहरूले जतिसुकै बखेडा गरे पनि यो निर्णयबाट सरकार पछि हट्नु हुँदैन ।

कदाचित् हामी प्रतिपक्षमा थियौँ भने यो बेला स्वतन्त्रतापूर्वक प्रदर्शन गर्न पाउने जनताको मौलिक हकमाथि बन्देज लगाएर प्रजातन्त्र र लोकतन्त्रको घाँटी थिच्न खोज्ने निरंकुश अधिनायकवादी सरकारका विरुद्ध मुलुक नै ठप्प पार्थ्यौं होला ।

अघिल्लो सरकारले कामचलाउ भएका बेला विभिन्न महत्त्वपूर्ण पदमा गैरसंवैधानिक तरिकाले भर्ना गरेका कार्यकर्तालाई वर्तमान सरकारले धमाधम घोक्रेठ्याक लगाउँदै गरेकामा हामी गद्‌गद् छौँ । तिनीहरूलाई सरकार बन्नेबित्तिकै बर्खास्त गर्नुपर्ने थियो । ढिलै भए पनि सरकारले गरेको पाँडेपजनीप्रति हाम्रो दृढ समर्थन छ । यदि हामी प्रतिपक्षमा थियौँ भने यो घटनामा के गर्थ्यौं होला ! सायद सडकदेखि सदनसम्म आगो बाल्थ्यौँ । अदालतमा मुद्दाका चाङ लगाइसक्थ्यौँ होला । यसरी चुपचाप हातमा दही जमाएर बस्थ्यौँ होला त !

जेहोस्, अहिले हाम्रो सरकार भड्खालोतिरकै यात्रामा लागे पनि हामी थाहा पाउँदैनौँ, थाहा पाए पनि ठीक छ, ठीक छ भन्छौँ । पाँच वर्ष इन्द्रजीका पिता चन्द्रजी आए पनि हाम्रो सरकारलाई ढाल्न सक्दैनन् क्यारे ! यो बेला जे-जे, जो-जो अगाडि उभिएर बाधा गर्न खोज्छन् तिनीहरूलाई लछारपछार पार्दै अघि बढे पनि हामी सरकारलाई जिन्दावाद भन्न छाड्दैनौँ । किनकि, आफ्नो सरकार आफ्नै हुन्छ ।

सुप्पत बात

सुरेन्द्र लाभ

बास्केट छ, फुड छैन

मधेस आन्दोलनको केन्द्रीय भूमि प्रदेश २ मा सबैको ध्यानाकृष्ट हुनु स्वाभाविकै हो । तर, आर्थिक दृष्टिकोणमा आफू सामर्थ्यविहीन रहेको अनुमान पनि यो प्रदेशले गरेको छ । वस्तुतः आर्थिक विकास अथवा समृद्धि प्रदेश २ का लागि प्रमुख चुनौती हो । प्रदेशप्रति चिन्ता र चासो देखाउने र प्रदेश सरकार सबैका लागि यो विषय अहिले केन्द्रबिन्दुमा छ ।

प्रदेश २ मा वर्तमान आर्थिक परिदृश्य त्यति आशलाग्दा छैनन् । केही वर्ष पहिलेसम्म प्रदेश २ का जिल्लाबाट चामल निर्यात हुने गर्थ्यो । र, तराईका यी जिल्लालाई ‘फुड बास्केट’ भनिन्थ्यो । आज स्थिति उल्टियो । अब यहाँ ‘फुड’ छैन, ‘बास्केट’ मात्र बाँकी छ । १ लाख ११ हजार मेट्रिक टन खाद्यान्न अभाव छ प्रदेशमा । जबकि, प्रदेश १,४, ५ र ७ मा खाद्यान्न बचत छ ।

प्रदेश २ मा कुल सिञ्चित भूमि ५ लाख २९ हजार हेक्टर रहेकामा कुल सिञ्चित भूमि मात्र ३ लाख ९३ हजार हेक्टर रहेको सरकारी तथ्यांक छ । देशकै कुल संगठित उद्योगमध्ये यहाँ ४ सय ७८ (१४.७७ प्रतिशत) मात्र रहेको देखिन्छ, जहाँ लगभग ५० हजारले (६.८ प्रतिशत) रोजगारी पाएका छन् । प्रदेश ३ मा ५० प्रतिशतभन्दा बढी संगठित उद्योग देखिन्छन्, जहाँ लगभग ६८ प्रतिशतले रोजगारी पाएका छन् ।

जलविद्युत् परियोजनाको दृष्टिकोणमा अन्य प्रत्येक प्रदेशमा या जलविद्युत् परियोजना स्वीकृत भएका देखिन्छन्, या त आवेदन दिएको देखिन्छ । तर, प्रदेश २ मा यी दुवैको स्थिति शून्य छ । कुल ६.५६ प्रतिशत क्षेत्रफल रहेको यो प्रदेशमा कुल जनसंख्याको २०.४० प्रतिशतको बसोबास छ । प्रदेश १ को क्षेत्रफल १७.६० प्रतिशत र जनसंख्या १७.१२ प्रतिशत, प्रदेश ३ को क्षेत्रफल १३.८० प्रतिशत र जनसंख्या २०.८७ प्रतिशत, प्रदेश ४ (गण्डकी प्रदेश) को क्षेत्रफल १४.६१ प्रतिशत र जनसंख्या ९.११ प्रतिशत, प्रदेश ५ को क्षेत्रफल १५.१४ प्रतिशत र जनसंख्या १४.४६ प्रतिशत, प्रदेश ६ (कर्णाली प्रदेश) को क्षेत्रफल १९.०१ प्रतिशत र जनसंख्या ४.४१ प्रतिशत तथा प्रदेश ७ को क्षेत्रफल १३.२८ प्रतिशत र जनसंख्या ९.६३ प्रतिशत छ । अर्थात्, प्रदेश २ को सानो क्षेत्रफलमा जनसंख्याको चाप बढिरहेको देखिन्छ ।

वन सम्पदामा पनि अन्य प्रदेशको तुलनामा प्रदेश २ कमजोर देखिन्छ । प्रदेश १ मा १७.९४ प्रतिशत, ३ मा १६.५० प्रतिशत ४ मा १२.०६ प्रतिशत, ५ मा १४.९४ प्रतिशत, ६ मा १८.०१ प्रतिशत र ७ मा १७.३४ प्रतिशत वन सम्पदा छ भने प्रदेश २ मा मात्र ३.९९ प्रतिशत वन सम्पदा छ । सडक र हवाई यातायातको सन्दर्भमा राष्ट्रिय मार्ग यहाँ १,३५६ किमि, ग्रामीण मार्ग ५,६९५ किमि र हवाई अड्डाको संख्या जम्मा ३ रहेको छ । जबकि, प्रदेश १, ३, ४, ५, ६ र ७ मा प्रदेश २ को तुलनामा राम्रै स्थिति छ । मानव विकास सूचकांकमा प्रदेश २ मा सप्तरी–सोलुखुम्बुभन्दा तल, सिरहा खोटाङभन्दा, धनुषा रामेछापभन्दा तल, महोत्तरी रुकुमभन्दा तल, सर्लाही मुस्ताङभन्दा तल, रौटहट रोल्पाभन्दा तल, बारा दार्चुलाभन्दा तल र पर्सा मनाङभन्दा तल रहेको स्थिति छ ।

यी तथ्यांकले प्रदेश २ मा आर्थिक समृद्धिका लागि चुनौती कति छन् भन्ने तथ्य प्रस्ट्याइरहेका छन् । संघीयताको माग आर्थिक समृद्धिका लागि पनि भएको थियो । यो माग सम्बोधन गर्ने अवसर आएको छ । यदि केन्द्रीकृत शासन प्रणालीको शैलीबाट यी चुनौती सामना गर्न खोजिन्छ भने अवश्य पनि गन्तव्यमा पुग्न सकिन्न । प्रदेश २ को सरकारसित नयाँ सोच र नयाँ शैली अपनाउनुको विकल्पै छैन । ◆

> **केन्द्रीकृत शासन शैलीबाट प्रदेश २ का चुनौती सामना गर्न खोजिन्छ भने गन्तव्यमा पुग्न सकिन्न । त्यसका लागि प्रदेश सरकारले नयाँ सोच अपनाउनुपर्छ ।**

himal remit®
हिमालरेमिट
पुऱ्याउँछौं खुशी

मेरो मन तब खुशी हुन्छ, जब मेरो परिश्रमको फलले
मेरो परिवारको खाँचो टार्छ । ढुक्क छु, मेरो खुशीलाई
हिमालरेमिटले मेरो परिवारसम्म पुऱ्याई दिइरहेको छ ।

छिटो, भरपर्दो र विश्वासिलो

a product of
HBL हिमालयन बैंक लिमिटेड Himalayan Bank Ltd.

☎ टोल फ्रि १६ ६०० १११ ०००

रेमिटान्स सेन्टर, कर्पोरेट अफिस, कमलादी, काठमाण्डौ फोन: ००९७७-१-४२५०३५४

www.himalayanbank.com/himalremit

KANTIPUR PUBLICATIONS PVT. LTD.

KMG
KANTIPUR MEDIA GROUP

कान्तिपुर को
स्वर्णपुर 2

बम्पर उपहार | **१ किलो सुन**

हरेक महिना | **१० तोला सुन**

हरेक साता | **१ किलो चाँदी**

* सर्तहरू लागू हुनेछन् ।

जित्नुहोस्
१ किलो
सुन

अनि स्क्र्याच गरी जित्नुहोस् लाखौंका उपहारहरू

ल्यापटप

एल.इ.डी टि.भी.

स्मार्ट फोन

वाटर प्युरिफायर

इमर्जेन्सी लाइट

ब्लुटुथ स्पिकर

पावर बैंक

घडी

रु २०० देखि २५०० सम्मको नगद छूट

गिफ्ट भौचर

ग्राहक अवधि बाँकी रहेकाहरूले पनि समय बढाएर यस योजनामा सहभागी हुन पाउनुहुनेछ ।

"जति छिटो ग्राहक बन्नुहुन्छ त्यति नै धेरै जित्ने मौका ।"

थप जानकारीका लागि
एन.टि.सि.: 16600122222, 9851216800
एनसेल: 9801572222, 9801016850

उपत्यका भित्र: 9841166784 **(शिशिर)**, 9851098944 **(राम कृष्ण)**
उपत्यका बाहिर: 9856044140 **(शंकर)**, 9856025885 **(राजेश, पोखरा)**
9851072403 (लक्ष्मण, नेपालगंज), 9852029233 (सन्तोष, विराटनगर)

SMS SUB to 38080

कान्तिपुर राष्ट्रिय दैनिक वा द काठमाडौं पोष्टको वार्षिक ग्राहक बन्नुहोस् र पाउनुहोस् हरेक महिना १० तोला सुन, हरेक साता १ किलो चाँदी लगायत लाखौँका उपहारहरू जित्ने मौका । एक जना भाग्यशाली विजेताले जित्नुहुनेछ बम्पर उपहार **१ किलो सुन** ।

आजै कान्तिपुर राष्ट्रिय दैनिक वा द काठमाडौं पोष्टको वार्षिक ग्राहक बन्नुहोस् ।

सेतीमा सिसैसिसा

दैनिक जनजीवनमा विकराल समस्या

वसन्तप्रताप सिंह/चैनपुर (बझाङ)

चैनपुर नहरमा अलि ठूलो पानी आएको रात सेती नदी किनारको पानकोट पुलछेउ चियापसल चलाएर बसेका कैलाशका झरेन्द्र खड्काको परिवारकै निद्रा खोसिन्छ। उनको परिवार मात्र होइन, पानकोट पुलको छेउछाउ रहेका अन्य घरका मानिस पनि सुत्न सक्दैनन् । नहरमा बगाइएका रक्सीका बोतल रातभर एकआपसमा ठोक्किएर निस्कने आवाज यति चर्को हुन्छ कि छेउका घरमा सुतेका मान्छे पनि तर्सेर ब्युँझिन्छन् ।

झरेन्द्रले आफ्नो घरअगाडिको नहरमा कति सिसा बग्छ भन्ने हिसाब गरेका छैनन् । तर, बजारभरिबाट जम्मा हुने सिसाका बोतल यही नहर भएर सेती नदीमा मिसिने गरेको ठोकुवा गर्छन् । भन्छन्, “बजारभरिका सबै होटल र घरबाट निस्कने सिसाका बोतल र फोहोर बगाउने नहर नै यही हो ।” निदाएका केटाकेटी पनि त्यो आवाजले तर्सने गरेको उनी बताउँछन्।

जयपृथ्वी नगरपालिकाको बजार क्षेत्रबाट निस्कने सिसालगायतको फोहोर सुरक्षित तरिकाले विर्सजन गर्ने ठाउँ छैन । त्यसैले सबैले फोहोर फाल्ने ठाउँ सेती नदी र बाहुलीगाड हो। बाहुलीगाड पनि सेती नदीमै गएर मिसिन्छ। “धेरैजसोले नहरमा फाल्छन्। कसैकसैले सोझै लगेर सेती नदीमा वा बाहुलीगाडमा फाल्छन्,” चैनपुरका सन्तोष सिंह भन्छन्, “आखिर जहाँ फाले पनि नदीमै मिसिने हो ।”

सिंहले भनेजस्तै सदरमुकाम चैनपुर भएर बग्ने सेती नदी र बाहुलीगाड खोलाको किनारमा जताततै सिसा र अन्य फोहोरका

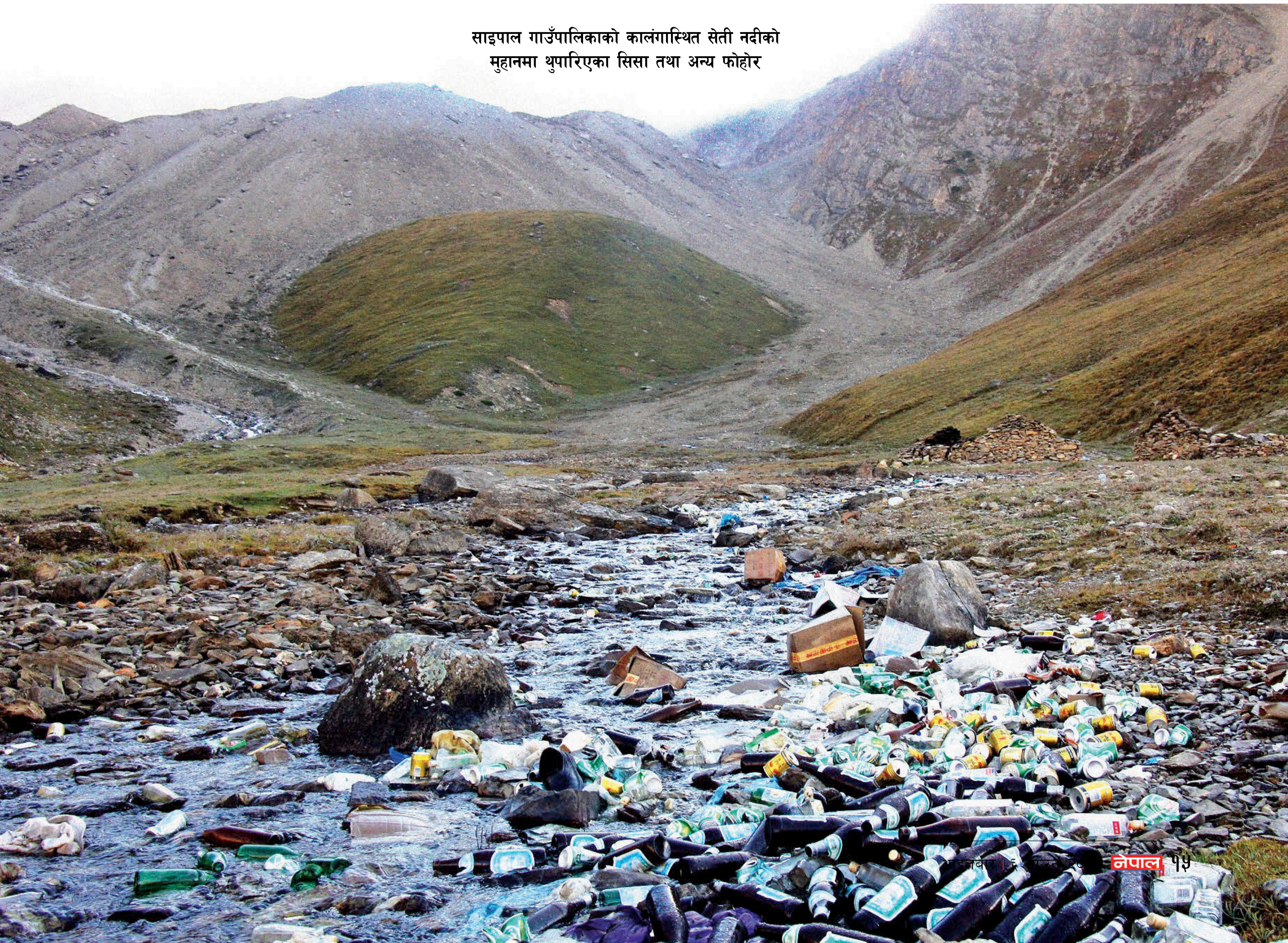

साइपाल गाउँपालिकाको कालंगास्थित सेती नदीको मुहानमा थुपारिएका सिसा तथा अन्य फोहोर

तस्बिरहरू : वसन्तप्रताप सिंह

डंगुर देखिन्छन् । चैनपुर र आसपासका क्षेत्रबाट नगरपालिकाले उठाउने गरेको फोहोर फाल्ने ठाउँ पनि बाहुलीगाड र सेती नदी नै हो । नगरपालिकाभित्रका फोहोर बाहुलीगाड खोलाको किनारमा निर्माणाधीन बसपार्कको खाल्डोमा फाल्ने गरिए पनि केही महिनाअघि नगरपालिकाले गाडीमा फोहोर संकलन गरेर सोझै बाहुलीगाड किनारमा लगेर थुपार्ने गरेको थियो । “दैनिक संकलन हुने गरेको फोहोरमा बढीजसो सिसा नै हुन्छ,” नगरपालिकाको फोहोर उठाउने गाडीका चालक पदम थापा भन्छन्, “अरू फोहोर जल्ने भए पनि सिसा जल्दैन । सबै नदीमै गएर मिसिन्छ ।”

मुहानमै सिसा

समुद्र सतहदेखि झन्डै ५ हजार मिटरको उचाइमा रहेको कालंगामा सेतीको मुख्य मुहान छ । कैलाश मानसरोवर जाने यात्री र यार्सालगायत अन्य जडीबुटी संकलनकर्ताका लागि लक्षित गरेर काँडा गाविसको धुलीदेखि खोपासम्म सेती नदीको किनारमा खोलिएका होटलबाट निस्कने सिसाका बोतल र कुहिने तथा नकुहिने फोहोर सेती नदीमा प्रत्येक वर्ष थुप्रिँदै गएको छ। कालंगाभन्दा तल खोलिएका ४ दर्जनजति होटल र पसलको फोहोर सेती नदीमा नै फाल्ने गरिएको छ भने पानी अभावका कारण यही नदीको पानी पिउने, पकाउने र सरसफाइ गर्ने काममा उपयोग गरिँदै आएको छ । यस बाटो भएर आवजावत गर्ने र व्यापार, व्यवसाय गर्नेको मानव मलमूत्र त्याग गर्ने सुरक्षित थलो पनि सेती नदी नै हो ।

पिउने पानीको वैकल्पिक व्यवस्था नभएका कारण मुहानमा फोहोर छ भनेर जान्दाजान्दै पनि सेतीको पानी पिउनुपर्ने बाध्यता रहेको बताउँछन्, होटल सञ्चालक महिमान तामाङ । भन्छन्, “एउटाको प्रयासले मात्र फोहोर व्यवस्थापन सम्भव छैन। समयमै सबैले थालनी गरे सेती नदीलाई प्रदूषणमुक्त गर्न नसकिने पनि होइन ।” तिब्बतबाट ठूलो परिमाणमा बोतलबन्द मदिरा आउने गरेको छ। त्यो सिसालाई पुनर्प्रयोगको व्यवस्था र अन्य फोहोर व्यवस्थापनको उपाय अपनाउन सके मुहान सफा हुने उनको भनाइ छ ।

त्यसो त जिल्लाभरबाट उत्पादन हुने सिसाजन्य फोहोर विर्सजन गर्ने सजिलो ठाउँ नदी खोला नै हुने गरेको छ । बझाङलाई अन्य जिल्लासँग जोड्ने मुख्य सडक (जयपृथ्वी राजमार्ग) सेती नदी किनारैकिनार भएर केदारस्युँ गाउँपालिकाको देउरादेखि तल्कोट गाउँपालिकाको रुपातोलासम्म पुगेको छ। यसभन्दा माथि सेतीको किनारमा राजमार्ग निर्माण भइरहे पनि गाडी सञ्चालनमा छैन ।

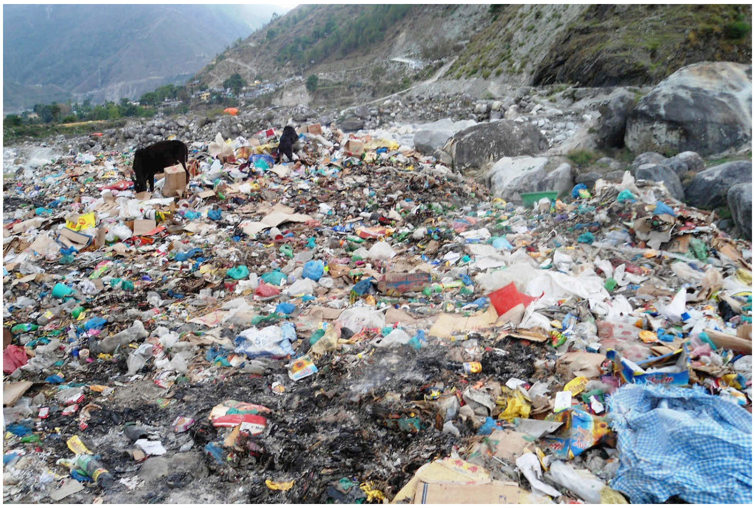

जयपृथ्वी नगरपालिकाले बाहुलीगाडको किनारामा थुपारेको फोहोर

भिरालो सतह भएका यी सबै खोलाले सिसा बगाएर सेती नदीमै पुर्‍याउँछन् । तल्कोटदेखि देउरासम्म सेतीको सतह समथर भएका कारण सबै सिसा यतै आएर थुप्रिने गरेको छ । “अन्त कहाँ फाल्ने ? जमिनमा फालौँ भने सिसा बिझ्ने, केटाकेटी घाइते हुने जोखिम हुन्छ,” खप्तड छान्ना गाउँपालिकाका मंगलबहादुर खड्का भन्छन्, “खोलामा फाल्दा बरु बगाएर लैजान्छ ।”

पानी खाए पखाला

तल्लो तटीय क्षेत्रमा पर्ने बझाङ, डोटी र बैतडीका दर्जनौँ गाउँका वासिन्दाले अहिलेसम्म पनि खानेपानीको मूल स्रोतका रूपमा उपयोग गर्दै आएका छन्। बझाङ सदरमुकाम चैनपुरका वासिन्दाको खानेपानीको मुख्य वैकल्पिक स्रोत सेती नदी नै हो । पिउन, लुगा धुन र नुहाउन सबैभन्दा बढी सेतीको पानी प्रयोग गर्ने चैनपुरले नै यो नदीमा बढ्ता सिसा, प्लास्टिक र अन्य फोहोर मिसाउने गरेका छन् ।

सदरमुकाम चैनपुर यस्तो ठाउँ हो, जहाँ बर्खामा समेत खानेपानीको हाहाकार

कति छ सिसा ?

०५४ मा तत्कालीन जिल्ला विकास समितिले बझाङलाई मदिरा निषेधित क्षेत्र (ड्राई एरिया) घोषणा गरेपछि रक्सीको खपत निकै घट्यो । घरेलु मदिराको लुकिछिपी कारोबार भइरहेको भए पनि ०६३ को दोस्रो जनआन्दोलनपछि सर्वपक्षीय बैठकले व्यापारीहरूको दबाबमा पुरानो निर्णय उल्ट्याउँदै बझाङमा मदिरा सेवन र बिक्री-वितरणलाई पुनः खुला गरियो।

त्यही बेला यहाँ सडक यातायातको पहुँच नपुगेका कारण व्यापारीले जहाज चार्टर गरेर बझाङमा मदिरा भित्र्याउन थाले । दैनिकजसो ४/५ वटा मदिरा बोकेका निजी विमान सेवाका जहाज बझाङ विमानस्थलमा अवतरण हुन्थे। आर्थिक वर्ष ०६३/६४ मा मात्र बझाङमा ३० करोडभन्दा बढीको सिसाप्याकयुक्त ब्रान्डेड मदिरा हवाइजहाजमार्फत भित्रिएको तत्कालीन बझाङ उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष ओमजंगबहादुर सिंहको भनाइ छ ।

०६६ मा सदरमुकामसम्म गाडी पुगिसकेपछि हवाइजहाजबाट आउने रक्सीका सिसी ट्रकमा खादिएर जिल्ला भित्रिन थाले । बझाङमा कति सिसा बझाङ भित्रिन्छ भन्ने यकिन विवरण कुनै निकायसँग नभए पनि १२ स्थानीय तह भएको जिल्लामा साविकका ४७ गाविसमा मदिरा बिक्री गर्न ३ सय ७९ जनाले लाइसेन्स लिएको कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालयको तथ्यांक छ ।

ग्रामीण क्षेत्रका झन्डै १ हजारभन्दा बढी साना व्यापारीले अनुमति नै नलिएर मदिरा

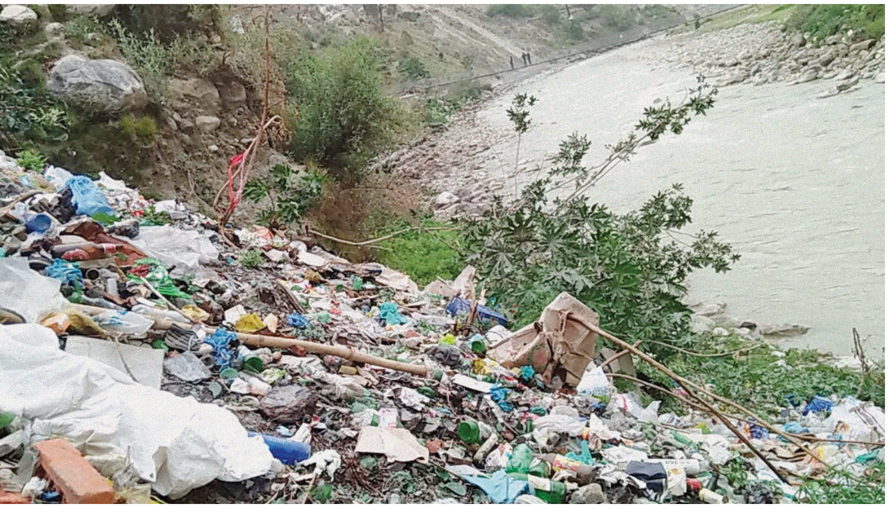
चैनपुर बजार नजिकै सेती नदी किनारको फोहोर फाल्ने ठाउँ

हुन्छ। धारामा पानी नआउँदा सबैले सेती नदी र बाहुलीगाडकै पानी प्रयोग गर्नुपर्ने बाध्यता यहाँका लागि सामान्यजस्तै हो। तर, नदीको पानी पछिल्लो समय प्रदूषित बन्दै गएपछि समस्या हुन थालेको स्थानीय बताउँछन्। “५/६ वर्ष पहिला सेती र बाहुलीगाडको पानी ल्याएर सोझै पिउन मिल्थ्यो,” चैनपुरकी विस्ना नेपाली भन्छिन्, “अचेल नउमाली खाएमा तुरुन्तै पखाला लाग्छ।’

यस्तै, सेती नदी र बाहुलीगाडको पानी प्रदूषित हुँदै गएपछि त्यहाँ नुहाउँदा छालाजन्य रोगको संक्रमण हुन थालेको स्थानीयको दुखेसो छ। “यहाँको पानीले नुहाएको एक-दुई घन्टापछि जिउ चिलाउन थालिहाल्छ,” स्थानीय डबल खड्का भन्छन्, “शरीरमा बिमिरा आउने, घाउ पाक्ने हुन थालेको छ। दुई तीन वर्ष पहिला यस्तो हुँदैनथ्यो।”

जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय बझाङको तथ्यांक अनुसार जिल्लामा पछिल्लो समय पानीजन्य संक्रमणका बिरामीको संख्यामा प्रत्येक वर्ष वृद्धि भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष ०७२/७३ मा जिल्लामा १० हजार ७ सय ७२ जना पानीजन्य रोगबाट संक्रमित भएका थिए भने आर्थिक वर्ष ०७३/७४ मा यसरी संक्रमित हुनेको संख्या बढेर १९ हजार ४४ पुगेको थियो।

यो वर्षको फागुनसम्मको तथ्यांकमा बझाङमा दूषित पानीका कारण १० हजार १ सय १ जना बिरामी भएको जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयका प्रमुख गंगा जोशीको भनाइ छ। त्यसमा पनि टाइफाइड, हेपाटाइटिस ए, हेपाटाइटिस इ, जन्डिस, आउँ, झाडापखालाजस्ता बिरामीको संख्या अधिक छ।

नदीमा पस्नै डर

सेती नदी सुदूरपश्चिमको सबैभन्दा ठूलो पानीको स्रोत त हुँदै हो, केटाकेटी, युवा र वयस्कले उन्मुक्त भएर पौडीको आनन्द लिने ठाउँ पनि हो। तर, केही वर्षयता सेतीमा सिसाको मात्रा बढ्दै गएका कारण नुहाउन पनि जोखिम छ। पौडी खेल्न गएकाहरू सिसाले काटेर दिनहुँजसो घाइते हुन्छन्। पौडी खेल्दा खुट्टो काटेर एक महिनासम्म दुःख पाएको थलारा गाउँपालिका-९ मालुमेलाका रवि खड्का बताउँछन्। सेती नदी हिमालयन ट्राउट (असला) माछाका कारण पनि देशभर प्रख्यात छ। यहाँ भदौदेखि जेठसम्म जाल खेलेर माछा मार्ने सिजन हो। तर, जाल खेल्ने ठाउँमा अचेल पस्नै नसकिने गरी सिसा भेटिने भुक्तभोगीको भनाइ छ। हातखुट्टा काटिने समस्याका कारण स्थानीयले पछिल्लो समय जालको विकल्पका रूपमा पासो र नदीमा नपसेरै माछा मार्न सकिने मसिनो खाले जालको प्रयोग बढाउँदै लगेका छन्।

कतिपय ठाउँमा २/३ वर्षयता माछा पाइनै छाडेको छ। माछा बस्ने आँच (कुर) सबै सिसाले पुरेको छ। पानी ओद (पानी मृग) पनि देखिन छाडेको स्थानीयको दाबी छ। माछाविज्ञ टेक गुरुङ भन्छन्, “एउटा जीवलाई असर पर्नेबित्तिकै समग्र खाद्यचक्रमै समस्या खडा हुन्छ।”

यति मात्र होइन, खोला तथा नदीबाट ल्याइएका सिँचाइ कुलो र नहरबाट सिँचाइ हुने खेतमा सिसाका टुक्रा बगेर आउन थालेपछि खेतमा काम गर्दा घाइते हुनेको संख्या बढ्दो छ। सेती नदीको पानीको शुद्धता र त्यहाँको जलीय पारिस्थितिकीय प्रणाली (वाटर इकोसिस्टम) बारे अध्ययन गरिरहेका पानीविज्ञ डा दीपक रिजालका अनुसार यसरी नदीमा सिसा मिसाउँदा नदीमा भएका सबै खालका जलचरको बासस्थान बिग्रँदै जाने र दीर्घकालमा नदी नै जीवात्मारहित (मृत) हुन्छ। “नदीमा सिसा, प्लास्टिक र अन्य फोहोर सोझै मिसाउनु सरासर अपराध हो,” जैविक विविधताविज्ञ डा तीर्थबहादुर श्रेष्ठ भन्छन्, “जैविक विविधता संरक्षणको हिसाबले यो कहालीलाग्दो अवस्था हो।’

नियन्त्रण प्रयास शून्य

सेती नदीमा र यसका सहायक खोला-नदीहरू सिसा, प्लास्टिकलगायतका फोहोर मिसिनाले दिनप्रतिदिन प्रदूषित हुँदै जाँदा त्यसको व्यवस्थापन गर्ने मुख्य जिम्मा पाएका स्थानीय तहले भने यसप्रति कुनै चासो दिएका छैनन्। सेतीमा सबैभन्दा बढी सिसा, प्लाष्टिक र अन्य फोहोर मिसाउने जयपृथ्वी नगरपालिकामै फोहोर व्यवस्थापन गर्ने शाखा छैन। उल्टै बजारभरिबाट नगरपालिकाको गाडीले संकलन गरेको फोहोर नदी किनार र आसपासका क्षेत्रमा नगरपालिकाले नै फाल्ने गरेको छ। “सेती नदीमा चिन्ता गरिहाल्नुपर्ने अवस्था देखेको छैन,” नगरपालिका प्रमुख वीरेन्द्र खड्का भन्छन्, “कहीँ कसैले त्यसरी नदीमा फोहोर फालेका होलान्, हामी चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्दैछौँ।” ◆

बिक्री गर्दै आएका छन्। “दैनिक १० देखि १५ ट्रक मदिरा धनगढीबाट बझाङ आउँछ,” बझाङ उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष दानबहादुर सुर्मेली भन्छन्, ‘त्यसमा आउने भनेको सबै सिसा नै हो।”

केही गाउँमा प्रहरीको सहयोग लिएर स्थानीय आमा समूह, युवा क्लबहरूले मदिरा बिक्री-वितरणमा रोक लगाएको भए पनि बर्सेनि झन्डै ९० करोड हाराहारी कानुनी रूपमा मदिरा आयात हुने गरेको उद्योग वाणिज्य संघका पूर्वअध्यक्ष एवं मदिराका थोक बिक्रेता जगत मल्लको भनाइ छ। यसका अलावा वार्षिक करिब २० करोडभन्दा बढीको मदिरा बोतलबाटै गैरकानुनी रूपमा तिब्बतबाट जिल्लामा आउने गरेको उनको भनाइ छ।

तस्बिर : मनोज पौडेल

हिमाली दु:ख

सरकारी बेवास्ताको सिकार पर्यटकीय स्थल

मनोज पौडेल/खुम्जुङ (सोलुखुम्बु)

खुम्बु पासाङ ल्हामु गाउँपालिका-४ मा पर्ने खुम्जुङले अद्भुत आकर्षण बोकेको छ। ६ हजार ८ सय ५६ मिटर अग्लो आमादब्लम हिमाल त अगाडि नै आएर ठिंग उभिएजस्तै देखिन्छ । सगरमाथा र पुमोरीलगायतका अग्ला हिउँचुलीको काखमै बसेजस्तो देखिन्छ खुम्जुङ ।

खुम्जुङ खुन्दे उपत्यकामा जन्मेका तेन्जिङ नोर्गे शेर्पाले प्रथम पटक सगरमाथा आरोहण गरेका थिए। बिनाअक्सिजन १० पटक सगरमाथा आरोहरण गरेका कामरिता शेर्पा पनि यहीँ गाउँका हुन्। यहाँ आउने देशदेशावरका पदयात्री र आरोहीलाई शेर्पा जातिको संस्कृतिले उस्तै आकर्षण थप्ने गर्छ ।

समुद्र सतहदेखि ३ हजार ४ सय ४० मिटर उचाइमा पर्छ नाम्चे। त्यहाँबाट उकालो चढेपछि ३ हजार ७ सय ९० मिटर अग्लो ठाउँ खुम्जुङ उपत्यका पुग्न सकिन्छ । यस उपत्यकाका १ सय ७० भन्दा बढी कलिला युवाले सगरमाथा चुमिसकेका छन् । पर्वतारोहण नै यहाँका स्थानीयको गुजारा गर्ने माध्यम बनेको छ।

“यस क्षेत्रका स्थानीयका लागि पर्वतारोहण रहर नभएर बाध्यता बन्दै गएको छ,” नेपाल पर्वतारोहण संघका पूर्वअध्यक्ष टाशीजाक्बु शेर्पा भन्छन्, “ज्यानै जोखिममा राखेर शिखर चढ्ने रहर कसलाई हुन्छ ? सरकारले हिमाल चिन्छ, विदेशमा हिमालयकै देश भनेर चिनाउँछ तर हिमाली जनतालाई चिन्न सकेन ।” खुम्जुङको विकासमा चाहिने सबै भएर पनि यातायात, पर्यटकीय पूर्वाधार विकास, संस्कृति सम्पदा संरक्षण र जीविकोपार्जनमा आत्मनिर्भर बन्न नसकेको उनको गुनासो छ।

यस वर्ष सरकारले सगरमाथा आरोहीबाट ४१ करोड रुपियाँभन्दा बढी राजस्व उठायो। त्यस्तै, कञ्चनजंघा हिमाल आरोहीबाट यो वसन्तऋतुमा ८२ लाख रुपियाँ राजस्व बटुल्यो। सरकारले उठाउने राजस्वको २५ प्रतिशत रकम स्थानीय तहलाई दिनुपर्ने व्यवस्था छ । तर, तोकिएको हिस्सा उच्च हिमाली क्षेत्रमा पुग्न सकेको छैन ।

“पर्वतारोहणबाट उठेको राजस्वको २५ प्रतिशत स्थानीय तहले पाउने भनिएको छ, स्थानीय चुनाव भएको एक वर्ष भइसक्दा पनि हामीले अहिलेसम्म पाएका छैनौं,” खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिकाका अध्यक्ष निमदोर्जे शेर्पा भन्छन्, “रकम यताबाट उता (केन्द्रमा) पठाउने व्यवस्था भए सजिलो हुन्थ्यो, उताबाट यता आउने हुँदा समस्या भएको हो । ठूलो निकायमा ताकेता गर्न पनि गाह्रो । चुप लागेर बस्नुको विकल्प छैन ।”

देशमा तीन तहको सरकार गठन भएपछि पर्वतारोहीबाट संकलन गरिने राजस्व बाँडफाँटको विषयमा गृहकार्य भइरहेको पर्यटन विभागका निर्देशक रामप्रसाद अधिकारी बताउँछन् । अधिकारीका अनुसार राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगमार्फत राजस्व बाँडफाँट गर्ने नयाँ संरचना प्रस्ताव गरिएको छ। यस्तो राजस्व केन्द्रले ५०, प्रदेशले २५ र स्थानीय तहले २५ प्रतिशत पाउनेछन्। ◆

सपना जुनै होस्,

हामी भोलिलाई अझ सुन्दर
बनाउनेमा विश्वास गर्छौं।

सोच्नुहोस् त, प्रविधिले हामीलाई हाम्रो लक्ष्यको अझ नजिक लगिदिए कति राम्रो होला? हामी यही विश्वासबाट अभिप्रेरित छौं । आउनुहोस्, सँगै अझ धेरै अवसरहरु पहिल्याऔं ।

आज, भोलि, सधैं सँगै ।

#DawaYangzumSherpa #TodayTomorrowTogether

हामीलाई प्रेरित गर्ने कथाहरु बारे जान्न
www.ncell.axiata.com/ttt भिजिट गर्नुहोस् ।

Ncell

एनसेल आजियाटा सम्बद्ध कम्पनी हो ।

सरकार संयमित भएकै राम्रो

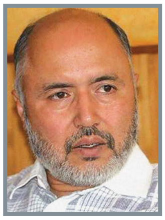

रामेश्वर खनाल

करिब दुई दशकसम्म परस्पर विरोधी विचारधाराका दलहरूको गठबन्धन सरकार नेपालको विशेषताजस्तै बन्यो । मुस्किलले कुनै सरकारले दुई वर्षको अवधि कटायो । अधिकांश कालखण्डमा प्रधानमन्त्री आफ्नै मन्त्रिपरिषद् सदस्यका अघि निरीह बने । प्रधानमन्त्रीको इच्छा र सरकार सञ्चालनको आवश्यकता बमोजिम नभएर गठबन्धनमा रहेका दलको नेतृत्वको सिफारिसमा मन्त्रीहरू हटाइए, थपिए। गठबन्धन टिकाउन मन्त्रालयहरू टुक्रा पारिए, जोडिए र फेरि टुक्र्याइए । सार्वजनिक संस्थानहरूलाई हदैसम्म कमजोर तुल्याइयो। यसलाई हामीले राजनीतिक अस्थिरता भनेर बुझ्यौँ-कुशासन र सुस्त विकासको मूल कारण मान्यौँ। उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी विस्तार नहुनु र लाभदायी रोजगारीका पर्याप्त अवसर सिर्जना हुन नसक्नुका प्रमुख कारण मान्यौँ ।

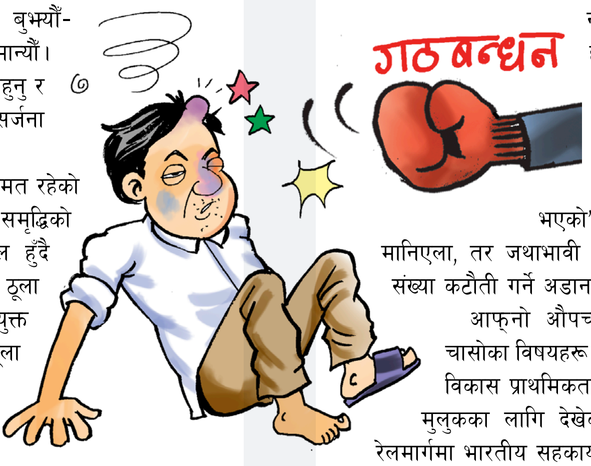

आम नागरिकबीच एकै दलको बहुमत रहेको स्थिर सरकार भए मात्र विकास र समृद्धिको यात्रामा अवरोध हट्ने धारणा प्रबल हुँदै गयो । यही बुझेर निर्वाचनअघि दुई ठूला दलले वाम गठबन्धन निर्माण गरे र संयुक्त घोषणापत्र लिएर चुनावमा होमिए । ठूला तीन दलमध्येको प्रमुख नेपाली कांग्रेसको साख रसातलमा पुगेको, सबैको सम्मानयुक्त सहभागितासहितको गणतान्त्रिक राजनीतिक प्रणालीका निम्ति संघर्षरत दलहरू विभाजित र कमजोर रहेको अवस्थामा वाम गठबन्धनले मतदातासमक्ष विश्वसनीय संकल्प प्रस्तुत गर्‍यो । अघिल्लो पटक छोटो अवधिका निम्ति गठबन्धन सरकारको नेतृत्व गर्दा नाकाबन्दीविरुद्ध लिएको अडानले निर्माण गरेको केपी ओलीको राजनीतिक पुँजी गठबन्धनका निम्ति चम्किलो जलप बन्यो। चुनावमा गठबन्धनले सोचेभन्दा राम्रो परिणाम ल्यायो। मतदाताले राजनीतिक अस्थिरताको अन्त्य रोजे। संघीय सरकार निर्माणका लागि मात्र नभएर प्रादेशिक सरकारका लागि पनि वाम गठबन्धनमाथि भरोसा गरे ।

संघीय गणतान्त्रिक संविधान संस्थागत गर्ने चुनौतीपूर्ण प्रारम्भिक वर्षहरूमा जस्तो सरकार हुनुपर्छ भनिएको थियो, चुनावले त्यो पूरा गरिदियो। वर्तमान सरकारका सुरुआती काम आम नजरमा सकारात्मक रहे। मन्त्रिपरिषद्का सदस्यहरूको चयनमा प्रधानमन्त्रीले जनचाहना पूरा गर्ने दृष्टिकोण लिएको देखियो । सरकारले जथाभावी कर्मचारी सरुवा गरेन । सार्वजनिक निकायका नेतृत्व परिवर्तन गरेन । धेरै समयपछि प्रहरी प्रमुखको नियुक्ति विवादरहित रह्यो। वातावरणमन्त्रीले वातावरण संरक्षण ऐनको उल्लंघन गर्ने व्यावसायिक प्रतिष्ठानलाई दण्डित गरे। सार्वजनिक यातायात सुधारका लागि सरकारले चालेको कदमका विरुद्ध आन्दोलन थालेका यातायात सिन्डिकेटसामु सरकार झुकेन । उनीहरूले सार्वजनिक आवागमन अवरुद्ध गर्नुअघि सरकार कडा रूपमा प्रस्तुत भयो। सिन्डिकेटको सिफारिसमा महिनौँ लगाएर परमिट दिने गरेको सरकारले रुट परमिट खुला गर्‍यो र निवेदन दिएकै दिन उपलब्ध गरायो। सिन्डिकेट नवीकरण नगर्ने अडान प्रस्ट गर्‍यो। कम्पनीको स्वरूपमा पेसागत व्यवस्थापनसहित सुविधायुक्त ठूला बस सञ्चालन गर्न सरकारले व्यवसायीहरू उत्प्रेरित गर्ने र दबाब दिने काम एकसाथ गर्‍यो। त्रिभुवन विमानस्थलबाट खुलेआम सुन तस्करी गरेका र गर्न सघाएकाहरू एकपछि अर्को गरी समातिन थाले ।

ग्याङ फाइटमा मरेका, सार्वजनिक सम्पत्ति तोडफोड र नागरिकलाई आतंकित गर्ने क्रममा हताहत भएकालाई राजनीतिक दबाब र आन्दोलनको धम्कीका भरमा आर्थिक क्षतिपूर्ति दिएको र सहिद घोषणा गरेको देख्ने बानी परेका नागरिकलाई 'सरकार भएको' अनुभूति हुन थाल्यो । सानै कुरा मानिएला, तर जथाभावी वृद्धि गरिएको सार्वजनिक बिदाको संख्या कटौती गर्ने अडान लियो र लागू गरेरै छाड्यो ।

आफ्नो औपचारिक भारत भ्रमणमा नेपालका चासोका विषयहरू प्रधानमन्त्रीले खुलेर राखे। नेपालका विकास प्राथमिकता तथा लक्ष्यमा र विशेषगरी उनले मुलुकका लागि देखेका विकास-सपनाका जलमार्ग र रेलमार्गमा भारतीय सहकार्यको प्रतिबद्धता लिए ।

सरकारको पहिलो सय दिनमा भएका काममध्येका यी काम विगतका सरकारका तुलनामा पक्कै पनि उत्साह जगाउने खालका थिए । मधुमासपछिको अवधिमा सरकारको नीति तथा कार्यक्रम सन्तुलित आयो । प्रतिपक्षी दलले पनि चर्को विरोध गर्नुपर्ने विषय फेला पार्न सकेन । पहिलो पटक सरकारको नीति तथा कार्यक्रम सर्वसम्मत पारित भयो । बजेटले अल्पकालीन लोकप्रियतावादको धार नलिएर अर्थतन्त्रको दिगो स्वस्थ विकासलाई ध्यान दियो । सरकारको बजेट सत्तापक्षीय सांसद, दलका केही नेता तथा कार्यकर्ता पंक्तिबीच सायद त्यति प्रिय रहेन । तर, अर्थतन्त्रको स्वास्थ्यका बारेमा चासो राख्ने वर्गलाई बजेटले निराश तुल्याएन। ठूलो वैदेशिक लगानीको तयारी गर्दै गरेकाहरू र नेपालका बहुपक्षीय दाताहरूलाई बजेटले आश्वस्त पार्‍यो ।

प्रधानमन्त्रीको चीन भ्रमण पनि उत्पातै सफल नभए पनि निराशाजनक रहेन। जलविद्युत् विकास, सिमेन्ट उद्योग, पर्यटन तथा कृषिजन्य उद्योगमा चिनियाँ संस्थागत लगानीका बारेमा निजी क्षेत्रसँग भएका समझदारी प्रधानमन्त्रीको चीन भ्रमणका उल्लेख्य उपलब्धि रहे। बजेट, अधिकार र कर्मचारी नपुगेको विषयमा स्थानीय तथा प्रादेशिक तहको नेतृत्व संघीय सरकारसँग गुनासो थियो। यसबाहेक सरकारको कामकारबाहीमा असन्तुष्ट हुनुपर्ने खासै कारण थिएनन्। तर, सरकारको नीति तथा कार्यक्रम पारित भएपछिको अवधिमा सरकारका एकपछि अर्को गतिविधि विवादित बन्दै गएका छन्। यातायात सिन्डिकेट तोड्न आफू सफल भएको ठानेर हो वा के हो गृहमन्त्रीले सार्वजनिक निर्माणका कामको जिम्मा लिएर हेलचेक्र्याइँ गरेका निर्माण व्यवसायीको सूची बनाउने आदेश दिए, केहीलाई धरपकड गर्न लगाए, कागज गराएर छाड्न लगाए। तालुकवाला मन्त्रीले त्यसबीच निर्माण व्यवसायीको पक्षमा सार्वजनिक अभिव्यक्ति दिँदै थिए। निर्माण व्यवसायी काममा इमानदार नभएकामा शंका छैन। महत्त्वपूर्ण परियोजना वर्षौंदेखि अलपत्र छन्। नागरिकले सडक यात्रा गर्दा सर्वत्र सास्ती बेहोर्नुपरेको छ। ढुवानीको लागत बढेकाले मूल्यमा चाप परेको छ। किसानले आफ्ना उत्पादन समयमा बजारमा पुर्‍याउन सकेका छैनन्। कारबाही गर्नुपर्ने विषय हो। तर, जुन ढंगले कारबाही गरियो र मन्त्रीहरूबीच नै समान धारणा र समन्वय देखिएन। त्यसले सरकारको कमजोरी प्रकट भयो। गैरसरकारी संस्थाका पदाधिकारीले व्यक्तिगत सम्पत्ति विवरण सरकारलाई बुझाउनुपर्ने उर्दी जारी भयो। सबै गैससले कानुन बमोजिम प्रत्येक वर्ष आफ्नो आम्दानीको स्रोत र खर्चको सूची रहेको वित्तीय विवरण जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा बुझाउनुपर्छ, नबुझाए कारबाही हुन सक्छ। तर, कुन कानुन अनुसार सरकारले व्यक्तिगत सम्पत्ति विवरण पेस गर्न आदेश दियो पत्तो भएन। केही दिनपछि त्यो निर्णय कार्यान्वयन नगर्न मन्त्रालयले पत्राचार गर्‍यो।

> **अहिलेको मौका गुम्ने जोखिमको मार सरकारको नेतृत्वमा रहेकालाई भन्दा बढी अविकास र गरिबीबाट मुक्ति खोजेका नागरिकलाई पर्छ ।**

स्वास्थ्य, शिक्षामा विकसित विकृति नियन्त्रण गर्ने उद्देश्यले सहमतिका आधारमा जारी गरिएको राष्ट्रिय चिकित्सा शिक्षा अध्यादेश, २०७४ मा सरकारले स्वास्थ्य शिक्षाका विकृति, विसंगति र अत्यधिक व्यवसायीकरणलाई निरन्तरता दिने मनसाय राखी संशोधनसहित स्वीकृतिका लागि प्रतिनिधिसभामा प्रस्तुत गर्‍यो। नियतवस यो विवाद उठाइयो। संस्कृत विश्वविद्यालयका उपकुलपति विदेश जाँदै छन् भन्ने कुरा सरकारलाई उनी विमानस्थल पुगेपछि मात्र थाहा भएको पक्कै होइन। प्रधानमन्त्रीको सम्मतिमा हो वा होइन। तर, प्रधानमन्त्री निवासको प्रयोग गरेर मध्ययुगीन राजाको शासन शैलीमा जसरी उनको भ्रमण रोकियो, त्यो आधुनिक सरकारका लागि अशोभनीय हो। यसले सरकारको आगामी दिनका रबैयाको छनक दिन्छ।

डेढ दशकदेखि माइतीघर मण्डला शान्तिपूर्ण प्रदर्शन गर्ने स्थलका रूपमा उदाएको छ। मानिस शान्ति कामना गर्न, नागरिक जीवनका विशिष्ट दिन र घटनाहरू स्मरण गर्न त्यहाँ भेला हुन्छन्, दीप प्रज्वलन गर्छन्। विरोध प्रदर्शनहरू सामान्यतः शिष्ट रहे र आवागमनलाई अवरोध पुर्‍याएको अनुभव गरिएन। तर, सरकारले 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' को अभियानलाई मण्डलाका प्रदर्शनले अवरोध गर्ने ठान्यो। ध्वंसात्मक प्रदर्शन जहाँसुकै भए पनि जनधनको रक्षा गर्न सार्वजनिक सुरक्षाका निम्ति कानुन बमोजिम सरकारले जहिले पनि कारबाही गर्न सक्छ। तर, नागरिक अधिकार रक्षाका लागि भेला हुने लोकप्रिय स्थललाई नै निषेधित क्षेत्र घोषणा गरेर सरकारले राम्रो सन्देश दिएन।

पहिलो सय दिनपछिको समयमा आम नागरिकले राहत महसुस गर्ने कतिपय साना काम पनि सरकारले गर्न सकेन। सडकको दुरावस्था सर्वत्र छ। ४० लाख बढी जनसंख्या र ठूलो आर्थिक केन्द्रको रूपमा रहेको काठमाडौं उपत्यका छिर्ने कुनै सडक ठीक अवस्थामा छैनन्। आवागमन असहज भएको मात्र होइन, यसले अर्थतन्त्रको लागत बढाएको छ। तर, सरकार सडकका खाल्डा हामीले पारेको हो र भनेर उल्टै प्रतिप्रश्न गर्छ। नागरिकले दैनन्दिनका सेवा लिने यातायात व्यवस्था कार्यालय, मालपोत, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, कृषि तथा पशु सेवा कतै पनि सुधार भएको छैन। निजी क्षेत्रले कुनै गुनासो लिएर मन्त्रालय गए भने कि त मन्त्रीले भेट दिँदैनन्, कदाचित् भेटिहाले भने 'तपाईंहरूका कुरा सब बुझेका छौँ' भनेर पन्छाइदिन्छन्। निजी क्षेत्रको नेतृत्वमा सञ्चालनमा रहेका सानाठूला उद्योगहरूको उत्पादकत्व तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि र एक्काइसौँ शताब्दीको प्रविधिमा आधारित नयाँ उद्योगहरू प्रवर्द्धन गर्न होइन, स्टालिनकालीन रुसी प्रविधिका मक्किएका यन्त्रसहितका बन्द उद्योग चलाएरै छाड्ने हठमा छन् उद्योगमन्त्री। सीमित सरकारी स्रोत दुरुपयोगको प्रपञ्चभन्दा बढी केही होइन यो। विगतमा राम्रो छवि बनाएका संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासनमन्त्री यसो गर्छु, उसो गर्छु त भनिरहन्छन् तर प्रदेश र स्थानीय तहमा कर्मचारी पुगेका छैनन्। प्रदेश सरकारहरू अल्मलिएका छन्। र, संघीय सरकारको असहयोगप्रति रोष बढ्दो छ। पहिलो सय दिनमा गरिएको र आम रूपमा सरकारको राम्रो काम भनेर तारिफ गरिएको सिन्डिकेट तोड्ने काम पनि तुहाउन खोजिएको प्रस्ट हुँदैछ। पछिल्लो समयको कामकारबाहीले सरकार नागरिकको हितभन्दा स्वार्थी समूहको हित रक्षामा लाग्न खोजेको हो कि जस्तो प्रतीत हुन्छ।

पछिल्लो समय कसैले सरकारको कामको आलोचना गर्‍यो, प्रश्न उठायो वा लेख लेख्यो भने सामाजिक सञ्जालमा आक्रामक रूपमा प्रस्तुत हुने दस्ता (इन्टरनेट वारिअर्स) तयार गरिएको जस्तो देखिन्छ। सरकारको कामका विरोधी करार गरिएकाहरू र प्रतिपक्षी दलका नेताहरूलाई सामाजिक सञ्जालमा सरकारका भक्तहरू ठाउँका ठाउँ ठहरै पार्न तम्तयार देखिन्छन्। जनताले त्यति धेरै मत दिएर विकास र समृद्धिको नेतृत्व लिन सक्षम भनेर विश्वास देखाएको दलले आफ्ना हरेक क्रियाकलापको औचित्य पुष्ट्याइँ गर्न भक्तहरू खडा गर्नु र गालीगलौजमा उत्रिनु उपयुक्त होइन। पूरै समाजलाई कि हाम्रो पक्षको, होइन भने शत्रु हो भनेर स्वतन्त्र विचारको अस्तित्व नै स्वीकार गर्न तयार नहुनु सरकारको स्थिरताका लागि पनि राम्रो सूचक होइन। शत्रु खडा गरिरहनुपर्ने बानी पर्‍यो भने बाहिरका शत्रु सकिएपछि आफ्नै दलभित्र शत्रु खोज्ने र सिध्याउने प्रवृत्ति हावी हुन्छ। वर्तमान पुस्ताकै इतिहासमा प्रचण्ड बहुमतको सरकार बनाएका प्रधानमन्त्रीले आफ्नै सरकार यस्तै शत्रु सिध्याउने दम्भले गिराएको दृष्टान्त छ।

सरकार संयमित भएको राम्रो ! अहिलेको मौका गुम्ने जोखिमको मार सरकारको नेतृत्वमा रहेकालाई भन्दा बढी अविकास र गरिबीबाट मुक्ति खोजेका नागरिकलाई पर्छ। ◆

अकस्मात् 'अक्षम'

परराष्ट्रको पत्र भए पुग्नेमा मन्त्रिपरिषद्को निर्णय

देवेन्द्र भट्टराई

दुर्गा भट्टराई

गत वर्ष साउन २९ (अगस्त १३, २०१७) मा आफ्नो चारवर्षे कार्यकाल पूरा हुनासाथ न्युयोर्कस्थित राष्ट्रसंघीय प्रतिनिधि दुर्गाप्रसाद भट्टराईले घर फर्कने इच्छा जनाइरहेका बेला तत्कालीन नेपाल सरकारको मन्त्रिपरिषद्ले निर्णय गरेर पत्र पठायो- 'अर्को व्यवस्था नहुन्जेल तपाईं स्थायी प्रतिनिधिकै रूपमा कार्यरत रहनू ।'

निर्देशानुसार, स्थायी प्रतिनिधि भट्टराई लगातार एक वर्ष (अहिलेसम्मै) न्युयोर्कमै अडिए । यस बीच नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा अर्को नामकाम बनायो- राष्ट्रसंघीय मानव अधिकार परिषद्को बहुमतसहितको निर्वाचित सदस्य (२०१७, अक्टोबर १६) बनेर । जनवरी २०१८ देखि दुई वर्षसम्म रहने यो परिषद् सदस्यको हैसियतमा नेपालले राष्ट्रसंघीय र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा आफ्नो मानव अधिकारप्रतिको प्रतिबद्धता, सुशासन तथा लोकतन्त्रको थितिबारे थप सकारात्मक माहोल तयार गर्न सक्नेछ । राष्ट्रसंघको ७२औँ सभामा एसिया प्यासिफिक क्षेत्रबाट १ सय ६६ मत पाएर परिषद्मा पुगेको नेपालको सूचकांकभन्दा पछाडि मात्रै कतार, पाकिस्तान, अफगानिस्तानजस्ता मुलुक परिषद्मा आएका छन् । परिषद् गठन भइकन नेपालले राष्ट्रसंघीय मञ्चमा पाएको सबैभन्दा ठूलो उपलब्धि यही थियो ।

न्युयोर्कस्थित राष्ट्रसंघीय स्थायी प्रतिनिधिको जिम्मेवारी र कार्यदायरा स्वभावतः अरू कूटनीतिक निकाय र वृत्तभन्दा बढी बहुपक्षीय छ नै । अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा नेपालजस्तो विकासोन्मुख मुलुकले राख्न सक्ने हैसियत निर्धारण पनि न्युयोर्क केन्द्रबाटै सम्भव छ । राष्ट्रसंघीय कार्यभारको कूटनीतिक जिम्मेवारीमा जेनेभा र ब्रसेल्ससमेत पर्छन् । तर, न्युयोर्कको बहुपक्षीय भूमिका अलग छ ।

संयोग भन्नुपर्छ, न्युयोर्कस्थित स्थायी प्रतिनिधि भट्टराईले दुई साताअघि मात्रै (जुलाई २५) मा परराष्ट्र सचिव शंकर बैरागीलाई पत्र पठाउँदै 'आफू फर्कन पाउँ' भनी अनुरोध गरेका थिए । परराष्ट्र मन्त्रालयका एक सहसचिवका अनुसार यो सामान्य प्रक्रिया र पद्धतिगत मामिला थियो । तर, यो दुई सातामै 'फिर्ता बोलाइएको' भन्ने निचोड राखेर पत्र काट्ने हैसियत बनाइयो ।

"भट्टराई आफ्नो कार्यकाल सकिएर सरकारकै निर्देशन र आदेशमा न्युयोर्क बसिरहनुभएको थियो । परराष्ट्रले सामान्य पत्र लेखेर पेटबोलीको कुरा फोनमा सूचना गरिदिएको भए हुने थियो," न्युयोर्कमै उपनियोग प्रमुख हुँदै दुई/तीनपटक राजदूत भइसकेका एक कूटनीतिक निवृत्त अधिकारी भन्छन्, "यसमा मन्त्री, प्रधानमन्त्रीका सल्लाहकारले राजनीतिक भाषा मिसाइदिएर फिर्ता गराइछाडेको भान हुन्छ ।" यसअघि, राजदूत महेशकुमार मास्के पनि सरकारको निर्देशनमा कार्यकालभन्दा ६ महिना बढी बेइजिङ नियोगमा कार्यकारी रहेका थिए । तर, उनलाई भने मन्त्रिपरिषद्को निर्णय गराएर फिर्ता गराइएको थिएन । बरु परराष्ट्रको सामान्य सूचनाबाटै उनी घर फिरेका थिए ।

"कार्यकाल पूरा भएर पनि अर्को व्यवस्था नभएसम्म त्यहीँ बसेर काम जारी राख्नू भनेपछि अब फर्कनु भनेर पत्र त दिनैपर्छ," न्युयोर्ककै स्थायी नियोगका पूर्व स्थायी प्रतिनिधि मधुरमण आचार्य भन्छन्, "तर, मन्त्रिपरिषद्को हवालामा प्रेसमा आएको वक्तव्यको शैली भने एकदमै मिलेन । कार्यकाल सकिएकाले फर्कन अनुमति दिएको मात्रै भनिएको भए हुने थियोट । फेरि कार्यकाल सकिएको राजदूतलाई फिर्ता गर्न मन्त्रिपरिषद्को निर्णय आवश्यक थिएन । परराष्ट्रलाई पत्र पठाउनु भनिएको भए पुग्थ्यो ।" ◆

न्युयोर्कमा को ?

सामान्य पद्धति र प्रचलनमा परराष्ट्र सचिवले जिम्मेवारी पाउने न्युयोर्क नियोगमा जान सचिव शंकरदास बैरागीले तत्कालका लागि 'अनिच्छा' देखाएका कारण अन्योल छाएको छ । सचिवको पदावधि सकिन झन्डै २ वर्ष बाँकी रहेको र त्यसपछि मात्रै कूटनीतिक जिम्मेवारीमा जान चाहेको सचिव बैरागीको 'ब्रिफिङ' बाहिर आइसकेको छ ।

यो अन्योलमाझ परराष्ट्रमा वरीयतामा वरिष्ठतम रहेका सहसचिव खगनाथ अधिकारी मन्त्रालय फर्किए उनले सचिवको कार्यभार सम्हाल्ने र बैरागी न्युयोर्क जान सक्ने सम्भावना देखिएको हो । तर, हाल थाइल्यान्डमा राजदूत रहेका अधिकारीलाई परराष्ट्रले फिर्ता बोलाउन नचाहेको र आएमा पनि अब दुई सातापछि उमेर आधारमा अवकाश हुन लागेका अधिकारीले नयाँ जिम्मेवारी लिनुको अर्थ नदेखिएको चित्तबुझ्दो 'ब्रिफिङ' पनि परराष्ट्रमन्त्री प्रदीप ज्ञवालीसमक्ष भइसकेको छ । यस आधारमा हेर्दा, वरीयतामा दोस्रो स्थानमा रहेका सहसचिव (हाल प्रवक्ता) भरतराज पौड्यालसमेत न्युयोर्क जान सक्ने भनेर विकल्प राखिएको छ । पौड्यालले यसअघि जेनेभा र इस्लामावाद नियोगमा रहेर काम गरिसकेका छन् ।

यीबाहेक न्युयोर्क मिसनका लागि सम्भावित प्रतिनिधि भनेर पूर्वसचिव एवं राजदूत (जापान, जर्मनी) तथा राष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीका पूर्वसल्लाहकार मदनकुमार भट्टराई र वासिङ्टन डीसीस्थित एमाले कोटाका राजदूत अर्जुन कार्कीसमेतको (स्थानान्तरण) नाम कूटनीतिक वृत्तमा छाएको छ । अहिले संयुक्त अरब इमिरेट्स, मलेसिया र भारतमा समेत राजदूत पद रिक्त छ । राजदूत नियुक्ति प्रक्रियामा हालै मात्रै संसदीय सुनुवाइ समिति बनेकाले पहिलो चरणमा अहिले रिक्त रहेका स्थानमा राजदूत नाम सिफारिस भइहाल्ने भएकाले पनि कूटनीतिक दौडधूप चर्किएको हो ।

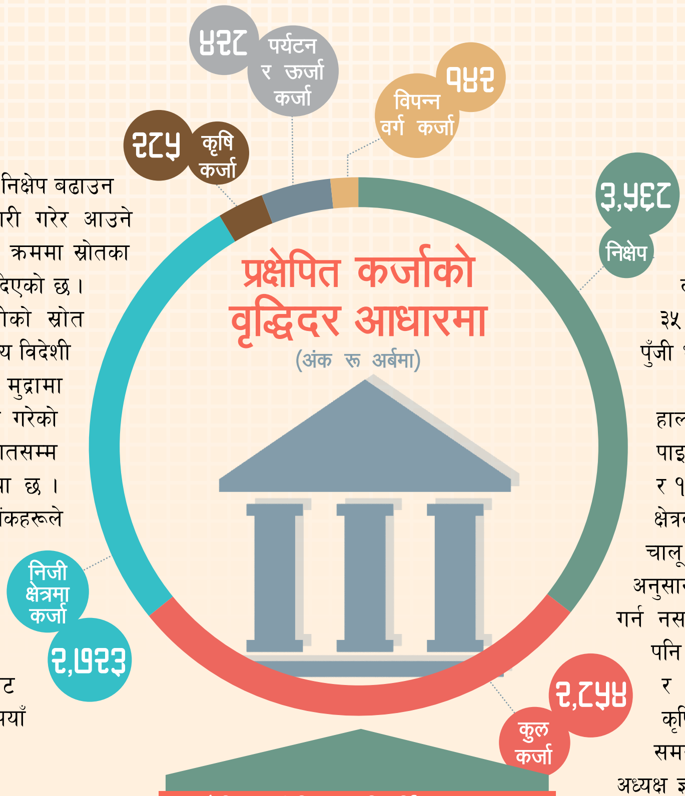

बैंकहरूले कर्जा लगानीका लागि निक्षेप बढाउन नसके दीर्घकालीन ऋणपत्र जारी गरेर आउने रकमलाई यो अनुपात गणनाका क्रममा स्रोतका रूपमा देखाउन पाउने सुविधा दिएको छ।

बैंकहरूलाई कर्जा लगानीको स्रोत उपलब्ध गराउन राष्ट्र बैंकले अन्य विदेशी परिवर्त्य मुद्रासहित भारतीय मुद्रामा पनि ऋण लिन पाउने व्यवस्था गरेको छ। प्राथमिक पुँजीको २५ प्रतिशतसम्म यस्तो ऋण लिन सक्ने व्यवस्था छ । हालको प्राथमिक पुँजी अनुसार बैंकहरूले लगभग ९१ अर्ब रुपियाँ यस्तो ऋण लिन सक्छन् । त्यस्तै, बैंकहरूले राष्ट्र बैंकबाट प्राप्त गर्न सक्ने सहुलियत कर्जा रकम पनि बढाइएको छ । २० अर्बबाट बढाएर यो कोषमा ३५ अर्ब रुपियाँ रकम राखिनेछ ।

छोटिएको प्राथमिकता

कर्जाको विवेकपूर्ण बाँडफाँटमा ध्यान दिनुपर्ने आवश्यकता देखेको राष्ट्र बैंकले यसपटक प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रको सूचीलाई छोट्याएको छ । यसअघि यो सूचीमा जलविद्युत्, कृषि, पर्यटनसहित निर्यात, साना एवं मझौला उद्योग, औषधी उत्पादन, सिमेन्ट, गार्मेन्टलगायतका क्षेत्र परेका थिए । वाणिज्य बैंकबाट कृषि, जलविद्युत्, पर्यटनमा कुल कर्जाको क्रमशः १०, ५ र ५ प्रतिशत तोकिएको थियो भने अन्यमा ५ प्रतिशत लगानी गर्नुपर्ने व्यवस्था थियो ।

अब भने वाणिज्य बैंकहरूले पर्यटन र ऊर्जामा कुल कर्जाको १५ प्रतिशत लगानी गर्नुपर्नेछ भने कृषिमा पुरानै व्यवस्था छ । कृषि, पर्यटनलाई बेरोजगारी अन्त्यको आधारका रूपमा समेत विकास गर्ने लक्ष्य सरकारी बजेटले लिएको छ । सन् २०२० सम्म वार्षिक २० लाख पर्यटक भित्र्याउने र १० वर्षभित्र १५ हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्नेसमेत सरकारी लक्ष्य छ । “अर्थमन्त्रीले रोजगारी बढाउने क्षेत्रका रूपमा तीन क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिएका थिए, त्यसैको सहयोगी हुने गरी मौद्रिक नीति आएको देखिन्छ,” सानिमा बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत भुवन दाहाल भन्छन् ।

राष्ट्र बैंकले आगामी वर्ष कुल आन्तरिक कर्जाको २२.५ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको २० प्रतिशतको दरमा वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरेको छ । यसो भए बैंक तथा वित्तीय संस्थाको आन्तरिक कर्जा २८ खर्ब ५४ अर्ब र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २७ खर्ब २३ अर्ब रुपियाँ प्रवाह हुनेछ। यसका लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग ३५ खर्ब रुपियाँ निक्षेप तथा प्राथमिक पुँजी भने हुनुपर्छ ।

कर्जाको प्रक्षेपित वृद्धिका आधारमा हाल १ खर्ब ४७ अर्ब रुपियाँ कर्जा पाइरहेको कृषि क्षेत्रले २ खर्ब ८५ अर्ब र १ सय ४३ अर्ब पाइरहेको जलविद्युत् क्षेत्रले ४ खर्ब २८ अर्ब कर्जा पाउनेछ । चालू आवमा समेत अनिवार्य व्यवस्था अनुसार प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा लगानी गर्न नसकेका बैंकहरूलाई आगामी वर्षमा पनि यो व्यवस्थाले दबाब पर्नेछ। “ऊर्जा र पर्यटनमा धेरै गाह्रो नहोला तर कृषिमा भने मापदण्ड पूरा गर्न केही समस्या हुन सक्छ,” नेपाल बैंकर्स संघका अध्यक्ष ज्ञानेन्द्रप्रसाद ढुंगाना भन्छन् ।

नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघले समेत प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रबाट साना एवं मझौला उद्योगलाई हटाएकामा असन्तुष्टि जाहेर गरेको छ। कर्जामा सहज पहुँच नभएकाले यी क्षेत्रलाई पुनः कर्जा सुविधा प्राप्तिमा भने सहजीकरण गरिदिनुपर्ने महासंघको भनाइ छ ।

अर्थमन्त्री खतिवडाको छाप देखिने गरी आएको मौद्रिक नीतिले मार्जिन कलमा केही राहत दिए पनि नीतिगत कडाइको बाटो अपनाएको छ। बैंकहरूले सेयरको धितोमा यसअघि प्राथमिक पुँजीको ४० प्रतिशतसम्म कर्जा दिन सकिने व्यवस्थालाई संशोधन गरेर २५ प्रतिशत कायम गरेको छ । हाल करिब ४०/४५ अर्ब रुपियाँ सेयर धितोमा कर्जा गइरहेकामा नयाँ व्यवस्थापछि करिब ९१ अर्ब रुपियाँ दिन सकिनेछ। यद्यपि, बैंकहरूको कर्जा लगानी रुचिमा यो नीतिगत व्यवस्थाको प्रभाव पर्न सक्नेछ ।

साथै, चुक्ता पूँजी वृद्धिको बाटो अपनाउँदा भएको गल्ती सच्याउन बैंकहरूलाई ‘बिग मर्जर’ गराउने गभर्नर नेपालको चाहनालाई अर्थमन्त्रीको पहलले केही समयका लागि थाती राख्नसमेत यसपटक काम गर्‍यो । त्यसैगरी गत वर्ष करिब २३ लघुवित्त संस्थालाई इजाजत दिन बाधा नपुग्ने गरी तीन दिन ढिला गरी आएको मौद्रिक नीतिले अहिले भने त्यो भूल सुधार्ने प्रयास गरेको छ । राष्ट्र बैंकले यी संस्था गाभ्ने वा एकले अर्कोलाई प्राप्ति गर्ने गरी नीतिगत व्यवस्था गर्न लागेको छ । ◆

मौद्रिक नीतिमा परिवर्तित व्यवस्था

- ऊर्जा र पर्यटनमा अनिवार्य कर्जा सीमा वृद्धि
- अनिवार्य नगद मौज्दात ४ प्रतिशत कायम
- वैधानिक तरलता अनुपात वाणिज्य बैंक, विकास बैंक र वित्त कम्पनीलाई क्रमशः १०, ८ र ७ प्रतिशत
- दीर्घकालीन ऋणपत्रलाई सीसीडीमा गणनायोग्य
- शैक्षिक धितोमा कर्जा सुविधा
- ब्याजदर करिडरको सीमामा तेस्रो संशोधन, स्थायी तरलता सुविधाको ब्याजदर ६.५ प्रतिशत र दुईहप्ते निक्षेपको दर ३.५ प्रतिशत
- बैंक दरमा परिमार्जन, ६.५ प्रतिशत
- भारतीय मुद्रामा समेत बैंकहरूले ऋण लिन पाउने
- विदेशी लगानीलाई हेजिङ सुविधा
- व्यक्तिगत ओभरड्राफ्ट र निरन्तर चल्ने कर्जा सीमा ७५ लाखबाट घटाएर ५० लाख
- पुनर्कर्जा कोषमा ३५ अर्ब रकम
- विपन्न वर्ग कर्जामा सबै वर्गका बैंकको अनिवार्य लगानी सीमा ५ प्रतिशत
- एक संगठित संस्थाबाट कुल निक्षेपको बढीमा १५ प्रतिशत निक्षेप लिन सकिने
- वाणिज्य बैंकलाई ब्याजदरअन्तर ४.५ प्रतिशत
- प्रत्येक प्रदेशमा वाणिज्य बैंकको प्रादेशिक कार्यालय
- घरजग्गा मूल्य सूचकांक तयारी
- वाणिज्य बैंकको सहायक कम्पनीलाई सेयर ब्रोकर जिम्मेवारी
- २० प्रतिशतसम्म सेयर धितोको मूल्य घट्दा मार्जिन कल गर्न नपर्ने
- सेयर धितोमा प्राथमिक पुँजीको २५ प्रतिशत कर्जा
- ऋणीको क्रेडिट रेटिङ
- लघुवित्तले प्रशासनिक खर्चको ६ प्रतिशत बढी ब्याजदर लिन पाउने
- लघुवित्तमा मर्जर
- आयातमा कडाइ
- औद्योगिक कच्चा पदार्थ आयात गर्न विदेशी मुद्रामा जारी हुने कर्जा अवधि १८० दिन ।

देखासिकी अंग्रेजी

आफ्नो भाषाप्रतिको हीनताबोध नै प्रमुख कारण

गोकर्ण विष्ट

सुदर्शन घिमिरे

करिश्मा मानन्धर

विभु लुइटेल

थुप्रै ट्रोल तथा मिम पेजहरूको सिकार बनेका छन्, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षामन्त्री गोकर्ण विष्ट । त्यसको कारण हो- स्वीट्जरल्यान्डको जेनेभामा अन्तर्राष्ट्रिय श्रमिक संगठन (आईएलओ) द्वारा आयोजित सम्मेलनमा बोलेको खराब अंग्रेजी । उनको वक्तव्यको भिडियो सार्वजनिक भएपछि सामाजिक सञ्जालका नेपाली प्रयोगकर्ता दुई समूहमा विभाजित भए- विरोध र समर्थनमा ।

विरोध गर्नेहरूको तर्क छ, कानुनमा स्नातक र व्यवस्थापनमा स्नातकोत्तर गरेका मन्त्रीले त्यस किसिमको अंग्रेजी बोलेर देशको नाकै काटे । समर्थन गर्नेहरूको मत छ, ‘अंग्रेजीलाई सभ्यताको प्रतीकका रूपमा हेर्न मिल्दैन । राम्रो अंग्रेजी उच्चारण गर्दा महान् र नगर्दा तुच्छ भइने पनि होइन ।’

विष्टको वक्तव्य ध्यान दिएर सुन्ने हो भने अति सजिलो शब्दको उच्चारण गर्नसमेत उनलाई हम्मेहम्मे परेको देखिन्छ। सुन्ने जो-कोहीले सजिलै अनुमान लगाउन सक्छ- उनले भाषण गर्नुपूर्व पर्याप्त अभ्यास गरेका छैनन् । मानवशास्त्री सञ्जीव पोखरेल भन्छन्, “नेपालको प्रतिनिधित्व गर्दै यस्तो विराट भेलामा सहभागिता जनाउँदा अंग्रेजीको विकल्प नेपाली पक्कै हुन सक्थ्यो । दोभाषे राखी नेपालीमा वक्तव्य दिँदा सबैले त्यसलाई सहर्ष स्वीकार्थे ।”

‘आई फिलिङ असम । टुर्ली स्पिचलेस ।’ पाँच वर्षअघि सुमिना घिमिरेले *दुलही* चलचित्रका लागि उत्कृष्ट अभिनेत्रीको पुरस्कार पाउँदा आफ्नो वक्तव्य यिनै वाक्यबाट सुरु गरेकी थिइन् । उक्त कार्यक्रममा बोलेको अंग्रेजीको अपयश कस्तो छ भने अहिलेसम्म पनि उनी उपहासको पात्र बन्ने गरेकी छन् । डब्स-म्यास, म्युजिकल्लीजस्ता एप्लिकेसन प्रयोग गरी उनको

अनुकरण गर्ने थुप्रै भेटिन्छन् । यस्ता घटनाले प्रश्न खडा गरिदिएको छ- नेपाली समाजमा आफूलाई सभ्य कहलाउन अंग्रेजीमा पोख्त हुनैपर्ने हो त ?

संयुक्त राष्ट्रसंघले न्युयोर्कमा आयोजना गरेको एक कार्यक्रममा नेपालको प्रतिनिधित्व गर्न गएका राष्ट्रिय अपांग महासंघ नेपालका अध्यक्ष सुदर्शन सुवेदीले प्रख्यात अंग्रेजी टक-सो ‘ओरियली फ्याक्टर’ मा दिएको अन्तर्वार्ताले सन् २०१३ मा सिंगो नेपाली समाजलाई आतंकित बनाइदियो । कार्यक्रम प्रस्तोताले प्रयोग गरेका ‘कुजिन’, ‘रोमान्स’, ‘फन’ जस्ता शब्द उनले बुझ्दै बुझेनन् । देशको बेइज्जत गरेको भन्दै उनीमाथि सामाजिक सञ्जालमार्फत गालीको वर्षा भयो । देशको प्रतिनिधित्व गर्न अरू सक्षम व्यक्ति हुँदाहुँदै पनि अंग्रेजी नै नबुझ्नेलाई उक्त कार्यक्रममा सहभागी हुन चयन गरेकामा सरकारप्रति आक्रोशित हुने पनि धेरै निस्किए । यसरी विदेशमा देश चिनाउन गएका सुवेदी परिहासको पात्र बनी फर्कनुपर्‍यो ।

उच्चारण गर्ने कसैको शैलीमाथि उपहास गर्नेले आफ्नो सोच फराकिलो बनाउनुपर्ने धारणा प्राध्यापक अभि सुवेदीको छ । “अंग्रेजी बोल्ने सबैको आ-आफ्नै तरिका छ । कुनै तरिका मानक होइन, जसरी बोल्दा पनि हुन्छ,” सुवेदी थप्छन्, “कुनै पनि भाषाको उद्देश्य सञ्चारमा मात्र सीमित हुनुपर्छ । मैले बोलेँ, उसले बुझ्यो । त्यसमा शुद्ध-अशुद्ध किन खोज्ने ?”

अढाई वर्षपहिले नयाँ शक्ति पार्टी घोषणाको दिन अभिनेत्री करिश्मा मानन्धरले उद्घोषणका क्रममा बोलेको अशुद्ध अंग्रेजीलाई लिएर पनि सामाजिक सञ्जालमा व्यापक रमाइलो भयो । प्रदीप गिरिलाई डा प्रदीप भट्टराई भनेर सम्बोधन गरिसकेपछि सच्याउने क्रममा उनले भनिन्, ‘सरी, आई अपोलोजी ।’ समारोहको भिडियो सार्वजनिक हुनेबित्तिकै सामाजिक सञ्जालमा उनको खिल्ली उडाउन मानिस तँछाडमछाड गर्न थाले ।

नेपालको प्रतिनिधित्व गर्दै यस्तो विराट भेलामा सहभागिता जनाउँदा अंग्रेजीको विकल्प नेपाली पक्कै हुन सक्थ्यो ।

– सञ्जीव पोखरेल
मानवशास्त्री

विकिपिडियाका अनुसार विश्वमा सबैभन्दा धेरै बोलिने चिनियाँ भाषाको उपसमूह मन्डारिन हो । त्यसपछि आउँछ स्पेनी अनि बल्ल अंग्रेजी । साढे सात अर्बभन्दा बढी जनसंख्या भएको संसारमा अंग्रेजी मातृभाषा भएकाको संख्या करिब ३६ करोड मात्र छ । यति हुँदाहुँदै पनि अंग्रेजीलाई किन धेरै महत्त्व दिइन्छ भन्ने कुरा बृहत् छलफलको विषय बन्न सक्छ ।

सन् १८५८ देखि भारतमा अंग्रेज शासन चल्न थालेसँगै यस उपमहाद्वीपमा अंग्रेजी भाषाको प्रवेश भएको हो । करिब एक दशकअघिसम्म नेपालमा अंग्रेजीका हकमा बेलायती अंग्रेजी नै प्रयोग हुने गर्थ्यो । अहिले भने अमेरिका जानेको संख्या बढेको, बेलायतीभन्दा अमेरिकी चलचित्र बढी हेरिने गरेको जस्ता कारणले अमेरिकी अंग्रेजी पद्धति नै बढी प्रयोग हुने गरेको छ ।

यहाँ भने अमेरिकी वा बेलायती मूलका नागरिक भेटिए उनीहरूकै जस्तो जिब्रो फड्कार्न खोज्ने प्रवृत्ति देखिन्छ, जबकि उनीहरूमध्ये कतिपय आफैँ शुद्ध अंग्रेजी बोल्दैनन् । त्यसमाथि अमेरिका, बेलायतजस्ता देशमा अंग्रेजी नजान्ने पनि प्रशस्तै छन् ।

नेपालका निजी विद्यालयका पाठ्यक्रम हेर्ने हो भने नेपाली भाषामा तयार पारिएको विषय सामान्यतः एउटा मात्रै हुने गरेको छ । बाँकी सबै अंग्रेजीमै बनाइएका छन् । नेपालीबाहेक अन्य घन्टीमा अंग्रेजी नबोल्दा धेरै विद्यार्थीले सजाय पनि पाउने गरेका छन् । लट्ठी हानेर होस् वा नेपाली बोलेबापत जरिवाना तिराएर होस्, विद्यार्थीलाई जबर्जस्ती अंग्रेजी बोल्न लगाइन्छ । त्यसमाथि ‘एलिट सोसाइटी’ मा शुद्ध नेपाली बोल्ने व्यक्ति सबैका सामु उपहासको पात्र बन्ने गर्छ । त्यसैले सबैको प्रिय हुनलाई मात्र भए पनि प्रत्येक वाक्यका बीचमा ‘लाइक’, ‘यु नो’ थपेर बोल्ने प्रवृत्ति बढेको स्पष्ट देख्न सकिन्छ ।

चिनियाँ राष्ट्रपति सी चिनफिङ कुनै अन्तर्राष्ट्रिय सभा-सम्मेलनमा अंग्रेजी बोल्दैनन्, दोभाषेको सहयोग लिन्छन् । उनले चिनियाँ भाषामा दिएका मन्तव्यलाई दोभाषेले अंग्रेजीमा र अन्य कसैले अंग्रेजीमा दिएको मन्तव्यलाई चिनियाँमा उल्था गर्ने मध्यस्थकर्ताको काम गर्छन् ।

भाषालाई आफ्ना भावना अभिव्यक्त गर्ने माध्यमका रूपमा मात्र सीमित राख्न विद्वान्हरू सुझाव दिन्छन् । आफ्नो भाषा र मौलिक शैलीमै बोलचाल गर्दा हीनताबोध गर्ने आचरण नत्यागेसम्म न हामी आफ्नो भाषामा दक्षता हासिल गर्न सक्छौँ, न त कुनै अर्कोमा । पोखरेलको सल्लाह छ, “राम्रो अंग्रेजी बोल्न सकिँदैन भने आयोजकलाई पहिले नै आफूले प्रयोग गर्ने भाषाबारे सुसूचित गरौँ । अंग्रेजी नै अनिवार्य हो भनी कसैले भन्छ भने त्यस्तो कार्यक्रम वहिष्कार गर्न सक्ने आँट पनि देखाउनुपर्‍यो ।” ◆

www.k33nepal.com
दि़ला नगरौं, चाडै पुगौं
के33 हेयरहोटल
कपाल झरेर चिन्तामा हुनुहुन्छ ? अब चिन्ता गर्नु पर्दैन न त कुनै Surgery न त कुनै Side Effect पुनर्स्थापना पद्धतिबाट पहिलेको जस्तो कपाल पाउनुहोस् । नुहाउन, सुत्न, स्विमिङ्ग खेल्न तथा खेलकुद आदि गर्न कुनै पनि समस्या नहुने ।

फिल्म अभिनेता
सुधांशु जोशी
K33 Hairhotel
कोटेश्वर : प्रभु बैंकको माथिल्लो तल्ला, फोन : ५१००२०७, ५१००२०८, ५१००४१९, मोः ९८५१०११३१५, इमेल : info@k33nepal.com
त्रिपुरेश्वर : युनाईटेड वर्ल्ड ट्रेड सेन्टर, पहिलो तल्ला, B78~81, फोन : ४११७२३३, ४११७२४४, इमेल : kathmandu@k33nepal.com, **चावहिल :** एसि कम्प्लेक्स पाँचौं तल्ला, फोन : ४४९९६९६, ४४६१८३७

महाभिडन्त

२१औँ संस्करणको विश्वकप अन्डरडगको या महारथीकै ?

पवन आचार्य

रुस विश्वकप सुरु हुनुअघि धेरैले पूर्वविजेता ७ राष्ट्रमध्ये एकले विश्वकप उचाल्ने अनुमान गरेका थिए । फाइनलसम्म आइपुग्दा त्यसको सम्भावना ५० प्रतिशत कायमै छ । तर, विश्वकप जित्ने राष्ट्रको सूचीमा यसपटक नवौँ राष्ट्रका रूपमा क्रोएसिया पनि आफ्नो नाम दर्ता गराउने योजनामा छ। राजधानी मस्कोको लुज्निकी रंगशालामा ३१ असार राती हुने खेलले २१औँ संस्करणको विश्वकप अन्डरडगको हुने या महारथीकै कब्जामा जाने भन्ने टुंगो लगाउनेछ ।

धेरै अर्थमा रुस विश्वकप अन्डरडग राष्ट्रकै प्रदर्शनका कारण चम्कियो । सेमिफाइनलमा पुग्दा रुस विश्वकप युरोकप भिडन्तजस्तो प्रतीत हुन पुग्यो । हुन पनि क्वार्टरफाइनलमा दक्षिण अमेरिकी २ र युरोपेली ६ मुलुक पुगेकामा अन्तिम ४ मा स्थान पक्का गर्ने टोलीमा इंग्ल्यान्ड, बेल्जियम, फ्रान्स र क्रोएसिया रहे। फुटबलका महारथी ब्राजिल र अर्जेन्टिनाले अन्तिम ८ भन्दा माथि आफूलाई लैजान सकेनन् ।

त्यसो त उरुग्वेमा सन् १९३० मा सुरु भएको विश्वकपमा यसपटक नयाँ अध्याय देखापर्‍यो । यसपटकको सेमिफाइनलमा ब्राजिल, जर्मनी, इटाली र अर्जेन्टिनाको सहभागिता रहेन। विश्वकप सुरु भएपछि यी चार राष्ट्रमध्ये एकले पनि सेमिफाइनल नखेलेको यो पहिलो घटना हो।

क्रोएसिया

विश्वकपको पाँचौँ सहभागितामा पहिलोपटक फाइनल खेल्न लागेको क्रोएसियाको यो टोलीलाई स्वर्णिम पुस्ता मानिन्छ। सन् १९९८ मा डाभोर सुकरको प्रेरणामा विश्वकपको सेमिफाइनलसम्म पुगे पनि दी ब्लेजर्स् उपनाम पाएको क्रोएसियाले फाइनलको यात्रा भने पहिलोपटक तय गरेको हो। त्यसैले पनि उनीहरूले विश्वकपको फाइनलअघि नै जितको स्वाद चाखिसकेका छन्। युगोस्लाभियाबाट स्वतन्त्र भएपछि सन् १९९२ मा क्रोएसियन टोली फुटबलको सर्वोच्च प्रशासनिक निकाय फिफामा पुनः दर्ता भएको हो । त्यसयता उसले दक्षिण अफ्रिकामा सन् २०१० मा भएको विश्वकपबाहेक सबै संस्करणमा सहभागिता जनाउँदै आएको छ । अघिल्लो संस्करणको ब्राजिल विश्वकपमा भने क्रोएसिया समूहगत चरणबाटै बाहिरिएको थियो । घरेलु टोलीसँगको खेलमा विवादास्पद पेनाल्टीको निर्णयले क्रोएसियाको विश्वकप यात्रा समूहगत चरणमै टुंगियो ।

सन् १९९८ मा विश्वकपको तेस्रो स्थान हात पारेको क्रोएसियाले तत्कालीन

लुका मोड्रिच

तस्बिरहरू : एजेन्सी

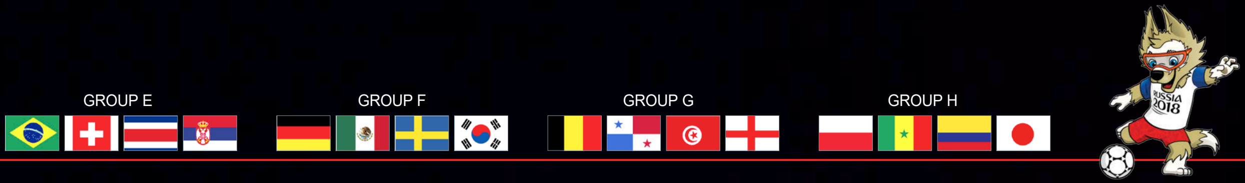

समयमा फिफा वरीयतामा पनि छलाङ मारेको थियो । विश्वकपअघि १२ स्थानमा रहेको क्रोएसिया पछि तेस्रोमा उक्लियो । त्यसैले पनि सो सफलता दिलाउने सुकर सम्मिलित टोलीलाई क्रोएसियाको फुटबलमा स्वर्णिम पुस्ताका रूपमा हेरिएको छ ।

अर्जेन्टिना, नाइजेरिया र विश्वकपको डेब्युडेन्ट टोली आइसल्यान्ड रहेको समूह 'डी' मा परेको क्रोएसियाले लिग चरणमा एउटै खेल गुमाएन । नाइजेरियालाई २–० ले हराएको क्रोएसियाले अर्जेन्टिनालाई ३–० ले मात खुवायो । समूहगत चरणमा क्रोएसियाविरुद्ध गोल गर्ने एक मात्र टोली आइसल्यान्ड रह्यो । लिग चरणको अन्तिम खेलमा क्रोएसियाले आइसल्यान्डमाथि २–१ को जित निकाल्यो ।

नकआउट चरणमा डेनमार्कविरुद्ध भिडेको उसले नतिजा आफ्नो पोल्टोमा पार्न पेनाल्टी सुटआउटसम्म कुर्नुपर्‍यो । खेलको पहिलो ४ मिनेटमै दुवै टोलीले १–१ गोल गरे पनि बाँकी ९० मिनेट र थपिएको आधा घन्टामा पनि गोल नभएपछि निर्णय टाइब्रेकरबाट लिइएको थियो । गोलरक्षक ड्यानियल सुवासिचले उत्कृष्ट प्रदर्शन गरे पनि क्रोएसिया अन्तिम ४ मा प्रवेश गर्दा पेनाल्टी सुटआउटमा ३–२ ले विजयी भयो । घरेलु भूमिमा भएको विश्वकपमा चामत्कारिक प्रदर्शन गरेको रुसलाई क्वार्टरफाइनलमा पेनाल्टी सुटआउटमै ४–३ ले हराएको क्रोएसियाले सेमिफाइनलमा आधुनिक फुटबलको जन्मदाता इंग्ल्यान्डलाई २–१ ले स्तब्ध पार्दै फाइनलमा फ्रान्ससँगको भेट पक्का गरेको हो ।

बाल्कन राष्ट्रमा फुटबलको डाडुपन्यू सञ्चालन गरेर बसेकाहरू आर्थिक अनियमिततामा फसेपछि समर्थकमा निराशा व्याप्त थियो । विश्वकपको फाइनलमा स्थान सुरक्षित गरेर क्रोएसियाका लुका मोर्डिच र डेनाज लोभरेनले समर्थकको मन जित्ने प्रयास गरेका छन् । उनीहरू र डिनामो जाग्रेबका पूर्वमालिक ज्राभाको मामिचले गरेको अर्बौं युरोको आर्थिक अनियमितताको साक्षी भएको फुटबल समर्थकको आरोप छ । क्रोएसियाली फुटबल संघका वास्तविक अध्यक्षका रूपमा चित्रित उनी हाल बोस्नियायामा शरण लिएर बसेका छन् । मामिचलाई गत जुनमा क्रोएसियाको अदालतले दोषी ठहर गर्दै साढे ६ वर्षको कारावास सजाय सुनाएको थियो । मामिचमाथिको सुनुवाइका क्रममा मोर्डिच र लोभरेनसँग पनि बयान लिइएको थियो । बयानका क्रममा उनीहरूले मामिचको बचाउ गरेको र त्यसैका कारण कठोर सजाय नसुनाइएको फुटबल समर्थकको बुझाइ छ ।

खेलाडीप्रति आक्रोश पोख्न क्रोएसियाली समर्थकले स्प्लीट सहरमा सन् २०१६ को युरोमा बेहोरेको हारको मिति राखेर 'हार तिमीहरूलाई सुहाउँछ' अंकित ठूलो ब्यानर झुन्ड्याएका थिए । त्यस्तै, गत जुनमा ब्राजिलसँगको मैत्रीखेल गुमाएपछि समर्थकले 'तिमीहरूको प्रत्येक हारले हामीलाई खुसी तुल्याउँछ । स्प्लीट सहर तिमीहरूको अझै खराब प्रदर्शनको आश गर्छ' लेखिएको तुल सहरको बीचमा अवस्थित पुलमा राखिएको थियो । क्रोएसियाका पूर्वखेलाडी डारियो समिचिका अनुसार फुटबलप्रति समाजको सबै विश्वास पछिल्लो समय टुटेको छ । त्यसलाई पुरानै अवस्थामा फर्काउने सुवर्ण मौका विश्वकपको फाइनल जित्नुजस्तो अर्को विकल्प नहुने उनको भनाइ छ ।

सन् १९९८ को विश्वकपमा गोल्डन बुट जितेका क्रोएसियाली डाभोर सुकरलाई राष्ट्रिय हिरो मान्नेहरू धेरै थिए । तर, जब उनी मामिचको समर्थनमा फुटबल संघको अध्यक्ष बने त्यसयता सुकरलाई नरुचाउने फुटबल प्रशंसकको संख्यामा वृद्धि भएको छ । मोर्डिच र लोभरेनमाथि लागेको आरोप र घीनको कालो दाग मेटाउने रुस विश्वकप जत्तिको उपयुक्त प्लेटफर्म अरू हुने छैन ।

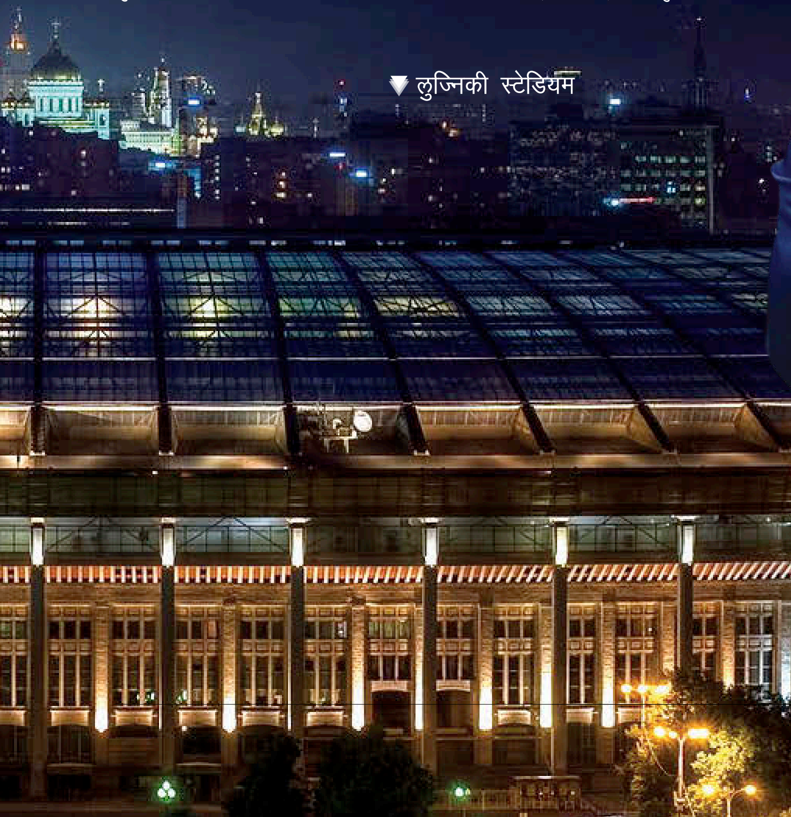
▼ लुज्निकी स्टेडियम

◀ एन्टोइन ग्रीजमान

बेल्जियमविरूद्ध सेमिफाइनलमा फ्रान्स

इंग्ल्यान्डविरूद्ध सेमिफाइनलमा क्रोएसिया

फ्रान्स

रुस विश्वकप सुरु हुँदासम्म एकपटकको विजेता फ्रान्सलाई दाबेदार मान्नेको संख्या धेरै थिएन । समूह चरणमा पनि फ्रान्सले डेनमार्क, पेरु र अस्ट्रेलियालाई प्रतिद्वन्द्वी पायो । डेनमार्कसँग बराबरी गरेको फ्रान्सेली क्षमताको सच्चा परीक्षा नकआउट चरणमा अर्जेन्टिनाविरुद्धको खेलमा भयो । उक्त परीक्षामा फ्रान्सले अर्जेन्टिनालाई ४-३ ले पन्छाएन मात्रै, विश्वकपका आफ्नो दाबेदारीलाई थप मजबुत तुल्यायो । क्वार्टरफाइनलमा अर्को दक्षिण अमेरिकी प्रतिद्वन्द्वी उरुग्वेलाई २-० ले हराएको फ्रान्सले सेमिफाइनलमा बेल्जियमलाई १-० ले मात दियो ।

सोही प्रदर्शनपछि फ्रान्सलाई रुस विश्वकपकै सन्तुलित टिम भनिन थालेको छ । त्यसो त जितले सबै कमजोरी ढाक्ने र टिमको सबल पक्षलाई पनि उदांगो पारिदिन्छ । फ्रान्सको हकमा पनि अहिले वाहवाही लुट्नेबाहेक अन्य केही भएको छैन । जब्बर रक्षापंक्ति, क्रिएटिभ र मिहेनती मिडफिल्ड र १९ वर्षे किलियन एमबापेजस्ता तेज तरार आक्रमण गर्ने युवा पंक्ति भएको फ्रान्स सन्तुलित मात्रै होइन, चुस्त टिम पनि हो ।

फ्रान्सका सबल पक्ष

जब्बर रक्षापंक्ति : बेल्जियमविरुद्धको सेमिफाइनलमा फ्रान्सले पूरै रक्षात्मक फुटबल खेल्यो । फ्रान्सले बेल्जियममाथि हात पारेको जितले टिमलाई विश्वकपको फाइनलमा त पुऱ्यायो । तर, फुटबल समर्थकको मनमा भने बास गराएन । बेल्जियन गोलरक्षक थिवाउट कोर्टोइसले फ्रान्सले 'एन्टी फुटबल' खेलेको भनेर आलोचना गर्न भ्याए । गोलको अग्रता लिएपछि फ्रान्सेली स्ट्राइकरहरूसमेत आफ्नो हाफमा झरेर खेलेका थिए । त्यसअघि पनि फ्रान्सेली खेलाडीहरू आक्रामक बन्नेभन्दा पनि बललाई आफ्नो हाफमै खेलाउन व्यस्त रहे । सेन्टर ब्यामक राफेयल भार्ने र स्यामुअल उमटिटीको प्रदर्शन बेजोड रहँदा फ्रान्सको रक्षापंक्ति चिरेर गोल गर्न सबै विपक्षीलाई चुनौतीपूर्ण छ । एन्गोलो कान्टे र पउल पोग्बा पनि परेका बेला मिडफिल्डबाट तल झरेर खेल्न माहिर छन् । डिप मिडफिल्डर मौसा डेम्बेले र एक्सेल विट्सेलको उपस्थितिले पनि फ्रान्सको रक्षापंक्ति जब्बर तुल्याएको छ ।

तेज एमबापे र हार्ड हिटरहरू : स्ट्राइकरहरू प्रायः पेनाल्टी एरियामा पुगेपछि आफ्नो गतिको तीव्रतालाई कायम राख्न सक्दैनन् । तर, १९ वर्षे एमबापे यस्ता खेलाडी हुन्, जसको गति मैदानको कुनै पनि स्थानमा कम हुँदैन । गति र बलमाथिको बेजोड नियन्त्रणले उनलाई रुस विश्वकपको राइजिङ स्टार तुल्याएको छ । विपक्षी रक्षापंक्तिका लागि एमबापे सदैव फियर फ्याक्टर बन्ने गरेका छन् । एमबापेको सोही गति र सीपका कारण डिफेन्डरले गलत ट्याकल गर्दा पेनाल्टीको सम्भावना पनि अधिक हुने भएकाले दबाब एमबापेमा कम र डिफेन्डरमा ज्यादा हुने गर्छ । जसको प्रत्यक्ष फाइदा फ्रान्सका अन्य स्ट्राइकरले उठाउन सक्छन् ।

स्वार्थरहित खेलाडीको बाहुल्य : फ्रान्सले रुस विश्वकपमा खेलेको पहिलो खेल अस्ट्रेलियाविरुद्ध थियो । सो खेल हेरेर समर्थकले फ्रान्स विश्वकप उचाल्ने दौडमा नरहेको टिप्पणी पनि गरे । प्रशिक्षक डेसच्याम्प्सको रणनीति अनुसार सो खेलमा खेलाडी खरो उत्रिन सकेनन् । ग्रिजम्यान, एमबापे र डेम्बेले क्लिक भएनन् । त्यसपछि प्रशिक्षकले ओलिभर जिरौडलाई मैदान उतारे । जिरौडले अझै गोलको खाता खोलेका छैनन् जारी विश्वकपमा । तर, उनले आक्रमणको जिम्मा सम्हाल्न थालेयता फ्रान्सेली टोली सन्तुलित र चुस्त हुँदै गएको छ । प्लेमेकरको भूमिकामा उनी पोख्त भएका छन् । उनले एमबापेलाई गोलका थुप्रै अवसर सिर्जना गरिदिएका छन् । पाएको बललाई गोलमा परिणत गर्नेभन्दा पनि गोल गर्ने पोजिसनमा बसेका खेलाडीलाई पास दिने उनको निःस्वार्थी खेलबाट फ्रान्सले फाइदा उठाउँदै आएको छ । स्ट्राइकरले एक मात्र गोल गर्दा पनि फ्रान्सले आफ्नै भूमिमा भएको १९९८ को विश्वकप उचालेको दृष्टान्त छ । त्यतिबेला क्रिस्टोफेन डुग्यारे र स्टेफन गुइभार्चले मात्र १-१ गोल गरेका थिए ।

त्यसैले त्यतिबेला विश्वकप उचालेका डेसच्याम्प्सले अहिलेको टोली फ्रान्सेली फुटबल इतिहासमा सुन्दर र मनमोहक पाना थप्न आतुर रहेको प्रतिक्रिया दिएका छन् । किनभने, हारको पीडा कस्तो हुन्छ भन्ने यिनलाई राम्ररी थाहा छ । जब टोली युरोकपको नजिक पुगेर पनि पोर्चुगलसँग २०१६ मा पराजित भएको थियो । ◆

कुमार नगरकोटी ‖ **पर्सोनाज**

संग्रौला अपडेट्स

यो *रेडियो नेपाल* हो । स्टुडियोको घडीमा अहिले ठीक १२ बजेको छ । अब खगेन्द्र संग्रौलाबाट मध्यरातको न्युज बुलेटिन सुन्नुस् । मेरो जीवनमा आज दिनभर देखिएका प्रमुख घटनाहरूको समाचार लिई सदाझैं निद्रालु समयमा तपाईसमक्ष उपस्थित भैसक्या छु । प्रस्तुत छन्, आजका सेलेक्टेड अपडेट्स :

* किन हो कुन्नि ! ब्रह्ममुहूर्तमा आज मलाई बाडुली लागेर आयो । ओछ्यानबाट म हिक्क-हिक्क गर्दै उठें । मलाई स्वर्गीय पारिजात दिदीको भसक्कै याद आयो । लाल-दन्त मञ्जनले दाँत माझ्दै गर्दा बार्दलीमा लेडी कागलाई देखें । का... का... का... का... गर्दै कागले मलाई एकाबिहानै देवनागरी वर्णमालाको याद दिलाइदियो । लेडीको सामु एक कचौरा पानी राखिदिंदै भनें, "पारिजात दिदी, आज मसित भोड्का, ह्विस्की या नेवारी ऐला छैन । यसैले काम चलाउनुस् । पानीले आफ्नो आँत भिजाउनुस् ।"
* चाबेलको चिया अड्डामा उज्ज्वल प्रसाई, गगन थापा, प्रदीप गिरि र चैतन्य मिश्रसित अलैंचीको चिया पिउँदै गर्दा दैव जानून्- कुन्नि कताबाट एक अपरिचित स्त्री प्रकट भइन् । हामी सबैको नामै काढेर अभिवादन गर्दै तिनले भनिन्, "तपाईंहरूसित *दास क्यापिटल* छ कि नाई ? छ मने फेरि एकपल्ट पढ्नुस् । र, जनी गरी मेरो उद्धार गर्नुस् । हेर्नुस् न, क्यापिटल अर्थात् पुँजीले जगत्लाई आफ्नो दास बनाइसक्यो ।" हामी एकअर्कालाई हेर्दै ट्वाँ पर्‍यौं । स्त्री गइसकेपछि प्रदीप गिरिले हामीसित भने, "मलाई ती स्त्री रोजा लक्जेम्वर्गजस्तै लाग्यो । तपाईंहरूलाई त्यस्तो लागेन ?"
* चिया अड्डाबाट घर फर्कंदै गर्दा एउटा ज्याङ्गो गजलकारले बाटो काट्यो । म अर्कै बाटो हिंडें ।
* बाथरूमको सावरबाट झरेको पानीले मलाई अनायास जीवन शर्माको याद दिलायो । रक्तिम परिवारको गीत मैले यतिका दिन बिर्सिसकेको रहेछु । 'झरनाको चिसो पानी...' गुनगुनाउँदै स्नान गरें । तनको मयल साबुनले धोइपखाली गरें । मनको मयल पखाल्ने साबुन चैं कुन डिपार्टमेन्टल स्टोरमा पाइएला भनी नुहाउन्जेल गम खाएँ । उदास भइगएँ ।
* भोजनपश्चात् गुर्सेनी जहानले बडो मायालु लवजमा भनिपठाइन्, "हेर बूढा ! साहित्य लेखेर धेरैको मन माझ्यौ । आऊ आज सँगसँगै भाडा माझौं ।" भाँडा माझ्दै गर्दा यसो सोचें : *फेसबुक* र *ट्वीटर*मा अन्ट न सन्ट लेख्नुभन्दा भाँडा माझ्नु अति उत्तम । तसर्थ आज ट्वीट गरिनँ । तर, पनि ट्वीटे ब्रोहरूले 'किन ट्वीट गरिनस्, मरिसकिस् कि क्या हो भनी तथानाम भने ।

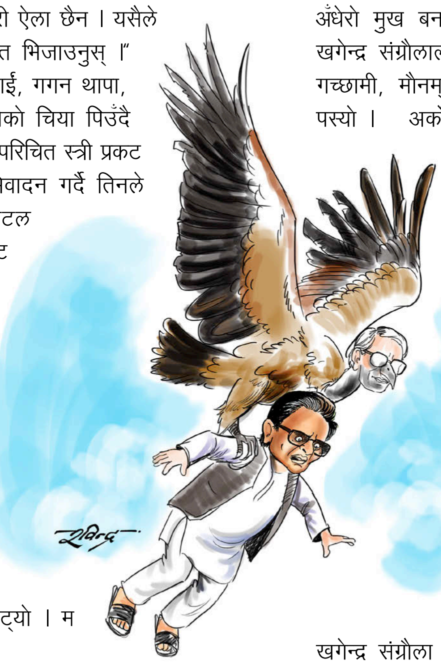

* आज पनि छोरीले अम्रिकाबाट फोन गर्दै भनी, "बुबा तपाईंहरू बूढो भइसक्नुभयो । आत्माको हेरचाह गर्नुहोला ।" छोरीले आत्माको कुरा गरेकी हो या आमाको ? क्यै बुझिनँ । साँच्चै बूढो भएछु क्यारे !
* दिउँसो एकछिन टिभी हेर्नुपर्‍यो भनी बसें । तर, सिमेन्ट र छडको विज्ञापनले हैरान पार्‍यो । देश बनाउने जिम्मा त सिमेन्ट र छडले पो लिएका रैछन् भनी चित खाएँ । केपी र पिके ब्रोहरू त बिनासित्ति चुमुकचुमुक उफ्रिरा रैचन् त ए गाँठे ! देश निर्माणको अभिभारा त सिमेन्ट र छडका बिग ब्रोहरूले हत्याइसकेका रैछन् !
* एक घन्टा दिवा-निद्रा भोगचलन गरें । तर, कस्तो ताज्जुप ! सपनामा सयौं संग्रौलालाई देखें । एउटा खगेन्द्र संग्रौलाले मलाई सोध्यो, "खग्गु ब्रो, माचिस छ ?" गोजी छामें र छैन भनें । ऊ अँधेरो मुख बनाई पुनः फुटपाथमा भिख माग्न बस्यो । एउटा खगेन्द्र संग्रौलालाई भिक्षुको अवतारमा देखें । जो शब्दम् शरणम् गच्छामी, मौनम् शरणम् गच्छामीको मन्त्रोचारण गर्दै गुम्बाभित्र पस्यो । अर्को खगेन्द्र संग्रौलालाई मैले महलमा देखें, श्रीपेच लगाइवरी ब्लु जिन्स, स्वेत कुर्था र ब्ल्याक डिंगे बुटमा सजिएर सिंहासनमा बसेको । शानसित राजदण्ड समातेको निजले मलाई उर्दी जारी गर्दै भन्यो, "संग्रौला, दाम चढाउन आगे बढ् ।" दाम थिएन कुलेलम ठोकें । खुल्ला सडकमा हस्याङ-फस्याङ दगुर्दै गर्दा दुवै किनारामा लामबद्ध सयौं संग्रौलाहरूलाई नारा लगाइरहेको देखें । हेर्दा-हेर्दै सबै खगेन्द्र संग्रौलाहरू बिराला भइगए र मलाई लखेट्न थाले । यस्तैमा आकाशबाट एउटा गिद्धले मलाई झम्ट्यो र आफूसितै उडाइलग्यो । गिद्धलाई हेर्छु, गिद्ध पनि मै रहेछु । कस्तो दु:स्वप्नबाट ब्युझिँदा पसिनाले निथ्रुक्क भिजेको रहेछु । यो जगत्मा कति खगेन्द्र संग्रौला होलान्, मबाहेक ?
* एउटा स्वप्न लेख लेख्नुपर्‍यो भनी ल्यापटप खोलें । तर, एउटा इमेलमा अल्झिएँ । लेखिएको थियो: खगेन्द्र भाइ, आजको दिवा-स्वप्नमा मैले तिमीलाई देखें । तिमीलाई गिद्ध, बिरालो, भिखारी, राजा र भिक्षुका विभिन्न पर्सोनाजमा देख्नुपर्दा खिन्न भएँ । स्वप्नलेख होइन, तिमी स्वप्नकथा लेख । आराम छु आराम चाहन्छु । तिम्री पारिजात दिदी ।" ल्यापटप बन्द गर्दै सोचें : त्यो सपना मेरो थियो कि पारिजातको ? त्यो सपना वास्तवमा कसले देखेको थियो ?

अन्ततः न्युज बुलेटिनको निर्धारित समय लगभग सकिनै लाग्या छ । यतिन्जेल धैर्यपूर्वक मेरो समाचार सुनिदिनुभएकामा म खगेन्द्र संग्रौला तपाईंलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । भोलिको न्युज बुलेटिनमा पुनः भेट्ने वाचासहित बिदा हुन्छु । समाचार क्वचालः । ◆

विकासको 'काउन्टर डिस्कोर्स'

सन्तोष आचार्य

राष्ट्रिय निकुन्जमा परिणत भएका नेपालका वनजंगलमा तामझाम गर्न, खानपानमा रमाउन, विदेशीलाई आफ्नो ताउरमाउर देखाउन र आफ्नो सुरक्षाका लागि सेना चाहिएको थियो। सेना नभए राणा, राजा कसरी सिकार खेल्ने ? बहादुरी कसरी देखाउने ? राजतन्त्र गयो, गणतन्त्र आयो । सेनालाई झन्डै पाँच दशकअघिदेखि वनजंगलको रखवारी गर्न लगाइयो। निकुन्जमा सेना राख्नुपर्छ, स्थानीय आदिवासीलाई नै त्यसको जिम्मा दिनुपर्छ, कसैले बहस नै गर्न चाहेन। हाम्रा वनजंगलमा सेना राख्दा वन कति जोगियो ? वन्यजन्तु कति जोगिए ? यो बेग्लै गणित हो । तर, जंगलमा सेनाको बुट बज्दा अनि बन्दुक पड्किँदा जंगलमै जन्मिए/हुर्किएका सोह्रैआना सक्कली आदिवासीको जीवनको लय बिग्रियो कि ! विकास, संरक्षण वा अरू कुनै नाममा सीमान्तकृत समुदायमाथि कुन हदसम्मको अन्याय राज्य तहबाटै भयो ?

लामो समयदेखि प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापनको अध्ययन, अनुसन्धान, वकालतमा संलग्न सोमत घिमिरे पटक-पटकको राजनीतिक परिवर्तनपछि पनि सीमान्तकृत समुदाय लाभान्वित हुन नसकेका कारण खोतलिरहेका छन् । रैथाने विकास टिकाउ हुन्छ, आयातीत विकास खोक्रो हुन्छ। तर, पनि हामीकहाँ बौद्धिक भनिएको वर्ग सामान्य नागरिकका लागि विकास सिफारिस गर्छ । विकसित भनिएका देशहरूबाट विकास आयात गरिन्छ । घिमिरेको पुस्तक *जुर्मुराएको बखत*ले विकासदेखि लिएर आदिवासी जनताको मुद्दालाई केलाउने प्रयास गरेको छ । ज्ञान उत्पादनको प्रक्रियामै सीमान्त वर्गसँग छलफल गरिएन भने उत्पादित ज्ञानले सीमान्त वर्गलाई झनै सीमान्त बनाउँछ भन्ने प्रमाण हो, पुस्तकको लेख 'निकुन्जमा सेना किन ?'

'गहुँबारीमा गाई' मा मुगुको सरुभेगका एक किसानको प्रसंगले नेपालको कृषि प्रणालीको अवस्था चित्रित गर्छ । सरुभेगका किसान सतबर बूढा गहुँबारीको बीचतिर देखाउँदै लेखकलाई भन्छन्, 'यो एउटा गरामा दुईथरी बीउ छ, एकथरी बीउ सयकडा दस फलेको छ, अर्कोमा गाई लगाइदिए हुन्छ। आफूले लगाएको बीउ फल्यो, सरकारले दिएको फलेन ।' यसले सरकार स्थानीय बीउ मासेर विकासे बीउतिर लागिरहेको छनक दिन्छ।

घिमिरेले 'विकासको गीत'मा नेपाली समाजको विकास बुझाइलाई छर्लंग पारेका छन् । लेखेका छन्, 'विकास र अविकास के हो ? बडो गन्जागोल बनाइएको छ । अघोषित अभियान हेर्दा लाग्छ, मोही खानेहरू अविकसित हुन्, कोक खानेहरू विकसित हुन्। मकै, भटमास खानेहरू अविकसित हुन् । चाउचाउ, बिस्कुट खानेहरू विकसित हुन् । गाउँमा रोधी खेल्नेहरू अविकसित हुन्, सहरको डिस्को जानेहरू विकसित हुन् ।' यस्तो धारणा निर्माणमा सशक्तीकरणको नारा बोकेर गाउँ छिरेका गैरसरकारी संस्थाको दोष देख्छन् घिमिरे ।

पुस्तक खासगरी विकासे बुद्धिजीवीदेखि आफूलाई आदिवासी जनजातिका मसिहा बताउनेलाई एकपटक पढ्न सिफारिस गर्न सकिन्छ। देशलाई परनिर्भर बनाउनकै लागि हामीले कसका लागि भरियाको काम गर्‍यौँ ? पुस्तकले बोलेको छ। ◆

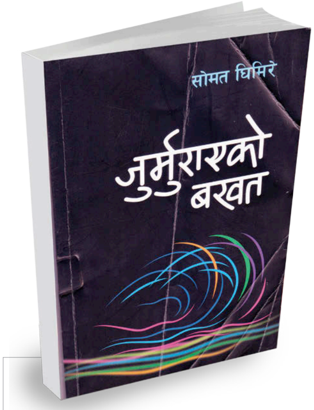

जुर्मुराएको बखत
लेखक : सोमत घिमिरे
प्रकाशक : सांग्रिला बुक्स
पृष्ठ : २०२
मूल्य : ३७५ रुपियाँ

नारी मनका कथा

कथाकृतिको नामबाटै थाहा हुन्छ- रत्न प्रजापतिको रुचि नारी पात्रमै छ। नारीलाई रहस्यमयी नजरले हेर्नु अनि नारीमनका अन्तरकुन्तर छिचोलेर निरन्तर कथाकर्म गरिरहनु उनको लेखकीय विशेषता हो। *बदाम बेच्ने केटी*मा पहिलो वरीयता पाएको कथा 'शत्रु' नै कामकाजी युवतीको कथा हो। अफिस, गाडी र बाटोमा यौनजन्य दुर्व्यवहार झेल्दा-झेल्दा अन्त्यमा आफैँलाई आफ्नो शत्रु घोषणा गर्नुपरेको छ । खोट समाजको दृष्टिकोणमा छ या पात्रका रुपरंगमा ? कथाकार सोझै यस्तो काँडे प्रश्न गर्दैनन् पाठकलाई, युवतीका स्वकीय अनुभूति मात्रै कथामा पोखिदिन्छन्, बस् ।

अरू कथाकारभन्दा कति फरक छन् भने उनी बोक्रे विचारहरूको बन्दी छैनन्। कथाकारिताका नाममा श्लीलता-अश्लीलता, नैतिकता-अनैतिकताको कृत्रिम पर्खाल ठड्याइएको छैन । बरु त्यसबाट पाठकलाई मुक्त गरिएको छ। समाजको साँचो तस्बिर दिनु मात्रै उनको ध्येय लाग्छ।

रत्नका कथामा सामाजिक यथार्थ र यौन मनोविज्ञान एकअर्काको आलिंगनमा बाँधिएका छन् । 'बदाम बेच्ने केटी' आफैँ आम मानिसका नकारात्मक धारणा पटाक्षेप गरिएको कथा हो । रत्नपार्कमा बदाम बेच्ने युवती सबै देहव्यापारी होइनन् भन्ने निष्कर्ष छ कथाको। कथाको शिल्प पक्ष अलि कमजोर छ।

*बदाम बेच्ने केटी*का ३० थान मझौला कदका समसामयिक कथाले स्थानीयपनको आभास पनि दिन्छन्। हरेक सामाजिक समस्याको सम्बन्ध आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा राजनीतिसँग प्रत्यक्ष या परोक्ष जोडिएको छ । पात्रहरू नागर जीवनका जटिलतासँग जुधिरहेका देखिन्छन् ।

रत्न प्रजापतिका कथाका सीमै नभएका पनि होइनन्। कतिपय कथा सस्तामस्ता, सामान्य र सपाट, अझ भन्ने हो भने सिर्फ समाचारको हैसियतका लाग्छन्। प्रश्न उठ्छ- एक दीर्घ कथाकर्मीले त्यसो गर्नु जरुरी छ ? राजा कथा मात्रै टिपे हुन्न ?

राजकुमार बानियाँ

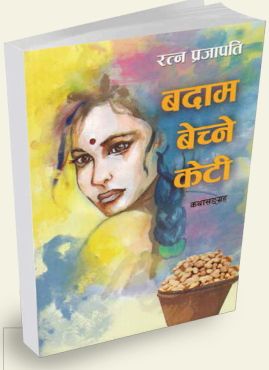

बदाम बेच्ने केटी
कथाकार : रत्न प्रजापति
प्रकाशक : डिकुरा पब्लिकेसन
पृष्ठ : २३२
मूल्य : ३९९ रुपियाँ

जोडी बीचको खाली ठाउँ

किताबले जीवनमा के अर्थ राख्छ भनेर सोच्नुपहिले नै पढ्न थालियो । सुरु-सुरुमा देखासिकीबाट पढियो । पछि ज्ञान र सूचनाको बलियो स्रोत मानेर निरन्तर किताबी यात्रामा छु ।

किशोरकाल र प्रौढ उमेरका किताबी छनोट फरक हुँदा रहेछन् । रुचिको क्षेत्र परिवर्तनशील छ । कविता र आख्यान मन पर्ने विधा हुन् । तर, पछिल्लो समय गैरआख्यानकै संगतमा छु । अचेल बौद्ध दर्शनसम्बन्धी पुस्तकहरूको अध्ययनमा एकोहोरिएको छु ।

उसो त दार्शनिक किताबप्रति मेरो चासो पुरानै हो । नजिकबाट चिन्ने मित्रहरू मलाई जिज्ञासु ठान्छन् । प्रश्नहरूले मलाई किताबी पानासम्म डोऱ्याएर लान्छन् । हर्मन हेस्से, खलिल जिब्रान, मदनमणि दीक्षित र मोदनाथ प्रश्रितका किताबहरू अहिले पनि सम्झिरहन्छु । यद्यपि मेरो किताब संकलन अव्यवस्थित छ । मैले कवि मन्जुलका किताब हराइदिएको छु ।

सरोज घिताल
चिकित्सक/लेखक

तस्बिर : भास्कर ओझा

मेरो व्यक्तिगत जीवनमै प्रभावित पारेको पुस्तकमध्ये पहिले सम्झने नाम हो- *द रोड लेस ट्राभल्ड* । एम स्कट पेकको यो किताबमा प्रेम, दुष्टता, हुर्काइ र सम्बन्धबारे गम्भीर विचार पोखिएको छ । लेखक मनोचिकित्सक भएकाले आफ्ना विचारलाई मनोहारी ढंगले प्रस्तुत गरेका छन् ।

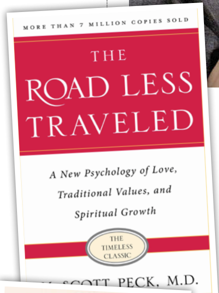
MORE THAN 7 MILLION COPIES SOLD
THE
ROAD LESS
TRAVELED
A New Psychology of Love, Traditional Values, and Spiritual Growth
THE TIMELESS CLASSIC
M. SCOTT PECK, M.D.

प्रेमसम्बन्धी मेरो धारणा पनि पेकबाटै प्रभावित छ । उनको परिभाषामा प्रेम गर्ने मान्छेले प्रेम गरिने मान्छेको हुर्काइ/विकासमा कत्तिको उत्तरदायित्वबोध गरिराखेको छ भन्ने प्रश्न बलियो पक्ष हो । सम्बन्धसँग जोडिएका क्रियाकलापमा दुवैको हुर्काइ समान छ भने समान प्रेम फुल्न सक्छ भन्ने वैचारिकी नै पेकको आशय हो ।

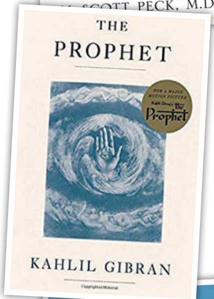
THE
PROPHET
Kahlil Gibran's The Prophet
KAHLIL GIBRAN

अझ खुसी हुनु छ भने प्रेमी-प्रेमिकाबीचको सम्बन्धमा गम्भीर हुनैपर्छ । प्रेम आफैँ हुने चीजै होइन । यो त यत्न र जिम्मेवारीबोध गर्नुपर्ने कुरा हो । नत्र त्यो अनुराग मात्र भइदिन्छ । परम्परागत बुझाइमा स्वामित्व प्राप्तिलाई नै प्रेम मानिन्छ । आफ्नो चाहनामा अर्को व्यक्तिलाई ढाल्नु, सजाउनु र परनिर्भरताको चलखेलमा रमाउनुलाई प्रेम ठान्ने हाम्रोजस्तो समाजका लागि यो किताब अर्थपूर्ण लाग्छ । व्यक्तिगत स्वार्थको घेराबाट पातलिँदै/फैलिँदै गएपछि मात्र प्रेमलाई बुझ्न सकिन्छ ।

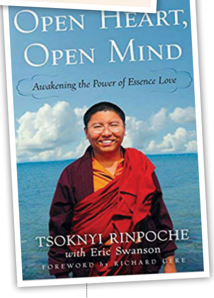
OPEN HEART,
OPEN MIND
Awakening the Power of Essence Love
TSOKNYI RINPOCHE
with Eric Swanson
FOREWORD by RICHARD GERE

स्कट पेक क्रिस्तानी भएकाले उनका अभिव्यक्तिमा धार्मिक आग्रह पनि भेटिन्छ । साथी टीका भट्टराईले पहिलोपटक दिएको यो किताब मैले धेरैको विवाहमा उपहार दिएको छु । पेकको विचारमा दुष्ट मान्छे विषादग्रस्त हुँदैन किनकि उसले आफूलाई कहिल्यै दोषी ठान्दैन । दया, ग्लानिबोध र करुणा नहुने भएकाले उसले हार स्वीकार्दैन । र, दुःखी पनि देखिँदैन । भियतनाम युद्धमा अमेरिकी चिकित्सकका रूपमा खटिएका पेकले विभीषिका देखेका कारण पनि मानिस र संसारको सम्बन्धलाई अझ नजिकबाट हेरेका छन् ।

खलिल जिब्रानको *प्रोफेट* मलाई असाध्यै मन पर्ने अर्को किताब हो । १६/१७ वर्षको उमेरमा पहिलोपटक पढ्दा म निकै प्रभावित भएँ । पेक पढेर *प्रोफेट* दोहोऱ्याएपछि आफ्नै अर्थहरूको सीमिततालाई पुनः मूल्यांकन गर्ने मौका पाएँ । मलाई यसका ससाना पंक्तिहरूले छोएका छन्, जसलाई आफ्नै जीवनका आयामसँग गाँसेर हेर्न सक्छु । किताबका दुई भनाइले छोएको हो । एक- ‘जसरी मन्दिरका स्तम्भहरूबीच अलिकति अन्तराल हुन्छ, त्यसरी नै नवविवाहित जोडीको बीचमा पनि स्वर्गको बतास खेल्ने खाली ठाउँ हुनुपर्छ ।’ सामिप्यताबीच पनि केही खाली ठाउँ चाहिने कुराले श्रीमतीसँगको मेरो सम्बन्ध सहज बनाएको छ । दोस्रो- ‘तिम्रा छोराछोरी तिम्रा होइनन् । ती तीर हुन्, जसलाई धनुमा चढाएर कसैले छाडिसकेको छ । तिम्रो काम दरो धनु बन्नु मात्र हो ।’ छोराछोरीसँग ‘डिल’ गर्नुपर्दा सधैँ सम्झन्छु यो । आफ्नो सर्जिकल टिम, विद्यार्थी र बिरामीहरूसँग पनि आफूले पढेका कथाहरूको प्रसंग झिकिरहन्छु ।

छोक्न्यी रिन्पोचेको *ओपन हार्ट ओपन माइन्ड* मेरा लागि प्यारो किताब हो । आफ्ना कमी-कमजोरी र भयबाट रिन्पोचेले किताब सुरु गरेका छन् । आममानिस मात्र होइन, संसारलाई प्रवचन दिएर हिँड्ने गुरुहरू पनि केही न केहीबाट भयभीत हुन्छन् भन्ने दृश्यले हामीलाई हीनग्रन्थीबाट निकाल्न सहयोग पुऱ्याउँछ । अल्टोफोबियाबाट पीडित रिन्पोचेको यस किताबका केही भागमा प्राविधिक ध्यान-विधि छन् । तर, जीवनलाई बुझ्ने बौद्ध दर्शन नै पुस्तकको उपयोगी पाटो हो ।

युवा साथी मौसम शाक्यले दिएको यो किताबले आफैँलाई चिन्न सघायो । अति मन परेपछि यो किताब नेपालीमा अनुवाद पनि गर्दैछु । पूर्वधारणाहरूबाट पर गएर किताब नपढ्ने हो भने समस्या हुन सक्छ । खुला भएर पढ्नुको आनन्द अरूमा छैन ।

प्रस्तुति : **गुरुङ सुशान्त**

संस्मरण

॥ सायद अशोक

बी फर बाहिर

बेलुन फुक्दा-फुक्दा मुख सुन्निएजस्तो भयो । तर, त्यही मुखले मैले गीत गाएँ र गैरे सरलाई एउटा ठीकठीकैको सांगीतिक बिदाइ दिएँ । रंगीचंगी झल्लरे कागजमुन्तिर उभिएर मैले नेपथ्यको ‘रंगीन चरा’ गाएको थिएँ । उबेला विज्ञान पढाउने सरहरू नासातिर उडिरहन्थे । नासा भन्नु अमेरिका, अमेरिका भन्नु नासाजस्तै थियो । धेरैलाई ती दुवै छोइनसक्नुका लाग्थे र त फिजिक्स पढाउने सरहरू भटाभट हाम्रो एकेडेमिक क्यालेन्डरबाट त्यसरी हराउँदा ठूलो घटना भइदिन्थ्यो ।

त्यतिखेर म जे पनि गर्थें । जे पनि भन्नुको अर्थ- गीत गाउने, नाटक बनाउने, मिमिक्री गर्ने, फुटबल खेल्ने, क्रिकेट खेल्ने, डेस्कमा सर/मिसको स्केच बनाएर मुखको टुप्पोबाट बबल निकालेर त्यसमा केही उट्पट्याङ लेखेर छाडिदिने । एकपल्ट वेल्कम/फेयरवेल कार्यक्रममा ‘लजालु मुस्कानले प्रियसी…’ गाउने भनेर मैले सुगम र प्रवेशसँगै रिहर्सल गरें । भोलिपल्टदेखि दुई दिन बिरामी भएर रिहर्सलमा नगएको, मलाई सिनियर दाइहरूले निकालिदिएछन् । स्कुलमा रामकृष्ण ढकालको जस्तै स्वरमा ‘ओराली लागेको हरिणको चाल भो…’ गाएर पाएको पुरस्कारले मलाई एकफेर चिमोट्यो । त्यसपछि म परक्क मुन्टो बटारेर प्रहसनतिर लागिदिएँ ।

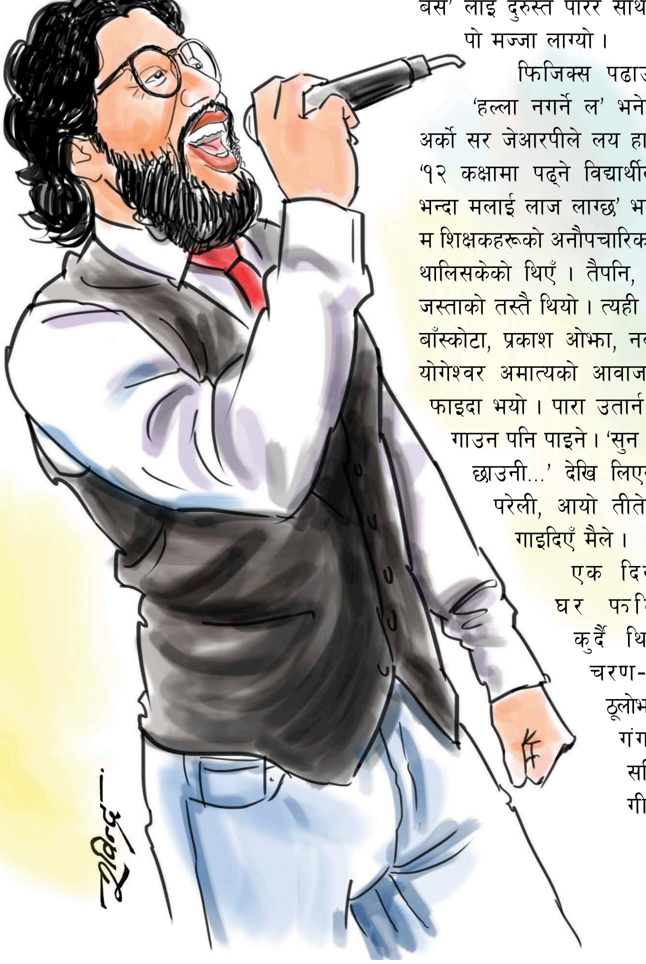

एक्मी इन्जिनियरिङ कलेजका ती दुई वर्ष मलाई न फिजिक्सको ‘स्ट्रेस’ र ‘एक्सटेन्सन’ ले तान्यो, न त म्याथको ‘भेक्टर’ र ‘सेट’ ले । केमिस्ट्रीको त्यो माकुरे जालो फर्मुलाले मलाई खर्लप्पै निल्यो । अनि, बायोलोजीको प्राक्टिकल सिटमा मरक्क मर्केर नाचेजस्तो ‘हाइड्रा’ बनायो भनेर जीडी सरले खिस्याएपछि त्यतातिरको मोह पनि हरायो । बरु जीडी सरले सेता जुँगा फुर्रफुर्र हुने गरी सास दबाएर हामीलाई भन्ने गरेको ‘नबोली नबोली बस’ लाई दुरुस्तै पारेर साथीहरूलाई सुनाउन पो मज्जा लाग्यो ।

फिजिक्स पढाउने पीएन सरले ‘हल्ला नगर्ने ल’ भनेको र फिजिक्सकै अर्को सर जेआरपीले लय हालेर तीन खण्डमा ‘१२ कक्षामा पढ्ने विद्यार्थीलाई, हल्ला नगर भन्दा मलाई लाज लाग्छ’ भनेको पारा उतारेर म शिक्षकहरूको अनौपचारिक कालोसूचीमा पर्न थालिसकेको थिएँ । तैपनि, गीत गाउने रहर जस्ताको तस्तै थियो । त्यही बीचमा शम्भुजित बाँस्कोटा, प्रकाश ओझा, नवीन के भट्टराई र योगेश्वर अमात्यको आवाजले मलाई दोहोरो फाइदा भयो । पारा उतार्न पनि पाइने, गीत गाउन पनि पाइने । ‘सुन सुन सनम मलाया छाउनी…’ देखि लिएर ‘नझिम्काऊ है परेली, आयो तीते करेली…’ सम्म गाइदिएँ मैले ।

एक दिन कक्षा सकेर घर फर्किन माइक्रो कुदैं थियौं । केटाहरू चरण-चरणमा झर्थे- ठूलोभऱ्याङ, वनस्थली हुँदै गंगबु । त्यतिबेला सविन राईको एउटा गीत मेरो मुखैमा झुन्डिएको थियो । त्यसको पनि ‘धेरैचोटि मैले बाटो हेरें…’ भनेको चाहिँ मलाई खुब मन पर्थ्यो । मैले अचानक गुनगुनाएँ ‘धेरैचोटि मैले…।’ प्रवेश झसंग भएर वरपर हेऱ्यो । म खिसिक्क हाँसें । ‘साले, सेम गाइदियो यार ।’ उसले त्यति भन्दिनु मेरा लागि ठूलै भयो । दसैं बिदाको अघिल्लो दिनको ट्यालेन्ट सोमा थियो मेरो नजर । ‘मिमिक्री’ लाई ‘क्यारिकेचर’ भन्ने बेला थियो त्यो । एजे सरलाई केटाहरूले नै सोधिदिए, “ट्यालेन्ट सोमा क्यारिकेचर गर्दा सर/मिसहरू रिसाउनु त हुन्न नि !” “त्यो पनि ट्यालेन्ट हो, रिसाउनपर्ने कुरै छैन, गरे हुन्छ ।” अंग्रेजी पढाउने सरले नेपालीमै त्यसरी स्पष्ट भनिदिए, म केही पनि नबोली सुनिरहें । तर, सरले मतिर हेरिसकेका थिए । पर्फमरको लिस्टमा मेरो नाम थपियो ।

पर्फमेन्सको दिन विशेष भइदियो । हल भरिएको थियो । कोही ढोकाबाहिर कुर्सीमाथि चढेर हेर्दै थिए, कोही झ्यालबाहिरबाट भित्र चियाउँदै थिए । पछाडिपट्टि उभिएकाहरू उफ्री-उफ्री हेरेको पनि मैले देखिरहेको थिएँ । मेरो पर्फमेन्स नै दुई भागमा गर्नुपर्ने गरी रमिता गरेछु । म त फ्याट्टै हिट भइदिएँ । बिदापछि क्याम्पस जाँदा त ११ का भाइ-बहिनी क्यारिकेचर दाइ भन्दै हाँसिदिए । कहिलेकाहीँ त सरहरू पनि मलाई देखेपछि त्यसै फिस्स गर्दिन्थे ।

त्यसपछि मैले अनौपचारिक रूपमा मात्रै गरें ती सबथोक । औपचारिक रूपमा मैले *डिग्री माइला* नाटकको सूत्रधार हुँदा केही कोसिस गरें । सायद अस्मिन एकजना मात्रै होला, जसले मण्डला नाटकघरमा त्यो नाटक हेऱ्यो । सुवास लुइँटेलले पनि हेऱ्यो कि जस्तो लाग्छ । तर, पक्का भन्न सक्दिनँ । साथीहरू अनेकतिर छरिए पनि केही विशेष सम्झना बाँकी रहे । कसैले सम्झिनु भनेको कहीँ-कतै सुरक्षित रहनु हो ।

त्यतिबेला मैले गीत गाउन मरिहत्ते गर्नुको एउटा कारण के पनि हो भने आफू सबैको पारा उतारेर हैरान पार्ने र उटंग्याहा जवाफ लेखेर फिजिक्समा फेल हुने उरन्ठ्यौलो विद्यार्थी मात्रै होइन, गीत गाउन जान्ने कलाकार पनि हो भनेर चिनाउनु थियो । क्याम्पसभित्रैको कविता गोष्ठीमा ‘घन्टाघरले दुई हान्दा, ढिलो भएजस्तो लाग्यो, निरस बाटो पहिल्याउँदै,

नेपथ्यबाट आवाज आयो’ भन्ने कविता सुनाएर मैले आफूलाई कविका रूपमा चिनाउन खोजेकै थिएँ। तर, गीत गाउने नशा फेरि घट्दै घटेन। त्यतिबेला ‘हाइ फाइभ’ मा भएका साथीहरूलाई ई-ग्रिटिङ कार्ड पठाउनेबाहेक *फुर्सद डट कम*बाट नेपाली गीतका शब्द कापीमा सार्ने प्रचलन थियो। हरिवंश आचार्यले गाएको ‘साझा बसमा जो पनि चढ्दछ...’ देखि सुनील बर्देवाले गाएको ‘जब म निद्रामा सपनी तिम्रो देख्छु...’ सम्मका गीत मैले कापीमा सारेँ।

त्यही उन्मादको लहरमा थपिन आइपुगे, नेपाली तारा र नेपाल स्टार। नेपाली ताराको दोस्रो चरणमा मेरी बहिनी पनि पुगेकी थिइन्। मचाहिँ नेपाल स्टारमा गएँ, गाउनैका लागि। साथीहरू रवीन्द्र खड्का र सुवास लुइँटेल पनि थिए सँगै। अडिसनको दुई-चार दिन अगाडिदेखि नै मलाई रुघाले ठ्याप्पै समायो। त्यति हुँदा पनि मलाई नेपाल स्टारमा जान परिहाल्यो। पहिला पनि बिरामी भएर रिहर्सलमा नजाँदा ‘लजालु मुस्कानले प्रेयसी...’ गाउन पाइनँ, नेपाल स्टारमा त जसरी पनि गाउने भन्ने थियो। आमाले ज्वानो र चामल भुटेर सानो प्लास्टिकमा पोको पारिदिनुभाथ्यो। बिहान ६ बजे रवीन्द्र, सुवास र म रंगशालाअगाडि भेट्यौँ। उनीहरूले दूध चिया पिए, मैलेचाहिँ स्वर जोगाउन कालो चिया पिएँ। त्रिपुरेश्वरको ब्लु बर्ड होटलमा थियो अडिसन। लाइन थापाथली क्याम्पसभन्दा अलि वरसम्म पुगेको थियो। अर्कोपट्टिको लाइन रंगाशालाको गेटसम्मै थियो क्यारे। ६ घन्टा लाइनमा उभिएर पर्खिन्जेल मैले प्लास्टिकभरिको ज्वानो-चामल सकेँ। ज्वानोको रस जतनले घुटुक्क निल्दै स्वर खुलाउने प्रयत्न सम्झेर म आफैँ छक्क पर्छु।

जेहोस्, ज्वानो-चामल सकियो, ६ घन्टा पनि कट्यो। लाइनमा उभिने सबैले मच्चिई-मच्चिई गीत गाउँथे। तर, मचाहिँ स्वर जोगाउन मनमनै गाउँथेँ, ‘सपना भुलाई सारा...।’ भित्र पुगेपछि रवीन्द्र एकातिर, सुवास र म अर्कोतिर। त्यसरी जतन गरेको स्वर त्यसै खुल्न मान्दै मानेन। प्रेमध्वज प्रधानजस्तो दिग्गज गायकले गाएको त्यो गीत मलाई त्यत्तिकै त्यहाँ गाउन मन लागेकै थिएन किनभने निर्णायक निमा रुम्बा, जेम्स प्रधान र नलिना चित्रकार (हो कि अर्की कुनै गायिका ?) हुन् भन्ने प्रचार थियो। त्यहाँ त कहिल्यै देख्दै नदेखेका मान्छेले ‘सुरताल भन्या के हो ?’ भनेर सोधीसोधी गीत गाउन लगाए। ध्यानमग्न भएर गाएँ। राम्रै गाएँ भन्ने भाथ्यो। मलाई ‘बी’ लेखेको चिर्कटो दिए। आयोजकले मसँग चिर्कटो मागे, मैले देखाइदिएँ। यताबाट जानूस् भनेर एउटा ढोका देखाए। ढोकाबाट छिर्दै गर्दा निमा रुम्बा अर्कोतिरबाट हुरीबतासझैँ आउँछन् जस्तो लागेको थयो। तर, ढोका पछ्याउँदै जाँदा त राम भण्डारको बाहिरपट्टि पो निस्कियो। ‘बी’ फर बाहिर पो भइदियो।

रवीन्द्र र सुवाससँग पनि भेट भयो। ज्वानो चपाई-चपाई जोगाएको स्वरले गीत गाइयो तर केही पनि नभनी बाहिर पठाइदिए। समोसा र पुरी-तरकारी खाँदै दुःख मनाउ गरियो। ‘अन्याय भो, घेरा हाल्न जाऔँ’ भन्नेहरू राम भण्डारको बाहिरपट्टि मुर्मुरिदै थिए। आफूलाई हनहनी ज्वरो आएझैँ भयो। केही वर्षअघि, लभ पर्दाताका जिन्दगीका अनेकथरी सम्झनाको कुरा गरियो, त्यही बेला थाहा भयो, समुनाजी पनि ‘बी फर बाहिर’ भएकी रहिछिन्। ◆

कविता

सच्याऊ, यो इतिहास

विमला तुम्खेवा

मेरो जन्मलाई वहिष्कार गर्ने
पृथ्वीका प्रत्येक प्राणीलाई भन्न चाहन्छु,
तिमीले मेटाउनै नसक्ने सत्य हुँ
मेरो वक्षस्थलबाट बग्दै गएका दूधका यी धारा,
संसार निर्माणका जग हुन्,
म संसार चलाउने सृष्टि हुँ ।

अनादिकालदेखि तिमी
मेरै यौनको मादकताले सिर्जना भइरहेछौ,
कल्पना गर त-
मैले हाँस्न छाडिदिएको दिन के हुन्छ !
के हुन्छ, चलिआएको सृष्टि !
मेरो हृदयमा करूणा सकियो भने
के हुन्छ तिम्रो अस्तित्व !
के हुन्छ, यो संसारको स्वरूप ?

जबर्जस्ती मलाई बन्धक बनाएर
परिबन्दको जन्जिरमा,
आफूलाई शक्तिशाली सम्झने प्रत्येकले बुझ-
तिम्रो जीवनको संरचना
मेरो यौनको उन्माद हो
र, तिमीले ममाथि गरेका अत्याचारको शृंखला
इतिहासको भद्दा मजाक हो ।

नसोच, म कमजोर छु,
तिम्रो अत्याचारले मलाई समाप्त गर्न सक्दैन,
मेरो अस्तित्व यो धर्ती र आकाशजस्तै अटल छ ।

तिम्रा प्रत्येक कुकर्मको प्रमाण हो,
मैले बाँचेको जीवन
इतिहासमा सबुत छ, गान्धारी
सबुत छ, सती प्रथा
सबुत हो, सीताको वनवास
सबुत हो, योगमायाको आत्मदाह
सबुत हो, प्रत्येक स्वास्नीमान्छेको दर्दनाक जीवन
सबुत हो, प्रत्येक बलात्कृत छोरी र आमा
सबुत हो, बोक्सी करार गरिएको वर्तमान ।
तिम्रो अत्याचारविरूद्ध
मलाई बहुलाउन मन छ,
हाँक दिन्छु, यो बेथितिविरूद्ध

कस्तो नाटक गर्न सकेको समाजले ?
कस्तो दोहोरो चरित्र हो समाजको ?
यति नाटक त हत्याराले पनि गर्दैन ?
शंका लाग्छ, मेरो शिरको यो रातो सिन्दूर
वीरांगनाको हत्या-षड्यन्त्रको सबुत हो ।
खुन लतपतिएको त्यही लासमाथि
तिमीले चलाएको झुट-प्रमाण हो
सच्याऊ यो इतिहासलाई
जसले स्वास्नीमान्छेलाई मान्छे सोचेन
सच्याऊ, तिम्रा प्रत्येक गल्ती
सच्याऊ, मानवताविरोधी प्रत्येक सभ्यता
लासमाथि झुटको सत्ता चलाएर बाँच्ने तिम्रो हक छैन ।

बुझ- म कमजोर छैन
तिम्रो छली शासनलाई म केवल पानीको फोका देख्छु,
अब सहने छैन,
म तिम्रो दमन ।

मलाई जेलझैँ लाग्छन्,
यहाँका प्रत्येक सभ्यता र संस्कृति
मलाई सास फेर्नै मुस्किल भइरहेछ,
धमिरा लागिसकेको माटोको ढिस्कोजस्तो,
मेरो जन्मदिनमा मनाउनुपर्दैन कुनै उत्सव,
गर्नुपर्दैन कुनै नाटक
भर्खरै अस्पतालमा कति मारिंदै होलान् गर्भमै छोरीहरू
भर्खरै कति मारिए होलान् यो धर्तीमा छोरीहरू !

यो वीभत्स हत्या शृंखलाले म पागल भइसकेकी छु,
तिमीलाई कस्तो नदुखेको !
कसरी गर्न सकेको आफ्नै आमा र छोरीको हत्या !
उसको चित्कारको कल्पनाले मात्र पनि
आङ सिरिङ हुन्छ ।
सच्याऊ इतिहासले छोरीमाथि गरेका प्रत्येक अन्यायलाई
बन्द गर, छोरीलाई गर्भमै हत्या गर्न
कल्पना गर-
जसरी तिमीले छोरीहरूको हत्या गरिरहेछौ,
त्यसरी नै छोरीहरू यो दुनियाँमा जन्मन छाडे भने
यो संसार कस्तो होला ?

‘बिटक्वाइनमा लगानी गर्नु र जुवा खेल्नु उस्तै’

गैरआवासीय नेपाली संघ (एनआरएनए) का संरक्षक तथा पूर्वअध्यक्ष जीवा लामिछानेका रोजाइका प्रविधि समयसँगै परिवर्तन हुने गरेका छन् । आइफोन ३ देखि सुरू भएको उनको फोन यात्रा अहिले आइफोन एक्ससम्म आइपुगेको छ । “बीचमा सामसुङका केही फोन पनि चलाएँ । तर, बानी फेर्न निकै गाह्रो भयो । त्यसैले अहिले आइफोनतिरै फर्केर आएको छु,” उनी भन्छन् ।

उनको फोन सामाजिक सञ्जाल चलाउन अत्यधिक प्रयोग हुने गरेको छ । यसले बैंकिङ कारोबारमा पनि सहयोग पुर्‍याएको छ । विश्वकपका प्रत्येक खेलको रिभ्यु र प्रिभ्यु हेर्न आइफोनले उनलाई सहज पारिदिएको छ । यसबाहेक उनी फिटनेसका विभिन्न आयामबारे सजग रहन पनि आइफोन नै प्रयोग गर्छन् । फोनले अन्य ठूलाठूला ग्याजेटको ठाउँ लिन थालिसकेको अनुभव उनीसित छ ।

फोटोग्राफीका सोखिन लामिछानेसँग विशाल क्यामेरा कलेक्सन छ । संसारका कुनाकुनामा पुगेर त्यहाँका ऐतिहासिक धरोहर तथा मानिसका जीवनशैलीलाई उनी आफ्ना क्यामेरामा कैद गर्न चाहन्छन् । फोटोग्राफीप्रतिको गहिरो रूचिले पहिले यसबारे अनेकौं प्रशिक्षण पनि लिइसकेका यिनी अहिले क्यानन ईओएस ७ डी मोडलको डिएसएलआर प्रयोग गर्छन् ।

भाइरस नलाग्ने र सुरक्षाका दृष्टिले विन्डोजका ल्यापटपभन्दा उम्दा ठहरिएका एप्पलका म्याकबुक पहिले यिनका रोजाइमा पर्थे । तर, स्टोरेज तथा सहज अपग्रेड सुविधा भएका डेलका ल्यापटपले अहिले उनका म्याकबुकलाई प्रतिस्थापित गरिदिएका छन् । यसरी एक ब्रान्डबाट अर्कोमा स्थानान्तरण हुने क्रममा उनले लाखौँ रूपियाँ खर्च गरिसकेका छन् ।

केही समयअघि विश्व बजारमा तहल्का मच्चाएको डिजिटल मुद्रा बिटक्वाइनमा उनले लगानी गर्न चाहेका थिए । तर, बीचमा बाधक बनिदियो यसको अस्थिरता । भन्छन्, “बिटक्वाइनमा लगानी गर्नु र जुवा खेल्नु उस्तै लाग्यो । त्यसैले पछि हटेँ ।” तर, अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यममा यसबारे आइरहने टीकाटिप्पणीले भने उनको ध्यानाकर्षण गरिरहन्छन् ।

इन्स्टाग्राममा प्रश्न सोध्ने स्टिकर

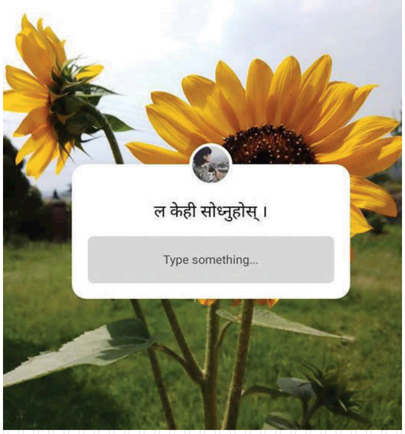

ल केही सोध्नुहोस् ।

फोटो सेयरिङ एप्लिकेसन *इन्स्टाग्राम*का स्टोरीमा स्टिकरमार्फत प्रश्न सोध्न मिल्ने नयाँ फिचर आएको छ । प्रश्न सोधिएका प्रयोगकर्ताले लगत्तैको स्टोरीमा त्यसको जवाफ सार्वजनिक रूपमै दिन सक्नेछन् । तर, प्रश्न सोध्नेको परिचय भने गोप्य राखिन्छ ।

यस वर्ष समाविष्ट गरिएका २० भन्दा बढी फिचरमध्ये यो एउटा रमाइलो फिचर हो । *इन्स्टाग्राम*ले प्रयोगकर्ता बढाउन यो रचनात्मक फिचर थपेको भए पनि प्रत्येक प्रश्नको उत्तरका रूपमा आउने स्टोरी अर्को प्रयोगकर्तालाई रोचकै लाग्छ भन्ने छैन । धेरैले आफूले पछ्याएका व्यक्तिको स्टोरी म्युट गरी स्टोरी फिडमा देखिँदै नदेखिने बनाउन थालिसकेका छन् ।

भीआरमार्फत चिहान अवलोकन

प्राचीन मिश्रकी महारानी नेफरटरीको करिब तीन हजार वर्ष पुराना चिहान अब भर्चुअल रियालिटी (भीआर) का माध्यमबाट अवलोकन गर्न मिल्ने भएको छ । ‘बौद्धिक महारानी’ उपनामले प्रसिद्ध उनको चिहानमा मिश्रको सभ्यतापूर्वका विभिन्न ऐतिहासिक दस्तावेज रहेका छन् ।

पूर्वकर्मचारीले भंग गरे गोपनीयता

चालकरहित कारका गोप्य सूत्र सार्वजनिक गरेको अभियोगमा *एप्पल*का पूर्वकर्मचारी स्याओलङ ज्याङलाई कानुनी दायरामा ल्याइएको छ । सन् २०१५ मा ज्याङलाई कारका सर्किट बोर्ड परीक्षण र सेन्सर डाटा विश्लेषण गर्न *एप्पल*ले चालकरहित कारको प्राविधिक टोलीमा नियुक्त गरेको थियो । चिनियाँ नागरिक ज्याङले केही महिनाअघि मात्रै *एप्पल*बाट राजीनामा दिएर चीन फर्किएपछि एक्समोटर्स नामक स्टार्टअपमा काम गर्ने मनसाय व्यक्त गरेका थिए । *एप्पल* छाड्ने क्रममा उनले त्यहाँका महत्त्वपूर्ण कागजपत्र, आईसी बोर्ड र केही सर्भर उपकरणसमेत चोरी गरेको भेटिएको थियो ।

आफ्ना गोप्य सूत्र यसरी बाहिरिएकामा *एप्पल*का पदाधिकारी चिन्तित छन् । कुनै तोड नभएका *एप्पल*का जस्तै कार अब अन्य कम्पनीले पनि ल्याउने हुन् कि भनी उनीहरू त्रसित छन् ।

एचटिसीको ब्लकचेन फोन

अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा अन्य कम्पनीका फोनलाई चुनौती दिने उद्देश्यका साथ ताइवानी कम्पनी एचटिसीले ब्लकचेन फोन ल्याउने भएको छ । *एप्पल, सामसुङ*जस्ता ब्रान्डले आधिपत्य जमाइरहेको मोबाइल फोन बजारमा यस्तो असाधारण फोन भित्र्याउन लागेको एचटिसीका पदाधिकारी बताउँछन् ।

यस ब्लकचेन फोनलाई एक्जोडस नाम दिइएको छ । आफ्ना डाटाबारे सजग हुँदै गइरहेका मानिसलाई लक्षित गरी यसको डिजाइन तयार गर्न लागिएको हो । ब्लकचेनमा आधारित गेम क्रिप्टोकिटिजले सञ्चालन गर्न लागेको क्रिप्टो गेमिङ एप्सस्टोरसँग पनि यसको सहकार्य हुनेछ । कूटलिपिमा आधारित यस्ता प्रविधिले आम मानिससम्म जटिल प्रविधिको पहुँच बढाउँदै जानु सराहनीय रहेको ब्लकचेनविज्ञ बताउँछन् ।

यस्तो एप्लिकेसन बनाउनुको मुख्य उद्देश्य ऐतिहासिक धरोहरको संरक्षण गर्नु हो । हजारौँ फोटा र भिडियो खिचेर तिनको थ्रिडी मोडलिङ गर्न चुनौतीहरू आइपर्छन् । त्यसमाथि पनि चित्रलेख (हायरोग्लिफ) लिपिमा कुँदिएका कथानक बुझ्न धेरैलाई हम्मेहम्मे पर्छ । त्यसलाई दुरूस्तै भीआरमा उतार्न डेभलपरको टोलीले निकै कसरत गरेको छ ।

करिब ५६ अमेरिकी डलर तिरी अवलोकन गर्न मिल्ने चिहान अब एचटिसी भाइवमार्फत निःशुल्क हेर्न सकिनेछ । अन्य भीआर प्रणालीमा भने अहिले यो उपलब्ध छैन ।

संयोजन : विभु

बाल रहर

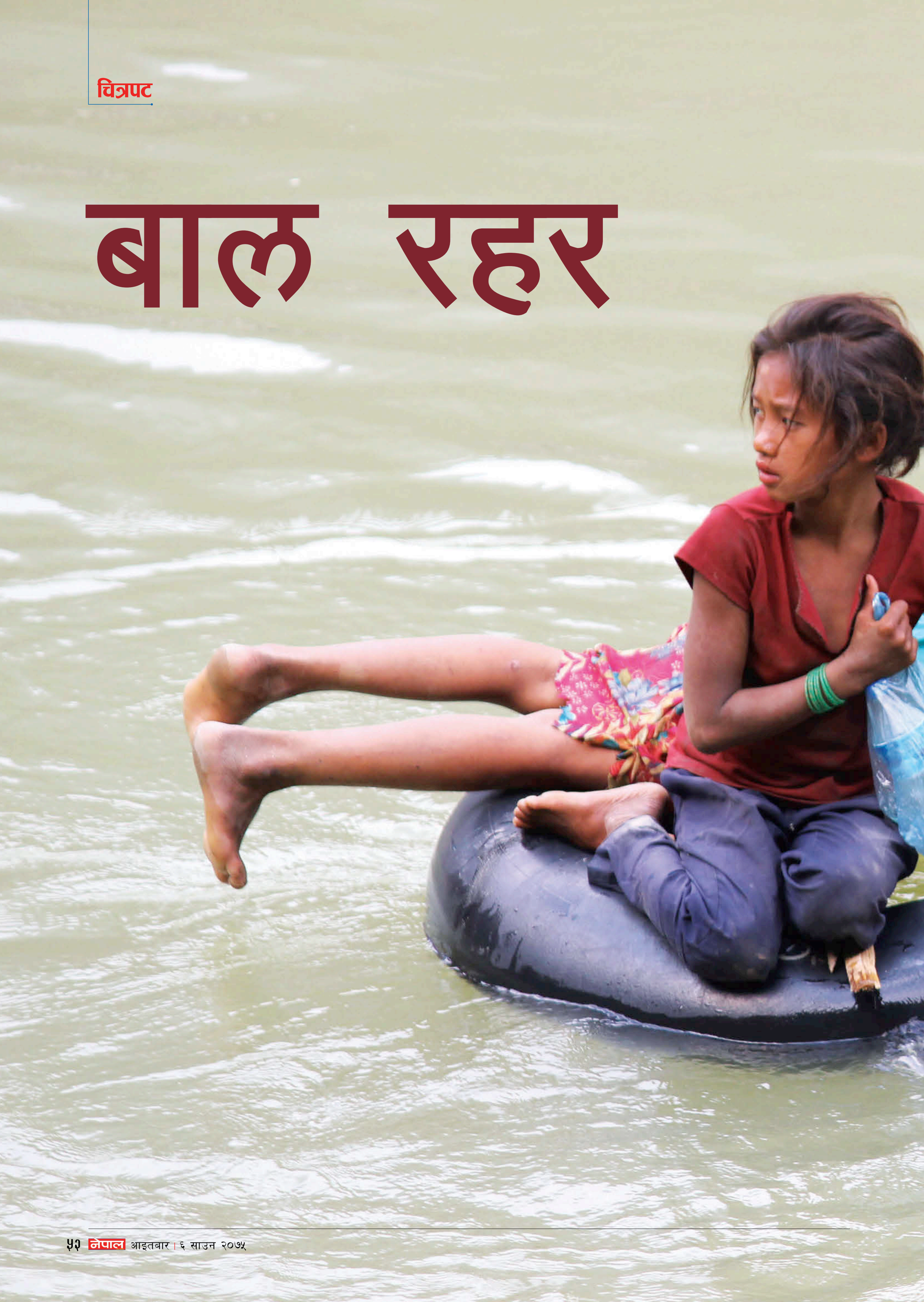

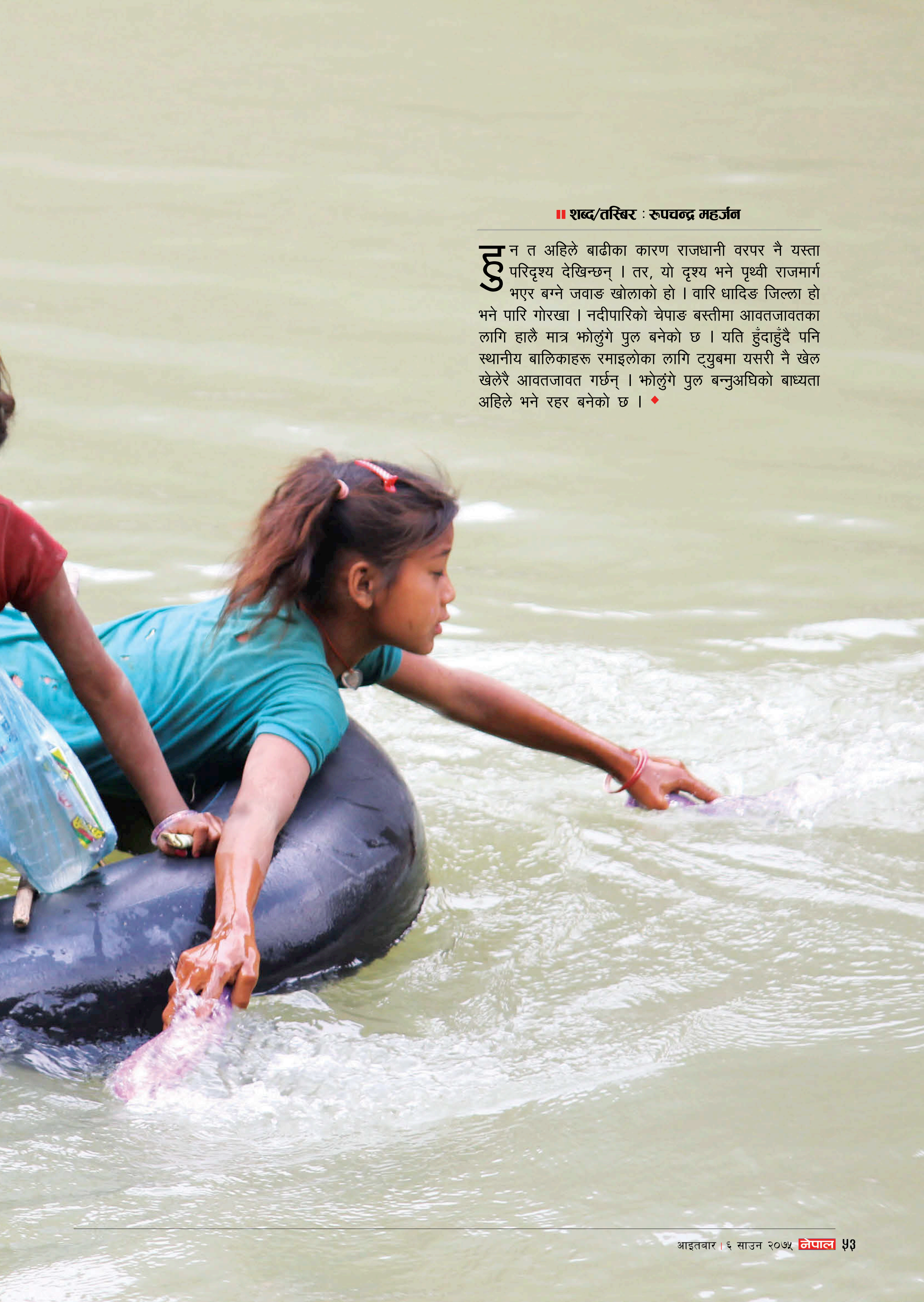

शब्द/तस्बिर : रूपचन्द्र महर्जन

हुन त अहिले बाढीका कारण राजधानी वरपर नै यस्ता परिदृश्य देखिन्छन् । तर, यो दृश्य भने पृथ्वी राजमार्ग भएर बग्ने जवाङ खोलाको हो । वारि धादिङ जिल्ला हो भने पारि गोरखा । नदीपारिको चेपाङ बस्तीमा आवतजावतका लागि हालै मात्र झोलुंगे पुल बनेको छ । यति हुँदाहुँदै पनि स्थानीय बालिकाहरू रमाइलोका लागि ट्युबमा यसरी नै खेल खेलेरै आवतजावत गर्छन् । झोलुंगे पुल बन्नुअघिको बाध्यता अहिले भने रहर बनेको छ । ◆

फ्लपपछिको धुइरो

फिल्म व्यावसायिक रूपमा फ्लप भएको दुनियाँलाई थाहा हुन्छ । प्रायः कलाकार यसलाई मरिगए स्वीकार्दैनन् । सामाजिक सञ्जालदेखि सार्वजनिक कार्यक्रम, जताततै हिट भएको फुर्ती लगाउँछन् । तर, प्रियंका कार्कीले यो भीडभन्दा बाहिर निस्कन खोजेकी छन् । २७ असारमा उनी अभिनीत *नाइँ नभन्नु ल ५* को ट्रेलर लन्च भयो । यो फिल्ममा प्रियंका सहायक भूमिकामा छिन् । साना चरित्रमै रमाएको सवाल उठेपछि प्रियंकाको जवाफ थियो, "मैले मुख्य भूमिकामा फिल्म खेल्दै नखेलेकी होइन । पछिल्लोपटक *ह्याप्पी डेज* रिलिज भयो तर हिट भएन ।" कलाकारका रूपमा सक्दो प्रयास गर्दा पनि फिल्मले अपेक्षाकृत व्यापार नगर्ने गुनासो पोखिन् उनले । तर, प्रियंकालाई केको चिन्ता, फिल्मको धुइरो लाग्या-लाग्यै जो छ । ◆

तस्बिर : महेश प्रधान

नपाएको कि नखेलेको ?

एउटा फिल्मले मुनाफा कमाउनासाथ कलाकारको व्यस्तता बढिहाल्छ । पारिश्रमिकको चिन्ता हुन्न । पूजा शर्माका लगालग दुई फिल्म हिट भए, *प्रेमगीत* र *म यस्तो गीत गाउँछु* । यी फिल्मबाट 'फ्यान फलोइङ' ह्वात्तै बढ्यो । तर, पूजा हतारिएकी छैनन् । वर्ष दिनपछि उनको नयाँ फिल्म *रामकहानी* २२ भदौमा प्रदर्शन हुँदैछ । तीनै फिल्मका निर्देशक सुदर्शन थापा नै हुन् । त्यसैले सुदर्शनबाहेक अन्य निर्देशकसँग काम नगर्ने त होइन ? प्रश्न उठ्नु स्वाभाविक भइहाल्यो । *रामकहानी*को प्रचारमा व्यस्त पूजा भन्छिन्, "म अभिनयसँगै निर्माणमा पनि संलग्न भएकाले धेरै फिल्म खेल्न समय मिलेको छैन तर स्क्रिप्ट मन छुने भए जोकोही मेकरसँग काम गर्न सक्छु ।" तर, उनका कतिपय समकक्षी हिरोइनचाहिं पूजालाई फिल्मको अफरै नआएको दाबी गर्छन् । ◆

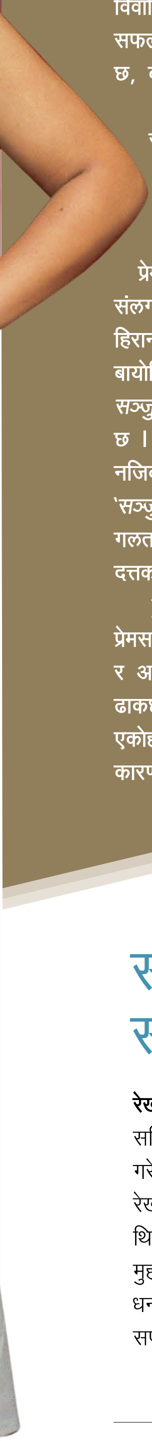

जति विवाद उति व्यापार

सञ्जय दत्त जति विवादास्पद छन्, उनको बायोपिक *सञ्जु* करिब त्यही अनुपातमा विवादित भइरहेको छ । सञ्जय दत्त जति सफल छन्, *सञ्जु* त्यत्तिकै सफल भइरहेको छ, बक्स-अफिसमा । कारण अनेक छन् ।

सञ्जय दत्तका हितैषी मित्र हुन्, राजकुमार हिरानी । उनले सञ्जयलाई *मुन्ना भाइ एमबीबीएस, लगे रहो मुन्नाभाइ* र *पिके*मा अभिनय गराए । त्यसैले अपेक्षित नै थियो, ड्रग्स, प्रेमसम्बन्ध, अवैध हतियार र आंतकवादमा संलग्नता रहेको धब्बा लागेका सञ्जयलाई हिरानीले 'क्लिन चिट' दिनेछन् । अक्सर बायोपिक देवत्वकरण गर्न नै बनाइन्छ । *सञ्जु*ले अहिले त्यस्तै आरोप खेप्नुपरेको छ । समीक्षक तथा सञ्जयको जीवनलाई नजिकबाट नियालेकाहरूले भन्न थालेका छन्, '*सञ्जु* इमानदार ढंगले बनाइएको छैन । गलत बाटोतिर डोऱ्याइएको छ । सञ्जय दत्तको साख सपार्ने ध्याउन्न मात्र छ ।'

हुन पनि, फिल्ममा विवादास्पद प्रेमसम्बन्ध मात्र होइन, अवैध हतियार र अन्डरवर्ल्डसँगको सम्बन्धबारे पनि ढाकछोप गरिएको छ । मिडियालाई एकोहोरो दोषी दिलाइएको छ । सोही कारण सञ्जयमाथिको अभियोग छानबिन गरेका तत्कालीन प्रहरी अधिकृतहरूले पनि आपत्ति जनाएका छन् । बीबीसीको अनलाइन संस्करणमा अर्पना अल्लुरी लेख्छिन्, '*सञ्जु*पछि एउटा महत्त्वपूर्ण सवाल खडा भएको छ, के बलिउडले आफ्नै बारेमा आधिकारिक र निष्पक्ष बायोपिक बनाउन सक्छ ?'

एकातिर सञ्जयलाई जबर्जस्त चोख्याउन खोजिएको भन्दै मूलधारका मिडिया र सामाजिक सञ्जालमा *सञ्जु* तारो बनिरहेको छ भने अर्कोतिर फिल्मको व्यापारले नयाँ-नयाँ रेकर्ड बनाइरहेको छ । यो रणवीर कपुरको करिअरकै सर्वाधिक सफल फिल्ममा दरिइसकेको छ । *सञ्जु*बाट उनको अभिनयले सर्वत्र वाहवाही कमाएको छ । रणवीरबाहेक सञ्जय दत्त र राजकुमार हिरानीका फ्यानले पनि *सञ्जु*को व्यापारलाई उकासिरहेका छन् । प्रदर्शनको बाह्रौं दिनसम्म २ सय ८० करोड भारू कुल व्यापार गरेको छ । सामान्य दिनमा पनि १०-१२ करोड व्यापार गरिरहेको छ । न अन्य ठूला फिल्म नै रिलिज भएका छन् ।

हिरानी यस्ता 'लक्की' निर्देशक हुन्, जसको फिल्म विवादमा परे पनि व्यापार बढ्छ । यसका लागि उनको पछिल्लो फिल्म *पिके*को व्यापारिक आँकडा हेरे पुग्छ । विभिन्न धार्मिक समूहले चर्को विरोध गरे पनि *पिके*को बक्स-अफिस कलेक्सन ८ सय ५० करोड भारू पुगेको थियो । ◆

सविनलाई सकस

रेखा थापा ब्यानरको *अन्दाज*बाट सविन श्रेष्ठले करिअर सुरू गरे । आर्यन सिग्देल पनि रेखाकै *किस्मत*बाट हिरो भएका थिए । त्यसैले चकलेटी मुहार र बलिष्ठ ज्यानका धनी सविनले आर्यनको सफलतालाई निरन्तरता दिने अन्दाज थियो । *अन्दाज* हिट भयो । तर, दुर्भाग्य ! सविनले खासै प्रगति गर्न सकेनन् । न राम्रा ब्यानरका फिल्ममा मुख्य भूमिका पाए, न त खेलेका फिल्म नै हिट भए । जस्तो : १५ असारमा उनी अभिनीत *ए सोल्टिनी* प्रदर्शन भयो, अर्को साता *चोखो माया* । तर, दुवै फिल्म आए/गएको पत्तै पाइएन । बिनाप्रमोसन रिलिज भएका यी फिल्ममा सविनबाहेक चिनिएका अन्य कलाकार थिएनन् । अनि, अपजसको भार सविनको काँधमा मात्र परेन त ! ◆

तस्बिर : भास्कर ओझा

मझधारमा मुरलीधर

कहिले काठमाडौँ, कहिले मुम्बई

गोकर्ण गौतम

घटना हो, १४ वर्ष हुँदाको ।

स्कुल जाँदै गर्दा एक जना दाइले भनेछन्, ‘मैथिली फिल्मको सुटिङ भइरहेको छ। हेर्न जाऔँ।’ तर, उनी स्कुलतिरैको बाटो लम्किए। ती दाइले फेरि भनेछन्, ‘हिरोइनलाई देख्न पाइन्छ क्या !’ उनी फनक्क फर्किए र दाइको पछि लागे । छायाँकन स्थलमा सयौँको भीड थियो । ठेलमठेल गर्दै हिरोइन नजिक पुगे । उनलाई अप्सरा देखेझैँ भएछ । त्यहाँ एउटा बाँदर पनि थियो । कहिले कसको काँधमा बस्थ्यो, कहिले कसको । यो देखेर हिरोइन रोमाञ्चित हुन्थिन् । उनलाई लागेछ, ‘बाँदर मेरो काँधमा आए मलाई हिरोइनले हेर्थिन् ।’ नभन्दै बुरुक्क उफ्रँदै बाँदर उनको काँधमा चढ्यो । सबैले ताली पिटे, उनीतिर हेरे । हिरोइनले पनि हेरिन् ।

मुरलीधर मिझार मुसुक्कै ।

अचानक बाँदरले कानमा टोकेर भाग्यो, सबै हाँसे, हिरोइन पनि हाँसिरहेकी थिइन् । कानबाट रगत बगिरहेको थियो । तैपनि, मुरलीधर दंग थिए, हिरोइनले हेरिरहेकी जो थिइन् । ज्यादै रोमाञ्चित पल थियो त्यो । सट् लिने बेला भएछ क्यार ! बडेमा ज्यान भएका बडीगार्ड आए, सबैलाई त्यहाँबाट हटाए । अरू भागे तर मुरलीधर एकटकले हिरोइनलाई हेरिरहेका थिए । बडीगार्डले तीन-चारपटक ‘जाऊ’ भनेर हप्काए । नमानेपछि घोक्र्याएर निकाले । किशोरवयका मुरलीधरको स्वाभिमानलाई धक्का लाग्यो । इख पलायो । अनि, आफैँसँग कसम खाए, ‘कहिल्यै अरूको सुटिङ हेर्न जान्नँ । ठूलो भएपछि आफैँ फिल्म खेल्छु, आफैँ बनाउँछु ।’

झन्डै चार दशकअघिको त्यो वाचा अझै तोडिएको छैन । दर्जनौँ फिल्ममा अभिनय गरे, आफैँले बनाए । तर, कहिल्यै कसैको सुटिङ सेटमा गएका छैनन् ।

व्यक्ति एक तर प्रतिभा अनेक अर्थात् मुरलीधर । कलाका प्रायः पाटोमा पोख्त । घगडान अभिनेता हुन्, फिल्म लेख्छन्, निर्देशन गर्छन्, गीत गाउँछन्, कम्पोज गर्छन्, लेख्छन्, विज्ञापनमा आवाज दिन्छन्, विज्ञापनको पटकथा लेख्छन्, जिंगल बनाउँछन्, भ्वाइस-ओभर गर्छन् ।

२६ असारमा *रेडियो नेपाल*मा *नेपाल*सँग मुरलीधर भन्दै थिए, “यो सबै गड गिफ्ट हो । म त सिर्फ अभिव्यक्त गर्ने माध्यम मात्र हुँ ।”

प्रतिभाले भरिएका छन् । नेपालमा मात्र होइन, मुम्बईमा पनि शान छ । तैपनि, घमन्ड क्लेससम्म छैन । भन्छन्, “अझ धेरै सिक्नु छ, गर्नु छ । कोही कलाकार कहिल्यै पूर्ण हुन्न ।”

‘उडायो सपना सबै हुरीले...’ यो गीत नसुन्ने नेपाली सायदै कोही होला । यो गाउने अरू कोही नभएर मुरलधीर नै हुन् । शब्द र संगीत पनि उनकै । ‘चिसो चिसो सिरेटोमा...’ उस्तै लोकप्रिय छ । ‘इतनी शक्ति हमे देना दाता...’ भन्ने गीत भारतका धेरै विद्यालयमा प्रार्थना गर्दा बजाइन्छ । यसमा पनि मुरलीधरकै आवाज छ । नेपाली र हिन्दी मात्र होइन, मैथिली, भोजपुरी, पञ्जाबी, मराठी र गुजराती भाषामा दर्जनौँ कर्णप्रिय गीत रेकर्ड गराएका छन् ।

संगीत र मुरलीधरलाई अलग्याएर हेर्नै सकिन्न । यसरी शिखर चुम्नुको मुख्य कारणचाहिँ पारिवारिक पृष्ठभूमि हो । उनकै शब्दमा, संगीत विरासतमा पाएका हुन् । उनका बुबा नथुनी मिझार संगीताचार्य थिए । आमा उजेलीदेवी पनि गीत भनेपछि हुरुक्कै । बालकैमा स्टेजमा उक्लेर गीत गाउन थाले, जो-कोहीले मन पराउँथे । वल्लो-पल्लो गाउँबाट पनि गाउन निम्तो आउँथ्यो । मनोबल बढ्दै गयो । अझ निखारिन सिरहाबाट काठमाडौँ आए र संगीताचार्य सूर्यराज शर्मासँग सिक्न थाले ।

शास्त्रीय संगीतप्रतिको लगाव गहिरो हुँदै थियो । त्यही बेला अर्थात् सन् १९७८ मा भारतीय दूतावासको छात्रवृत्तिमा विख्यात पण्डित जसराजसँग संगीत सिक्ने मौका पाए र मुम्बई गए । सपना थियो, बलिउडमा पार्श्व गाउने ।

अनि उनको अभिनयकला ?

यो पनि बच्चैदेखि उनीसँगै थियो, संगीतजस्तै । स्कुलमा नाटक हुँदा, गाउँमा नौटंकी हुँदा पहिलो रोजाइ मुरलीधर नै । अरूको जीवन बाँच्न पाउने भएकाले अभिनयमा दिलचस्पी बढ्दै गयो । त्यसैले कसैले कतै नाटक खेल्न बोलाए दौडिहाल्थे । काठमाडौँ आएपछि मुम्बईबाट अभिनय सिकेर फर्किएका हिमालय लोहनीसँग पहिलो नाटक खेले । त्यसपछि सत्यमोहन जोशीद्वारा लिखित *पहाड चिच्याइरहेछ*मा अभिनय गरे । नेपाल प्रज्ञाप्रतिष्ठानमा यस नाटकको भव्य सो भयो । सबैबाट वाहवाही पाएपछि मुरलीधरलाई लागेछ, ‘संगीत मात्र होइन, अभिनयलाई पनि सँगै लैजानुपर्छ ।’ त्यसैले त मुम्बई पुगेपछि फिल्म खेले, नेपाली, हिन्दी दुवै ।

मुरलीधरले *भिमा, मै आजाद हुँ, काल्का,* हम *दो हमारे* दोजस्ता हिन्दी फिल्म खेले । *नक्सलाइट्स*मा मिथुन चक्रवर्ती र स्मिता पाटिलसँग काम गरे । *माइतीघर*का निर्देशक बीएस थापाको हिन्दी फिल्म *गंगाधाम*मा पनि अभिनय गरे । तर, हिन्दी फिल्मसँगको नाता *मिस्टर इन्डिया*पछि टुट्यो । मन घोच्ने कारण यस्तो रहेछ ।

फिल्ममा उनी डाक्टर फुमान्सुको भूमिकामा थिए, जसले अनिल कपुर सानो हुँदा उनका बाबुलाई मारेको हुन्छ । ग्याजेटबारे पनि फुमान्सुलाई मात्र थाहा हुन्छ । अर्थात्, फिल्मको खलनायक नै मुरलीधर । सुटिङ सकियो । सम्पादन भयो । लेखक जावेद अख्तरले फिल्म हेरेछन्, अमरिश पुरीभन्दा मुरलीधर शक्तिशाली लागेछ । मुरलीधर सम्झन्छन्, “त्यसपछि रिसुट गरियो । मेरो रोल काटेर टुक्रा पारियो, अमरिश पुरीलाई मात्र स्थान दिइयो ।”

> मालपुवाको टुक्रा खानुभन्दा कोदोको सिँगै रोटी खानु वेस । त्यसैले हिन्दी फिल्म खेल्नै छाडिदिएँ ।

यो घटनाले मुरलीधरभन्दा मुम्बईमा बस्ने नेपालीको चित्त दुखेछ । अनि पत्र लेख्न थाले, ‘तपाईं नेपालमा चाहिँ मुख्य भूमिकामा खेल्नुहुन्छ । मुम्बईमा चाहिँ खानै नपाएर कुनै अर्थ नभएको छोटो भूमिका गरेको हो भने हामी पाल्छौँ तर हाम्रो मन दुख्ने गरी यस्ता झिनामसिना चरित्रमा अभिनय नगर्नुस् ।’ यस्तै आशय भएका दर्जनौँ पत्र आउन थाले । त्यो समय सम्झँदै मुरलीधरले भने, “मलाई पनि लाग्यो, मालपुवाको टुक्रा खानुभन्दा कोदोको सिँगै रोटी खानु वेस । त्यसैले हिन्दी फिल्म खेल्नै छाडिदिएँ ।” उनलाई लाग्छ, काम राम्रो भएकाले नै सम्पादनका क्रममा रोल काटियो ।

त्यसपछि नेपाली फिल्मप्रतिको प्रेम गाढा हुने भइहाल्यो । *सम्झना* उनले खेलेको पहिलो नेपाली फिल्म हो । *साइनो, सम्पत्ति, कुरुक्षेत्र, तृष्णा, सन्देश*लगायतका फिल्ममा जबर्दस्त अभिनयकला पस्किए । पछिल्लोपटक *भैरव*मा देखिएका थिए । कति फिल्मको कथा र चरित्र मन पर्दा मुरलीधर बिनापारिश्रमिक खेलिदिन्थे । तर, यसबीचको तीतो-सत्यचाहिँ मुम्बईमा बस्ने भएकाले सम्पर्क गर्न मुस्किल पर्थ्यो, सोही कारण नेपाली फिल्मबाट प्रस्ताव कम आउँथे ।

बलिउडमा त ‘ब्याडलक’ लागिहाल्यो । त्यसैले त उनलाई फिल्म खेलाएका निर्देशकहरू मुरलीधरसँग जति अभिनय क्षमता छ, त्यो देख्न नपाइएको गुनासो गर्छन् । उनी आफैँलाई पनि यस्तै लाग्दो रहेछ । भन्छन्, “यहाँ नियमित बस्ने अवस्था थिएन । पेन्डुलमजस्तो भएँ, कहिले काठमाडौँ, कहिले मुम्बई ।” यसपटक पनि दुई गीत रेकर्ड गराएर २७ असारमा मुम्बई फर्किसकेका छन् ।

अहिले नेपाली फिल्मको प्रस्ताव आएको छैन । तर, अभिनयको भोक ज्यूँकात्यूँ छ । *हिटलर* नामक भोजपुरी फिल्मचाहिँ रिलिजका क्रममा छ । *महाभारत* सिरियलमा मुरलीधर कृपाचार्य बनेका थिए, ६ भाग प्रसारणपछि २० दिन छुट्टी भयो । त्यही बेला *दूरदर्शन* टेलिभिजनको सिरियल *फोक टेल्स अफ लद्दाख*मा अभिनय गर्न लद्दाख पुगे । पाँच दिनमा सुटिङ सकियो तर, तुफान र आँधीले गर्दा उडान हुन सकेन । २५ दिन त्यहीँ बित्यो । *महाभारत* युनिटसँग सम्पर्क हुन सकेन । फर्कंदा अर्कै पात्र ‘रिप्लेस’ भइसकेका थिए । त्यो भूमिकाले उनलाई थोरबहुत चम्काउने पक्का थियो । भन्छन्, “सायद मेरो भाग्य नै कमजोर थियो ।”

राजेशपायल राईलाई चिनाउने गीत हो, ‘निष्ठुरीलाई माया गरी...।’ जबकि, यो गीत मुरलीधरको स्वरमा *रेडियो नेपाल*मा पहिल्यै रेकर्ड भइसकेको थियो । शब्द र संगीत पनि उनकै । यो गीत सुनेपछि राजेशपायलले भनेछन्, ‘दाजु, म पनि गाउँछु है ।’ मुरलीधरले सोचेछन्, ‘स्टेजतिर गाउने होला ।’ ‘हुन्छ’ भनिदिए । तर, राजेशपायलले रेकर्ड नै गरे । यही गीतबाट नाम र दाम कमाए । मुरलीधर भन्छन्, “न आधिकारिक सम्झौता भएको थियो, न त रोयल्टी नै पाएँ । चित्त त दुख्छ नै ।”

यस्ता मन दुखाउने घटना अनेक छन् । बलिउडको पार्श्व गायनमा चम्कने चाह पनि पूरा भएन । अचेल संगीतको काम अलि सुस्त छ । *युट्युब*ले गर्दा एल्बम बिक्दैन । तैपनि, कलाकारिता र आफ्नो विगतप्रति रत्तिभर पश्चात्ताप छैन । भन्छन्, “गायक र अभिनेताका रूपमा जति माया पाएको छु, त्यो नै मेरो सबैभन्दा ठूलो सफलता र सन्तुष्टि हो ।” धन्न ! सपना हुरीले उडाएको छैन । ◆

नोटबुक

॥सन्तोष आचार्य

'तपाईं बढ्ता बोल्दै हुनुहुन्छ' -२

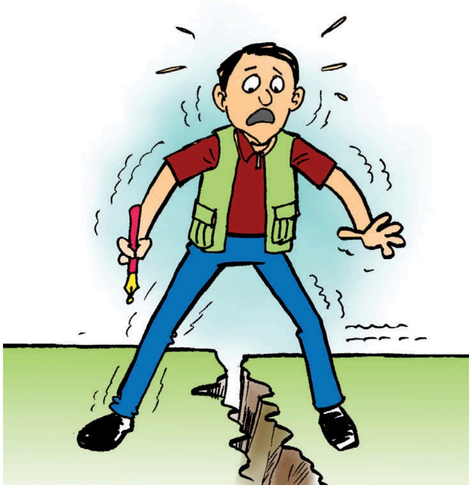

कुनै बेला बीपी कोइरालाले 'गुड ब्वाय' भनेका थिए, शेरबहादुर देउवालाई । लोकतन्त्रका लागि देउवाले भोगेको सास्तीबारे धेरै कांग्रेसी जानकार नै छन् । 'सत्तालाई सधैं प्रश्न गर' भन्ने स्कुलिङबाट आएका हुन् देउवा । तर, उनलाई समेत प्रश्न गरेको मन परेन/पर्दैन । प्रधानमन्त्री भएका बेला एक टेलिभिजन कार्यक्रममा आमसरोकारसँग जोडेर सोधिएको प्रश्न उनलाई मन परेन । उनले जवाफमा भने, 'तपाईं बढ्ता बोल्दै हुनुहुन्छ ।' प्रश्न गरेको मन नपराउने कांग्रेस सभापति देउवाको पार्टीलाई निर्वाचनमा मतदाताले देखाइदिए । कांग्रेस पछारियो ।

एमाले र माओवादी गठबन्धनको चाँदी कटाइ भयो 'राष्ट्रवाद र समृद्धि' को उडनखटोला चढेर आयो, केपी ओली नेतृत्वको सरकार । नेकपा एमाले र नेकपा माओवादी एकाकार भए । दुई तिहाईको दम्भ पलायो । कमरेडहरूको कार्यशैलीमाथि प्रश्न ? यो त सोच्नै नसकिने भयो । हिजो देउवा कार्यशैलीको आलोचना गर्दा मजस्ता पत्रकारहरू एमाले भयौं । अहिले नेकपा नेतृत्व सरकारको कार्यशैलीको आलोचना गर्दा कांग्रेस हुनैपर्ने भयो । के अब नेपालमा कुनै पनि राजनीतिक दल वा उसका कुनै भ्रातृसंस्थामा आबद्ध नभएका पत्रकारहरू निरपेक्ष हुन नपाउने ? आस्था एउटा कुरा हो र आबद्धता अर्को । तर, के हामी व्यावसायिक हुनै नसक्ने भयौं ? कतै देउवाले जस्तै यो सरकारले पनि 'तपाईं बढ्ता बोल्दै हुनुहुन्छ ?' को दोस्रो संस्करणको अभ्यास गरिरहेको हो ? आखिर सिक्वेलको जमाना जो छ ।

ओलीको उचाइकरण

देशको ताजा खबर कस्तो छ भने कि त यता छ्यापछ्याप्ती इसाईकरण भइरहेको छ कि त उचाइकरण । इसाईकरणले व्यक्तिले मान्दै आएको धर्म परिवर्तन गराउँछ । व्यक्तिको छविलाई ८८४८ अर्थात्, सगरमाथाको टुप्पोभन्दामाथि लैजाने प्रयास उचाइकरणले गराउँछ । उचाइकरणका लागि सत्ताले सधैं अति सस्तो दरमा लिलिपुट कामदार खोज्छ । हिजो पञ्चायत होस् वा कांग्रेस, सबैले त्यही गरे । सत्ताले सधैं प्रलोभनको चास्नीमा चुर्लुम्म डुबाइदिन्छ । उचाइ बढाउने ठेकेदारी यस्तै लिलिपुटहरूलाई दिन्छ । उचाइकरणमा जो-जो बाधक बन्छन्, उनीहरूको थुतुनो थुत्ने वा उस्तै परे चार इन्च घटाइदिने दस वर्षीय विद्यावारिधिवाला टोली नेकपाभित्र छँदैछ ।

अहिले प्रधानमन्त्री ओली 'वाइड बडी' वालालगायतका मन्त्रीहरूलाई साथमा लिएर राष्ट्र निर्माणको सुन्दर सपना देखिरहेका छन् । यसैले उनीहरूको सपना खलबल्याउन हुँदैन भनिएको छ । उनीहरू सपनालाई विपना बनाउन निश्चित विधि, प्रक्रिया र प्रणालीको थिति बसाउन खोजिरहेका छन् रे ! यसलाई ओली अधिनायकवाद भनिहाल्नुहुँदैन भन्ने उनीहरूको जिकिर छ । बीपी र महेन्द्रभन्दा प्रयोगशालामा प्रमाणित भइसकेको ओलीको राष्ट्रवाद कति इन्च अग्लो हो, लिलिपुटहरू सर्भे गर्दैछन् । समकालीन राजनीतिक नेतृत्वमा ओलीको देशप्रेम यति बढी छ कि त्यति हनुमानको छातीभित्र राम-प्रेम पनि थिएन । बालुवाटारबाट बजारभरि छरिएका लिलिपुटहरूका मुद्दा र गुण-दोषका आधारमा टिप्पणी गर्ने जति सबै ओली विरोधी हुन् । टिप्पणी गर्ने र स्वतन्त्रता खोज्ने चिन्तनले ओलीको समृद्धिको सपनामा प्रहार गर्छ, यसले उनको उचाइ बढाउने अभियानमा धक्का पुग्छ भन्न थालिएको छ । बुझ्नुपर्ने कुरा के हो भने अस्वाभाविक रूपमा गरिने देवत्वकरणले मानिसलाई दानवीकरणको बाटोमा लैजान्छ ।

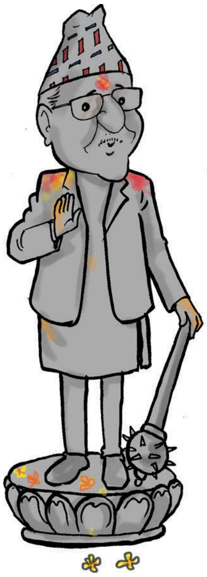

गाजलको कोठा

दोषरहित कोही हुँदैन । निश्चय नै ओलीमा पनि त्यसको अंश छ नै । ओलीले लोकतन्त्र प्राप्तिका लागि गरेको त्यागलाई सलाम गर्नैपर्छ । आफ्नो क्षमता र धैर्यको बलमै उनले पार्टी नेतृत्व गरे । दोस्रोपटक सरकारको नेतृत्व गरिरहेका छन् । ओलीको भर परेरै जनताले मत दिएका हुन् । निराश जनताले ओलीमा नायकत्वको छवि देखे, जुन आफैंमा अस्वाभाविक थिएन । तर, देश बनाउने क्रममा बांगो बाटो हिंड्न थालेपछि ओली र उनका केही मन्त्रीको कार्यशैलीमाथि जनताले गरेको सचेतनासहितको टिप्पणीबाट आक्रोशित हुनु गलत हो । सत्ता भनेको गाजलको कोठाजस्तो हो, जहाँबाट केही अपवाद छाडेर धेरैजसो बेदाग फर्किन सक्दैनन् । यो सरकार बनेको ५ महिना पनि भएको छैन, तर पनि प्रधानमन्त्री र अरू केही मन्त्रीहरू आलोचित हुन थालिसकेका छन् । धुपध्वाँरले बढाउने कृत्रिम उचाइभन्दा रचनात्मक आलोचना गर्ने मुख सधैं सुन्दर हुन्छ, प्रधानमन्त्रीज्यू ! ◆

सदा सुरक्षित

आफ्नै क्लिङ्करद्वारा उत्पादित

एडभान्स सिमेन्ट

ADVANCE OPC CEMENT
ISO 14001:2004
ISO 9001:2008
Y M W
50kg
सदा सुरक्षित
एडभान्स सिमेन्ट
OPC
एडभान्स ओ.पि.सि. सिमेन्ट
ADVANCE PPC CEMENT
ISO 14001:2004
ISO 9001:2008
IS 1489 : PART I
Y M W
50kg
सदा सुरक्षित
एडभान्स सिमेन्ट
PPC
एडभान्स पि.पि.सि. सिमेन्ट

ADVANCE
GROUP

अरनिको सिमेन्ट ईन्डष्ट्रिज
अरनिको आँबुखैरेनी सिमेन्ट ईन्डष्ट्रिज
रोल्पा सिमेन्ट प्रा. लि.

Hisense
OFFICIAL SPONSOR
FIFA WORLD CUP
RUSSIA
2018
Hisense

FEEL OUTSIDE. FRESH INSIDE.

We'll keep the air inside pure and flowing. With Hisense Air Conditioners, you'll always feel fresh in your mind too.

Now with 3 Start DC Inverter

- 50°c ambient temprature durable.
- Low voltage start.
- Super cooling.
- Saves upto 40% electricity.

का.जि.द.नं. १०४/०५६/५७ म.क्षे.हु.नि.का.द.नं. २/०५७/५८

Sole Distributor:
NAVIN
Navin Distributors Pvt. Ltd.

Log on to **facebook.com/HisenseNepal** for more details.
BRAND SHOP: Kathmandu: 4430785, 4428196 I Birgunj: 521684 I Biratnagar: 522467, 523598 I Nepalgunj: 520181, 520370
For institutional enquiry: corporate@navindistributors.com. I www.navindistributors.com

Sold over in
200 Countries